

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

Lina Stropuvienė

**BENDROJO UGDYMO FINANSAVIMO, TAIKANT MOKINIO KREPŠELIO
MODELĮ, ANALIZĖ**

Magistro darbas

Darbo vadovas
doc. dr. G. Cibulskas

KAUNAS 2015

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

**BENDROJO UGDYMO FINANSAVIMO, TAIKANT MOKINIO KREPŠELIO
MODELĮ, ANALIZĖ**

Viešojo administravimo magistro darbas
Studijų programa 621N70001

Darbo vadovas

doc. dr. G. Cibulskas
2015-02-18

Recenzentas

prof. dr. A. Krupavičius
2015-02-18

Atliko

SMTV-1/3 gr. stud.
L. Stropuvienė
el. paštas:
lina.stropuliene@ktu.edu
2015-02-18

KAUNAS 2015

PATVIRTINIMAS APIE MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad parengtas **magistro darbas**

**BENDROJO UGDYMO FINANSAVIMO, TAIKANT MOKINIO KREPŠELIO MODELĮ,
ANALIZĖ**

- atliktas savarankiškai ir jo dalys arba visas darbas nėra nukopijuotas nuo kitų autorių darbų;
- nebuvo pateiktas atsiskaitymui šiame ar kitame KTU fakultete arba kitoje aukštojoje mokykloje;
- pateiktos nuorodos į visus kitų autorių darbus, kurių medžiaga pasinaudota.

Lina Stropuvienė
Vardas, pavardė

_____
Parašas

2015-02-18
Data

Stropuvienė, L. Bendrojo ugdymo finansavimo, taikant mokinio krepšelio modelį, analizė. Viešojo administravimo magistro darbas. Studijų programa 621N70001. Vadovas doc. dr. G. Cibulskas. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakultetas, 2015, 78 p.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama bendrojo ugdymo finansavimo, taikant mokinio krepšelio modelį, galimybės ir problemos. Analizuojama tema aktuali, kadangi nėra pilnai išnagrinėti krepšelio metodikos diegimo ypatumai: teigiami ir neigiami aspektai, probleminės situacijos, mokyklų vadovų, pedagogų bei savivaldybės administracijos požiūriai ir vertinimai, darantys poveikį palankiai mokinio krepšelio diegimo sėkmei. Nagrinėjamas mokinio krepšelio lėšų poreikis ir tinkamumas bendrojo ugdymo mokymo įstaigose. Atskleidžiami teoriniai mokinio krepšelio taikymo principai Lietuvoje vykdomos švietimo reformos kontekste, Kretingos rajono pedagogų bei mokyklos administracijos požiūris į švietimo sistemos pertvarką, grindžiamą mokinio krepšelio principu, ir iš to kylančias problemas, bei įvertinama jų nuomonė apie šių lėšų panaudojimą mokyklose. Atlikta mokslinių šaltinių, dokumentų analizė. Empirinių duomenų rinkimui naudota anketinės apklausos metodas. Apklausos tiriamieji – Kretingos rajono mokyklų administracijos atstovai bei pedagogai. Suformuluotos tyrimo išvados. Tyrimas parodė, kad švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes ir prieinamumą, išaugo pedagogų profesionalumas, jaukesnė tapo mokymosi aplinka, padidėjo vadovų atsakomybė. Mokinio krepšelis yra per mažas. Lėšų trūksta vadovėliams, neformaliajam ugdymui, mokytojų kvalifikacijai bei atlyginimams. Nepalankios sąlygos steigti privačioms švietimo įstaigoms. Darbo pabaigoje pateikti pasiūlymai Kretingos rajono savivaldybės administracijai, bei mokykloms.

Stropuviene, L. Analysis of General Education Funding under the Model of School Voucher. Master's Thesis in Public Administration. Study programme 621N70001. Supervisor assoc. prof. dr. G. Cibulskas. Kaunas: Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology, 2015, 78 p.

SUMMARY

The Master's thesis analyses the model of funding of general education through the education basket, its opportunities and problems. The topic analysed is relevant because the peculiarities of implementation of basket methodology has not been fully examined yet as well as its positive and negative aspects, problematic situations, the views and assessments of school principals, teachers and municipal administration affecting the welcome basket in the student's success. It also examines the needs of education voucher and its appropriateness in educational institutions. Moreover, it reveals the application of theoretical principles of the education basket in the context of on-going education reform in Lithuania, the attitude of Kretinga district pedagogues and school administration to the reform of education system based on the principal of education voucher, the resulting problems and assesses their views on the use of these funds in schools. The survey of scientific resources and documents has been done. The method of questionnaire has been used for collection of empirical data. The respondents of the survey were the administrators and educators of Kretinga district schools. The conclusions of the survey have been made. The study showed that the education reform has expanded the availability of training opportunities, the professionalism of teachers increased, the responsibility of management increased as well and the environment became cosier. The education voucher is too small and schools feel lack of funds for textbooks, non-formal education, teachers' qualification and salaries. The conditions for establishment of private educational institutions are unfavourable. At the end of the work proposals for Kretinga District Administration and schools have been submitted.

TURINYS

Lentelės	7
Paveikslai	8
Pagrindinės sąvokos	11
ĮVADAS.....	12
1. REFORMA ŠVIETIMO SISTEMOJE.....	14
1.1 Istorinė krepšelio atsiradimo bei įgyvendinimo švietimo sistemoje, apžvalga.....	14
1.2. Mokinio krepšelio atsiradimo veiksniai Lietuvoje.....	18
2. ŠVIETIMO SISTEMOS FINANSAVIMAS.....	25
2.1 Mokyklų finansavimo principai Lietuvoje.....	26
2.2 Mokyklų finansavimas Lietuvoje taikant mokinio krepšelio principą.....	29
3. MOKINIO KREPŠELIO MODELIO TAIKYMO BENDRAJAME UGDYME, TYRIMO DIZAINAS	35
3.1 Tyrimo procedūros. Tyrimo instrumentas.....	35
3.2 Imtis ir jo charakteristika.....	41
4. MOKINIO KREPŠELIO MODELIO TAIKYMO BENDRAJAME UGDYME, TYRIMO REZULTATAI	45
4.1 Švietimo reformos vertinimas švietimo įstaigų dirbančiųjų požiūriu	45
4.2 Mokyklų finansavimo sistemos vertinimas vadovų, pedagogų požiūriu	60
4.3 Mokinio krepšelio teigiamų ir neigiamų bruožų analizė.....	67
IŠVADOS	71
REKOMENDACIJOS	73
LITERATŪRA	74
PRIEDAI	78

Lentelės

1 lentelė. Veiksniai, sąlygoję mokinio krepšelio įvedimą.....	23
2 lentelė Švietimo įstaigų finansavimas	26
3 lentelė. Mokyklų „laiptinis“ suskirstymas pagal mokinių skaičių	32
4 lentelė Naudotų nominalių skalių pavyzdys.....	36
5 lentelė Likert'o skalės pavyzdys	36
6 lentelė Tyrimo kriterijai ir indikatoriai.....	39
7 lentelė Tyrimo imties skaičius.....	42
8 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	42
9 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą.....	42
10 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą	43
11 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą	43
12 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas.....	43

Paveikslai

1 pav. Prielaidos, kuriomis buvo pagrįstas bendrojo ugdymo mokinio krepšelio įdiegimas	24
2 pav. Nacionalinio biudžeto išlaidos švietimui, kaip BVP (proc.).....	25
3 pav. Mokinio krepšelio dydžio dinamika 2002-2014 m. (Lt).....	30
4 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal teiginį: „Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis“	45
5 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal mokyklos tipą į teiginį: „Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis“	46
6 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į teiginį „Vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes (profesionalūs pedagogai, jaukesnė mokymo ir ugdymo aplinka, šiuolaikiškesnės ugdymo priemonės)“	46
7 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į teiginį „Vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes (profesionalūs pedagogai, jaukesnė mokymo ir ugdymo aplinka, šiuolaikiškesnės ugdymo priemonės)“	47
8 pav. Respondentų požiūris į teiginį „Švietimo įstaigų tinklo optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės“	47
9 pav. Respondentų teigiamo požiūrio pasiskirstymas atsakant į teiginį „Švietimo įstaigų tinklo optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės“	48
10 pav. Respondentų požiūris į teiginį „Dabartinė švietimo situacija pateisina visuomenės lūkesčius“	48
11 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal teiginį „Dabartinė švietimo situacija pateisina visuomenės lūkesčius“	49
12 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar šiuo metu rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas?“ pasiskirstymas.....	49
14 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra palankios finansinės galimybės steigti privačioms švietimo įstaigoms?“	50
15 pav.....	51
17 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone yra mažas vaikų skaičius, nelankančių mokyklos?“	52
18 pav. Respondentų pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklą?“	52
19 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklą?“	53

20 pav. Respondentų požiūris į klausimą: „Kaip manote, ar rajone padaugėjo pagrindinį bei vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių?“	53
21 pav. Respondentų teigiamas požiūris į klausimą: „Kaip manote, ar rajone padaugėjo pagrindinį bei vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių?“	54
22 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui?“	54
23 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui?“	55
24 pav. Respondentų požiūris į klausimą: „Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į:..... mokymo kokybę, gyvenamą vietą, susisiekimo galimybes, kita.“	55
25 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: “Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą?“.....	56
26 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: “Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą?“.....	56
27 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal klausimą: „Jūsų nuomone ar rajone vyrauja palankus požiūris į mažų mokyklų uždarymą?“	57
28 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal klausimą: „Jūsų nuomone ar rajone vyrauja palankus požiūris į mažų mokyklų uždarymą?“	57
29 pav. Respondentų požiūris į teiginį: „Ar sutinkate, jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?“	58
30 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į teiginį: „Ar sutinkate, jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?“	58
31 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate, kad įvedus mokinio krepšelį, atsirado galimybė tėvus labiau įtraukti į ugdymo procesą?“	59
32 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate, kad įvedus mokinio krepšelį, atsirado galimybė tėvus labiau įtraukti į ugdymo procesą?“	59
33 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino didesnę mokyklos vadovų atsakomybę už tikslingą lėšų panaudojimą?“	60
34 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino efektyvų ir tikslingą lėšų panaudojimą?“	61
36 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate su teiginiu, kad po mokinio krepšelio įvedimo lėšos mokykloms paskirstomos tikslingai?“	62
37 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar po mokinio krepšelio įvedimo švietimo įstaigų finansavimas išaugo?“	62

38 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas pagerino švietimo įstaigų paslaugų kokybę rajono mokyklose?“	63
39 pav. Vadovų ir pedagogų pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokyklai pakankamai skiriama lėšų, jog vykdytų kokybišką ugdymo programą?“	63
40 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar įvedus mokinio krepšelį, mokykla įgavo realų finansinį savarankiškumą?“	64
41 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą darbo užmokesčiui:	65
42 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą pedagogų kvalifikacijai kelti:	65
43 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą ugdymo priemonėms įsigyti:	66
44 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą neformaliajam ugdymui:	66
45 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą mokinių pažintinei veiklai:	67

Pagrindinės sąvokos

Bendrasis ugdymas - pradinis ugdymas, pagrindinis ugdymas, vidurinis ugdymas.

Koncentra - viena kelių dėstomojo dalyko pakopų, vienoda pagrindiniu turiniu, skirtinga dėstymo platumu ir gilumu.

Mokinio krepšelis - lėšos, skiriamos vienam sutartiniam mokiniui vienų metų mokymo reikmėms.

Per capita – finansų skirstymas, kai mokyklos finansavimas priklauso nuo moksleivių skaičiaus joje.

Švietimo sistema - mokymo institucijų, įstaigų tinklas, administruojamas valdžios ir savivaldos, jų aprūpinamas materialiniais ir dvasiniais resursais ir grindžiamas jurisdikcija.

Ugdymas - socialinis reiškiny, kuriantis žmogų, kaip asmenybę tuo metu, kai jis bendraudamas sąveikauja su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis.

IVADAS

„Švietimo reformos vyksta daugelyje šalių. Tiksliau - sunku būtų nurodyti šalį, kurioje mokykla nesikeičia bent kelerius metus. Todėl nuolatinė švietimo sistemos kaita yra natūralus procesas, kuriuo norime sudaryti kuo geresnes sąlygas jaunimui įsilieti į besikeičiantį suaugusiųjų pasaulį“ (VU Ff švietimo politikos centras, 2001, p. 3).

Švietimo srityje kylančios problemos buvo, yra ir bus aktualios bet kuriuo metu bet kurioje visuomenėje, nes būtent tai yra protaujančios ir sąmoningos žmonijos pagrindas. Šiuo metu viena iš labiausiai aptarinėjamų sričių Lietuvoje yra švietimo ir mokslo sistema, jos struktūra, o ypač finansavimas. Pagrindinis mūsų šalies švietimo finansavimo principas yra „pinigai mokiniui“. Įvairiuose švietimo lygmenyse – ikimokyklinio, bendrojo ugdymo, aukštojo mokslo – finansavimo poveikis šiek tiek skiriasi, tačiau toks jo taikymas buvo pasirinktas siekiant skaidrumo, lygybės, teisingumo.

Temos aktualumas. Įvairių ugdymo įstaigų patirtis mokinio krepšelio metodikos diegime, daugiau ar mažiau apibendrinta. Švietimo ministerijos rekomendacijos, pateiktos konkrečių nutarimų forma, savaime tapo reglamentiniais, t.y., privalomais vykdyti dokumentais. Tačiau už dėmesio ribų liko mokinio krepšelio metodikos taikymo „virtuvė“ - šios metodikos diegimo ypatumai: teigiami ir neigiami momentai, probleminės ir konfliktinės situacijos, mokyklų vadovų, pedagogų, mokinių tėvų, savivaldybių vadovų požiūriai ir vertinimai, darantys poveikį jų sprendimų motyvacijai ir diegimo sėkmei. Visus, tos problemos ypatumus, padėtų atskleisti daromi moksliniai tyrimai, kurių išvadoje būtų gaunami labiau patikimesni moksliskai pagrįsti faktai, bei išvados. To pasekoje būtų gaunamas sėkmingesnis problemos sprendimas tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu. Visi aukščiau išsakyti teiginiai nusako pasirinktos temos ir joje sprendžiamos problemos aktualumą.

Problema. Kokią įtaką mokinio krepšelio taikymas daro bendrojo ugdymo procesui ?

Tyrimo objektas. Bendrojo ugdymo finansavimas, taikant mokinio krepšelio modelį.

Darbo tikslas. Nustatyti mokyklų finansavimo, taikant mokinio krepšelio principą, galimybes ir problemas.

Darbo uždaviniai.

1. Atskleisti teorinius mokinio krepšelio taikymo principus Lietuvoje vykdomos švietimo reformos kontekste.

2. Atskleisti Kretingos rajono pedagogų bei mokyklos administracijos požiūrį į švietimo sistemos pertvarką, grindžiamą mokinio krepšelio principu, ir iš to kylančias problemas.

3. Įvertinti Kretingos rajono mokyklos administracijos ir pedagogų nuomonę apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą mokyklose.

Naudoti tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, apklausa raštu, statistinė duomenų analizė . Taikant mokslinės literatūros analizės metodą išanalizuota mokinio krepšelio istorinė atsiradimo apžvalga, veiksniai. Taikant apklausos metodą ištirtas mokyklų dirbančiųjų požiūris į mokymo įstaigų finansavimą mokinio krepšelio metodu Kretingos rajone. Surinktų duomenų analizei pritaikyti aprašomosios statistikos metodai.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, keturios dalys, išvados, naudotos literatūra ir priedai. Teorinėje (1-2 dalys) darbo dalyje autorė apžvelgia mokinio krepšelio atsiradimo bei įgyvendinimo švietimo sistemoje istoriją, vykdomą švietimo sistemos reformą bei mokinio krepšelio atsiradimo veiksnius ir metodikos pritaikymą švietimo sistemos įstaigose.

Trečioje dalyje autorė apibūdina tyrimo dizainą.

Paskutinėje (4 dalis) darbo dalyje autorė analizuoja tyrimo duomenis ir pateikia gautas išvadas bei rekomendacijas.

1. REFORMA ŠVIETIMO SISTEMOJE

1.1 Istorinė krepšelio atsiradimo bei įgyvendinimo švietimo sistemoje, apžvalga

Šiame skyriuje bus apžvelgiama tarptautinė mokinio krepšelio taikymo patirtis. Pabrėžiami pagrindiniai aspektai, susiję su mokinio krepšelio taikymu: pagal kokius principus paskirstomi pinigai, kokių pasiekta rezultatų, kaip krepšelio metodika gali padidinti mokyklų konkurencingumą.

Mokinio krepšelis (anglų k. education voucher) yra mokyklų finansavimo modelis, kai pinigai yra paskirstomi pagal tai, kiek mokykloje mokosi mokinių. Kuo daugiau mokinių, tuo didesnis finansavimas. Jeigu mokinio tėvai nusprendžia keisti mokyklą, pinigai „seka“ paskui mokinį į kitą švietimo įstaigą. Principas iš pirmo žvilgsnio yra paprastas: valstybė moka, tėvai renkasi, mokyklos varžosi. Metodika skatina konkurenciją tarp mokyklų ir kuria švietimo paslaugų įvairovę, labiau atitinkančią skirtingus tėvų interesus (Mokyklų finansavimas taikant..., 2010, p.1).

1792 m. analizuodamas Anglijos fiskalinę politiką, Tomas Peinas, pasiūlė kiekvienai vargingai šeimai, auginančiai vaikus, skirti po 4 svarus vaiko švietimo išlaidoms apmokėti. Tai laikoma mokinio krepšelio užuomazga. Vėliau t.y. 1869 m. sistema, panašiausia į mokinio krepšelio sistemą, pradėta taikyti Vermonte, JAV.

Pirmasis mokinio krepšelio metodiką suformulavo ir detaliai aprašė 1976 m. Nobelio premijos laureatas ekonomistas Milton Friedman. „Pasak Friedman, „visos mokyklos turėtų būt privačios, o valstybės skirta institucija kontroliuotų, ar jos atitinka apibrėžtus minimalius reikalavimus“ (Zabulionis, 2003, p.102). Pirmasis vaučerinės sistemos švietime panaudojimas, pasak A. Zabulionio, yra kartu ir ryškus rasinės segregacijos pavyzdys. „1954 metais keturiose JAV valstijose (Virdžinijos, Misisipės, Alabamos ir Luizianos) baltųjų tėvų vaikai gavo specialias valstybės dotacijas, skirtas mokytis specialiose tik baltiesiems skirtose privačiose mokyklose. Vėliau ši programa buvo pripažinta antikonstitucine ir sustabdyta“ Ilgą laiką tokia vaučerinio tipo švietimo finansavimo programa buvo tik akademiųjų diskusijų objektas. „Ir tik 1990 metais ši švietimo finansavimo idėja vėl buvo realizuota praktikoje Milvuokio valstijoje, vėliau - Klyvlende, Viskonsine, Floridoje ir Niujorke“ (Švietimo finansavimo aspektai, 2001, p.7).

Šiuo metu JAV „mokinio krepšelio metodiką naudoja tik 12 valstijų ir visos taiko dalinį mokinio krepšelio metodikos variantą, orientuodamosi į socialiai, ekonomiškai arba akademiškai silpnesnius vaikus“ (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.3).

Kanados, kaip ir anksčiau minėtos JAV, „švietimo sistema yra decentralizuota ir daugelis sprendimų priklauso kiekvienai provincijai. Švietimo vaučeriai naudojami keliose iš jų. Britų Kolumbijoje vaučerių galima apmokėti dalį švietimo išlaidų privačioje mokykloje (iki 30%

valstybinės mokyklos išlaidų), Kvebeko, Albertos provincijose vaučeris „solidesnis“ (iki 50-60%)“ (Švietimo finansavimo aspektai, 2001, p.11).

Europoje, viena iš pirmųjų valstybių, pradėjusių taikyti „vaučerinę“ sistemą, yra Olandija. *Olandijos švietimo sistema buvo decentralizuota dar XX amžiaus pradžioje ir laikoma viena liberaliausių pasaulyje. Daugiau nei du trečdaliai Olandijos mokyklų yra nevalstybinės, tačiau jos gauna finansavimą iš valstybės. Visos mokyklos – tiek privačios, tiek valstybinės – gauna tokio pat dydžio mokinio krepšelių, kuris padengia visas ugdymo išlaidas. Mokykloms yra leidžiama rinkti iš tėvų priemokas nebent už papildomą ir neformalųjį ugdymą. Papildomas valstybinis finansavimas yra skiriamas mokykloms ar rajonams, kuriuose yra daugiau socialinės atskirties šeimų. Tėvai Olandijoje turi teisę rinktis mokyklą. Be to, kaip Švedijoje bei Danijoje, tėvai, mokytojai ar vietos bendruomenė turi galimybę gana lengvai įsteigti mokyklą, jei ji atitinka minimalius valstybės reikalavimus* (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.3).

Kiek vėliau mokinio krepšelio metodas pradėtas taikyti ir kitoje Europos valstybėje - Danijoje. Nuo 1980 m. Danijoje tėvai turi teisę laisvai pasirinkti, į kokią mokyklą – valstybinę ar privačią ugdymo įstaigą – siųsti vaiką. Tačiau negali rinktis valstybinių mokyklų. Jos yra priskiriamos pagal gyvenamąją vietą ir gali būti keičiamos tik specialiojo prašymo tvarka. *Visiškai laisvai pasirinkti galima nepriklausomą mokyklą. Tėvai, mokytojai ar vietos bendruomenė gali atidaryti mokyklą ir gauti finansavimą pagal mokinio krepšelio principą, jeigu mokykla atitinka valstybės nustatytus standartus. Apie 80–85 proc. lėšų mokyklos gauna iš valstybės skiriamo mokinio krepšelio, likusią dalį sumoka arba tėvai, arba nevyriausybinės paramos organizacijos. Neturtingos šeimos dažnai atleidžiamos nuo šių papildomų įmokų* (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.3).

Analizuojant švietimo finansavimo kaitą, dažniausiai yra minimas Čilės švietimo reformos pavyzdys. Ten mokinio krepšelio metodika pradėta taikyti 1981 metais. „Decentralizacija, moksleivio krepšeliu paremtas mokyklos finansavimas, privačių ir valstybinių mokyklų konkurencija - tai pagrindiniai šios reformos principai“ (Švietimo finansavimo aspektai, 2001, p.9). *Čilės pavyzdys yra įdomus, nes ji viena iš nedaugelio šalių užtikrina lygias galimybes visiems mokiniams pasinaudoti šia sistema, t. y. suteikė mokinio krepšelių visiems, norintiems mokytis bet kurioje privačioje mokykloje, o valstybinių mokyklų finansavimas buvo visiškai susietas su mokinių skaičiumi. Nuo 1993 metų Čilėje leista privatioms mokykloms rinkti ir priemokas iš tėvų, tačiau tokiu atveju proporcingai mažinamas valstybės finansavimas* (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.2). Jei tėvai moka daugiau nei keturgubai, mokykla visiškai netenka valstybinio finansavimo ir tampa privačia. Tuo būdu buvo atidaryta daugiau nei 1000 privačių mokyklų, daugiausia pelno siekiančių.

A. Zabulionis (2003, p. 106) vardija skiriamuosius Čilės švietimo reformos bruožus:

- kompleksiškas ir visų politinių jėgų konsolidacija (pvz. bendras susitarimas padidinti lėšas švietimui nuo 4,5 % BNP iki 8 % BNP);

- tradicinė tėvų finansinė parama mokyklai; valstybinių ir privačių finansinių šaltinių derinimas;
- finansavimo sistemos kaita (kaip integrali visos švietimo reformos dalis) glaudžiai susieta su švietimo monitoringo sistemos kūrimu, dėmesiu švietimo kokybei ir lygioms galimybėms (Zabulionis, 2003, p.107).

Švedijoje mokinio krepšelio metodika pradėta taikyti dar vėliau, 1992 metais. Šioje šalyje, skirtingai nei anksčiau paminėtoje valstybėje, Danijoje, „tėvai gali rinkti savo vaikams valstybinę arba privačią mokyklą. Mokinio krepšelis „seka“ paskui mokinį. Specialiųjų poreikių mokiniai gauna daugiau lėšų mokinio krepšelyje papildomoms mokymo(si) išlaidoms padengti. Tačiau privačios mokyklos negali imti papildomo mokesčio iš tėvų – visas finansavimas pagrįstas mokinio krepšeliu. (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.3). Tai dar vienas skirtumas, mokinio krepšelio metodikos taikyme, lyginant Švediją su Danija.

Pasak Zabulionio A. (2003), išskirtinis Švedijos švietimo požymis – moksleiviai į visas mokyklas patenka pagal principą „kas pirmasis užsirašė, tas ir bus priimtas“, Tai reiškia, kad mokykla negali patikusių moksleivių atsirinkti, o turi priimti visus pagal pareiškimo padavimo datą. Toks principas yra taikomas ir Lietuvoje, ypač tai aktualu, priimant vaikus į darželius, kurių trūksta. Tai sudaro sąlygas steigti privačioms ugdymo įstaigoms. Tokia švietimo finansavimo reforma Švedijoje turėjo akivaizdžias pasekmes: atsirado daug nepriklausomų mokyklų. „Iš 290 Švedijos miestų 219 turi bent po vieną nepriklausomą mokyklą. Apie 60 proc. nepriklausomų mokyklų yra pelno siekiančios organizacijos“ (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.3).

Kai kuriose šalyse, ypač Pietų Amerikoje, „vaučerinės sistemos švietime elementai sutinkami kaip socialinė parama tam tikrų socialinių grupių atstovams, skatinant juos mokytis ir kartu siekiant užtikrinti lygias galimybes į išsilavinimą“ (Švietimo finansavimo aspektai, 2001, p.7).

Tokiose šalyse, kaip Bangladešas ar Gvatemala, vaučerių yra remiamas tik mergaičių mokymasis. Jo dydis sudaro – Gvatemaloje apie 50 JAV dolerių ir gali būti panaudotas tik mokantis privačiose mokyklose, Bangladeše – 12 (6 klasėje) – 36 (10 klasėje) JAV dolerių ir gali būti panaudotas mokantis tiek valstybinėje, tiek privačioje mokykloje, tačiau yra papildomi reikalavimai moksleivės lankomumui ir pasiekimams.

Kitose šalyse, tokioje, kaip Kolumbija vaučerio programa 1992 metais buvo pradėta naudoti dėl valstybinių mokyklų trūkumo. Programa suteikė galimybę skurdžiai gyvenančių šeimų vaikams patekti į privačias mokyklas, kurios šalyje sudaro apie 40%. Vaučerio dydis šalyje sudaro 143 JAV dolerių.

Puertorike vaučerio programa gali naudotis šeimos, kurių pajamos per metus nesiekia 18000 JAV dolerių. Vaučerio dydis sudaro 1500 JAV dolerių ir gali būti pateikiamas valstybinėms bei

privačioms mokykloms. Jei norinčių mokytis skaičius yra didesnis nei vietų mokykloje, tada, skirtingai nei Švedijoje ir Danijoje, mokiniai yra atrenkami burtų keliu.

Tik daug vėliau 1955 m. buvo suformuluota kryptinga mokinio krepšelio sistema, kurią pagrindė Miltonas Frydmanas akademiniame straipsnyje „Valstybės vaidmuo švietime“ „Pasak ekonomisto, valstybės kišimasis į švietimą yra pagrįstas teigiamo išorinio poveikio (anglų k. positive externality) efektu: iš švietimo gaunama nauda yra ne tik individuali konkrečiam asmeniui, bet reikalinga ir visuomenei (pavyzdžiui, minimalus raštingumo lygis ir bendrų vertybių puoselėjimas yra stabilios ir demokratiškos bendruomenės pagrindai)“ (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p. 2).

Norint įvertinti švietimo finansavimo reformos tendencijas bei problemas, reikėtų atidžiau išnagrinėti teigiamus ir neigiamus švietimo čekio aspektus.

Anot Zabulionio A. (2003), krepšelis, čekis – to paties finansų paskirstymo būdo sinonimai. Tai lėšų, specialiosios paskirties paslaugų ar kapitalo paskirstymo asmenims būdas. Svarbiausias jo požymis tas, kad čekis yra grynųjų pinigų ekvivalentas tik tada, kai asmuo, kuriam šis čekis skirtas, jį naudoja pagal tiesioginę paskirtį. Taip čekio teikėjas gali kontroliuoti jo gavėjo vartojimo prioritetus, užtikrinti, kad skirtos lėšos būtų panaudotos pagal iš anksto nustatytą paskirtį. Čekio gavėjas turi keletą (keliolika ar net daugiau) galimybių pasirinkti, t.y. ribotą laisvę panaudoti lėšas. Tai primena vartojimo prievartos ir pasirinkimo kompromisą (Zabulionis, 2003, p.102-103)

„Visais atvejais čekio programa – tai valstybės kišimasis į ekonomiką, nustatantis asmens vartojimo prioritetus. Išskirtinis čekinės sistemos požymis – paslaugų, prekių, bet ne pinigų skirstymas“ (Zabulionis, 2003, p. 103)

Pasak Zabulionio, A. (2003), šią finansavimo sistemą švietime galima taikyti įvairiai, nes ji pati dar neapibrėžia mokyklos administravimo ir ugdymo proceso eigos. Švietimo čekius gavusias mokyklas gali akylai prižiūrėti valstybinės švietimo inspekcijos, galima speciali švietimo institucijų, pretenduojančių į šiuos finansus, akreditacija. Švietimo čekiu gali naudotis visi mokyklinio amžiaus, konkrečios amžiaus grupės ar apibrėžtų socialinių sluoksnių šeimų vaikai. Čekį galima naudoti visose švietimo institucijose arba tik atskirose jų grupėse (pavyzdžiui, tik privačiose arba tik valstybinėse mokyklose). Jo dydis gali priklausyti nuo moksleivio šeimos pajamų arba nuo mokyklos, kurioje mokosi, statuso ar papildomų pajamų (Zabulionis, 2003, p. 103).

Socialiniai ir edukaciniai čekio panaudojimo švietimo sistemoje tikslai paprastai aiškinami keturiais pagrindiniais švietimo finansavimo principais:

- įgyvendinama teisė tėvams pasirinkti švietimo instituciją;
- tėvai aktyviai įtraukiami į vaikų mokymąsi;
- skatinama mokyklų konkurencija;

- didesnei daliai gyventojų pasidaro prieinamos privačios mokyklos (Zabulionis, 2003, p. 103).

Šiais principais paprastai aiškinama kylanti paslaugų kokybė, racionalesnis lėšų naudojimas ir socialinių problemų (lygių galimybių, mokyklos prieinamumo) sprendimas.

Kiekviena čekinė finansavimo sistema kartu yra dalis *per capita* sistemos. Autoriaus Zabulionio A. nuomone, tai reiškia, jog „mokyklai skiriamos lėšos tiesiogiai priklauso nuo moksleivių skaičiaus joje, t.y. mokykla, kurią moksleivis lanko, čekį gauna tiesiogiai iš institucijos, atsakingos už švietimo finansavimą, - centrinės ar regioninės. Grynoji „*per capita*, t.y. pinigai paskui moksleivį“, sistema numato tik mokyklos finansavimą pagal moksleivių skaičių. Tad finansiniu požiūriu švietimo lėšos turi būti panaudojamos racionaliau: mažos mokyklos nyks, didesnės bus skatinamos dar didėti“ (Zabulionis, 2003, p. 104).

Taigi, išanalizavus mokslinę literatūrą, galima teigti, jog mokinio krepšelis buvo įvedamas, norint išspręsti švietimo finansavimo problemas. Buvo tikimasi, jog po švietimo reformos, pakils švietimo paslaugų kokybė, bus skatinamas nevalstybinių mokyklų steigimasis, lėšos bus taupomos, finansavimas taps skaidresnis. Naujasis principas turėjo sudaryti lygias galimybes visiems tėvams rinktis, kokią mokyklą lankyti – valstybinę ar privačią

1.2. Mokinio krepšelio atsiradimo veiksniai Lietuvoje

Šiame skyriuje bus išnagrinėta Lietuvos švietimo sistemos situacija prieš krepšelio įvedimą, bei veiksniai, kurie įtakojo pradėti švietimo reformą ir šios reformos tikslai. Apžvelgtos problemos, kurias turėjo išspręsti mokinio krepšelio atsiradimas.

Lietuva – ne vienintelė šalis, susidūrusi su poreikiu keisti mokyklų finansavimą. Kaip pakeisti mokyklų finansavimo sistemą ir susieti ją su mokinių skaičiumi jose, t.y. kaip apibrėžti ir taikyti mokinio krepšelį? Anot Leontjevos E., „mokinio krepšelis, tai ne mūsų išmonė: daugelyje šalių švietimas finansuojamas tokiu principu“ (Leontjeva, 2000).

Viena iš pagrindinių priežasčių keisti Lietuvos švietimo sistemą buvo nepasitenkinimas esama švietimo kokybe, ir įsitikinimas, jog pakeitus finansavimo tvarką, įstaigos dirbs kokybiškiau, lėšos bus naudojamos efektyviau. Tai reiškia, kad dalis švietimo įstaigų gali būti nevalstybinės. Nevalstybinės mokyklos yra ne biudžetinės, o viešosios įstaigos, todėl jos gali būti laisvesnės nei valstybinės mokyklos. „Prieš įvedant „mokinio krepšelį“ daugiausia švietimo institucijos buvo valstybinės, t.y. nevyko mokyklų konkurencija, mokyklos neturėjo priežasčių kelti ugdymo kokybės. Privačių mokyklų buvo vienetai, kadangi į jas leisti vaikus, tėvai privalėjo „mokėti du kartus (su mokesčiais valstybei ir atskirą mokesťį mokyklai)“ (Leontjeva, 2000).

Kita svarbi priežastis – daug vaikų, nelankančių mokyklos. Mokymo įstaigos nebuvo suinteresuotos, kad kuo daugiau mokinių lankytų būtent tą mokyklą, kadangi finansavimą jos gaudavo ne pagal lankančių mokinių skaičių, bet pagal pažintis, ar dėl direktoriaus apsukrumo.

Prieš reformą kokybiškas išsilavinimas buvo daugiau išimtis, o ne taisyklė. Nei mokyklų vadovai, nei pedagogai nenešė atsakomybės už paslaugos kokybę, nevyko tarpusavio konkurencija, nebuvo poreikio tobulėti. Direktoriai ir mokytojai galėjo leisti sau gyventi atsipalaidavę, nekovoti už išlikimą ir nebūti atsakingi už kiekvieną mokinį. Pasak Leontjevos E., po „krepšelio“ įvedimo *direktoriai ir mokytojai turėtų suprasti šios švietimo finansavimo reformos potekstę: išliks tie, kurie sugebės efektyviai mokyti vaikus, o ne tie, kurie turės tik formalius antpečius ir stažą. Pedagogai bus vertinami pagal tai, kaip jie tarnauja visuomenei mokydami kiekvieną jos narį. Sugebėsi - visuomenė vertins, nesugebėsi - diplomus dėk į stalčių.* (Leontjeva, 2000).

Dar viena iš priežasčių įvedinėti „mokinio krepšelį“ buvo neskaidri finansavimo sistema. Pinigus mokyklos gaudavo ne tiesiogiai iš valstybės biudžeto. Visų pirma lėšos pakliūdavo į savivaldybių rankas, tik po to išskirstomos mokykloms. Pasitaikydavo gana dažnas reiškinys, kad vėliau iš savivaldybių biudžetų lėšos paskirstomos kitam kokiam nors projektui, o švietimui likdavo mažesnė dalis. To pasekoje gana dažnai vėluodavo atlyginimai mokytojams, mažai lėšų buvo skiriama ugdymo priemonių įsigijimui. 2000 metais, dar prieš įvedant „krepšelį“, pedagogų atlyginimai vėlavo daugelyje miestų ir rajonų, pvz. Vilniaus m. savivaldybės švietimo įstaigos negalėjo išsimokėti atlyginimo už 3 mėnesius, Panevėžio ir Ukmergės rajonų – už 2,5 mėnesio, Rokiškio, Telšių, Mažeikių, Šalčininkų rajonų – už 1,5 mėnesio, Varėnos, Jonavos, Kėdainių, Šilutės, Šakių, Vilkaviškio, Pasvalio, Joniškio, Pakruojo, Anykščių rajonų, Marijampolės, Panevėžio miestų – už 1 mėnesį (Statistika, 2000).

Kitas aspektas – mokiniai ir jų tėvai neturėjo teisės pasirinkti mokymo įstaigos. Nors jie ir buvo nepatenkinti ugdymo kokybe, mokyklos keisti neturėjo teisės, kadangi buvo priskirti jai pagal gyvenamąją vietą.

Mokyklų tinklo pertvarkymas buvo savivaldybių rankose. Savivaldybės turėjo visas teises reorganizuoti mokyklas, reguliuoti mokinių srautus. Mokyklos steigėjas galėjo nuspręsti kurią mokyklą palikti, o kurią uždaryti. Mokyklos buvo nesavarankiškos. Iš jų buvo reikalaujama pateikti įvairių ataskaitų apie mokyklą, pedagogų atlyginimus nustatydavo pati savivaldybė.

Visas šis kontekstas ir lėmė, kad buvo pradėta 2002 metų reforma, įvedant naują finansavimo principą Lietuvos švietimo sistemoje „mokinio krepšelis“. Šio finansavimo modelio pagrindiniai tikslai buvo didinti galimybę rinktis mokyklą, skatinti mokyklų konkurencingumą, padidinti tėvų suinteresuotumą ir suteikti galimybę mažiau pasiturinčių šeimų vaikams mokytis geresnėse mokyklose.

2001 metais, liepos mėnesį buvo pristatytas bendrojo lavinimo finansavimo reformos projektas. Naują finansavimo tvarką planuota įvesti nuo 2002 m. sausio. *Su finansavimo reforma švietimo*

reformos sąvokų žodyne atsiranda dar vienas naujadaras – „mokinio krepšelis“, kuris kartu su vaiku keliaus iš vienos mokyklos į kitą. Išlaidos švietimui bus apskaičiuotos vienam sąlyginiam moksleiviui (švietimui skirtų pinigų maišą dalijant iš moksleivių skaičiaus). „Mokinio krepšelio“ turinį sudarys lėšos ugdymo planui realizuoti, pedagogų kvalifikacijai kelti, ugdymo priemonėms įsigyti, mokyklai valdyti, pedagoginei psichologinei pagalbai organizuoti, moksleiviams pavėžėti (tai bus apskaičiuojama pagal Vyriausybės patvirtintą metodiką). Pasak ministro „krepšelio“ dydis bus diferencijuojamas atsižvelgiant į skirtingas mokymo sąlygas (neįgaliems vaikams, skirtingiems mokyklos tipams, miesto ir kaimo mokykloms, ir t.t.) (Laurinčiukienė, 2000).

Pagal naują finansavimo tvarką, „mokinio krepšelis“ turėtų keliauti kartu su vaiku iš vienos bendrojo lavinimo mokyklos į kitą, kai vaikas panorės jį pakeisti. Tuo pageidaujama, kad švietimo paslaugų vartotojai galėtų patys rinktis mokymo įstaigas, o mokymo įstaigos būtų skatinamos gerinti ugdymo kokybę.

Kaip teigė tuometinis Švietimo ir mokslo ministras K. Platelis, „Valstybės inicijuotas švietimo kaitos programas numatoma finansuoti iš valstybės kišenės. Valstybė ir steigėjai finansuos investicinius ir kitus projektus (statybos, pastatų renovacijos, didelių pirkimų)“. Pagal naują finansavimo tvarką ketinama įvesti etatinį pedagogų darbo užmokestį, t.y. pagal valstybės nustatytą etatinio darbo užmokesčio metodiką, įstaiga arba jos steigėjas etatų skaičių ir atlyginimų dydį tvirtins priklausomai nuo gautų „mokinio krepšelių“ kiekio. Taigi mokyklos biudžetas susidės iš mokinio krepšelio padauginto iš moksleivių skaičiaus, mokymo aplinkai skirtų lėšų, pagal programas gautų lėšų, investicijų, rėmėjų ir kt. lėšų. *Mokyklai bus sudarytos sąlygos savarankiškai spręsti kaip panaudoti mokymo aplinkos, rėmėjų ir kt. lėšas: mokyklų direktoriai ir mokyklų tarybos galės planuoti mokyklos plėtros ir modernizavimo strategijas keleriems metams į priekį. Mokyklos stengsis išlaikyti moksleivius, pritraukti tuos, kurie mokyklos nelanko. Geros mokyklos išsilaikys nesunkiai, o prastesnėms bus apie ką pagalvoti, jei moksleiviai jose neužsilaikys.* (Laurinčiukienė, 2000).

Prieš įvedant „mokinio krepšelių“ daug pastebėjimų pateikė Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentė, Elena Leontjeva. „Mokinio krepšelio“ įvedimą ji vadino „pirmuoju žingsniu kuriant mokiniams normalias sąlygas mokytis, o pedagogams - normaliai dirbti ir užsidirbti“.

Kaip teigė Leontjeva E., „krepšelio įvedimas padės išspręsti ir daugybę kitų problemų, kurias dabar ministerija, imituodama rinkos santykius, tik bando spręsti - optimizuoti mokyklų tinklą, nutarti, kuriai mokyklai galima įsisteigti, o kuriai - laikas užsidaryti, kuriai mokyklai galima profiliuotis ir kuriai – ne“.

Įvedant mokinio krepšelių, buvo tikimasi, kad mokinio krepšelis pakeis iki tol buvusį institucinį mokyklos finansavimą, kuris tuo metu priklausė ne nuo vartotojo pasirinkimo, o labiau nuo mokyklos direktoriaus apsukrumo. Taip pat tikimasi, kad mokinio krepšelis suteiks teisę rinktis mokyklą.

„Krepšelio“ pagalba buvo tikimasi persitvarkyti taip, kad perpildytos mokyklos galėtų plėstis, o apytuštės mokyklos jungtis.

Įvestas mokinio krepšelio principas turėjo padėti išspręsti kai kuriuos tautinius klausimus. Pasak Leontjevės E., „vaikų poreikiai, šeimų apsisprendimas lemtų, kur turi būti rusiška, kur lenkiška, kur lietuviška mokykla, kur pakanka tautinės klasės“ (Leontjeva, 2001).

Dar viena priežastis įvesti „mokinio krepšeliui“ - tai „garantija mokytojams, kad atlyginimai bus adekvatūs jų pastangoms, kad jie nevėluos. O dabar savivaldybės (mokyklų steigėjos) skirsto pinigus kaip išmano“ (Leontjeva, 2000).

Mokinio krepšelis kaip deleguotos funkcijos savivaldybėms finansavimo būdas turėjo užtikrinti stabilias lėšas švietimo sričiai. Tada savivaldybėms liktų mažai ką persikirstyti kitiems tikslams, kadangi dabar savivaldybės (mokyklų steigėjos) gali pinigus visų pirma skirti kitam projektui ar miesto šventei vietoje mokytojų algų. Įvestas griežtas šios srities finansavimo reglamentavimas todėl kad, savivaldybės skirdavo lėšų kitiems tikslams švietimo funkcijos sąskaita, taip vėluodavo atlyginimai mokytojams. Iki mokinio krepšelio įvedimo, atlyginimai mokytojams vėluodavo po tris savaites, o tai sukeldavo didžiulį visuomenės pasipriešinimą, ypač pačių mokytojų, savivaldybės būdavo traukiamos į teismą.

Visos, šiame skyriuje apžvelgtos problemos, privedė prie švietimo finansavimo sistemos reformos. Mokinio krepšelis turėjo garantuoti pedagogų darbo užmokestį, mokytojų kvalifikacijos kėlimą, mokymo priemonių įsigijimą.

2001 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 1520 „Dėl Bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos nuostatų“ įvedė mokinio krepšelio metodiką, kuria siekė aštuonių 8 reformos tikslų:

- **sudaryti sąlygas plėtoti nevalstybinių švietimo įstaigų tinklą;**
- **mažinti nelankančių mokyklos vaikų skaičių;**
- **didinti visų lygių švietimo įstaigų vadovų atsakomybę už realiais finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą nustatant švietimo politiką;**
- **efektyviau naudojant švietimui skiriamas lėšas, gerinti švietimo paslaugų kokybę, sudaryti galimybes teikti švietimo paslaugas asmenims atsižvelgiant į jų gebėjimus ir poreikius;**
- **sukurti skaidrią švietimo finansavimo sistemą;**
- **suteikti mokiniams ir jų tėvams galimybę pasirinkti mokymo įstaigą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti;**
- **racionaliau sutvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklą;**
- **stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą; (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2010, p.5,6).**

Apžvelgus šiuos tikslus, galima padaryti prielaidas, jog:

- įvestas mokinio krepšelis turėtų priversti konkuruoti mokyklas, todėl turėtų būti sumažinamas lėšų švaistymas, t.y. jos panaudojamos efektyviau;
- būtų siekiama, kad mokinio krepšelis didintų švietimo išlaidų skaidrumą. Mokyklos finansuojamos ne tiesioginėmis subsidijomis, bet pagal mokinių skaičių joje. Tai sutaupytų lėšas;
- siekiama, kad mokyklos taptų patrauklesnės, gerintų bendrą švietimo kokybę. Gerą reputaciją turinčios ir tenkinančios vartotojų poreikius, mokyklos ir toliau siektų užsibrėžto tikslo, o tos mokyklos, kurios neatitinka tėvų lūkesčių, turėtų paskatą keisti esamą padėtį;
- būtų įvairinamas mokyklos statusas, t.y. privačios ir valstybinės mokyklos;
- į vaiko ugdymo procesą labiau įtraukiami tėvai. Bendradarbiaudami su ugdymo įstaiga jie analizuoja galimus pasirinkimus, tuo pačiu pasidalina atsakomybę. Taip būtų skatinamas jų dalyvavimas ir suinteresuotumas.

2002 m., įdiegiant bendrojo ugdymo krepšelį, teigta, kad jis turėtų padėti išspręsti šias problemas:

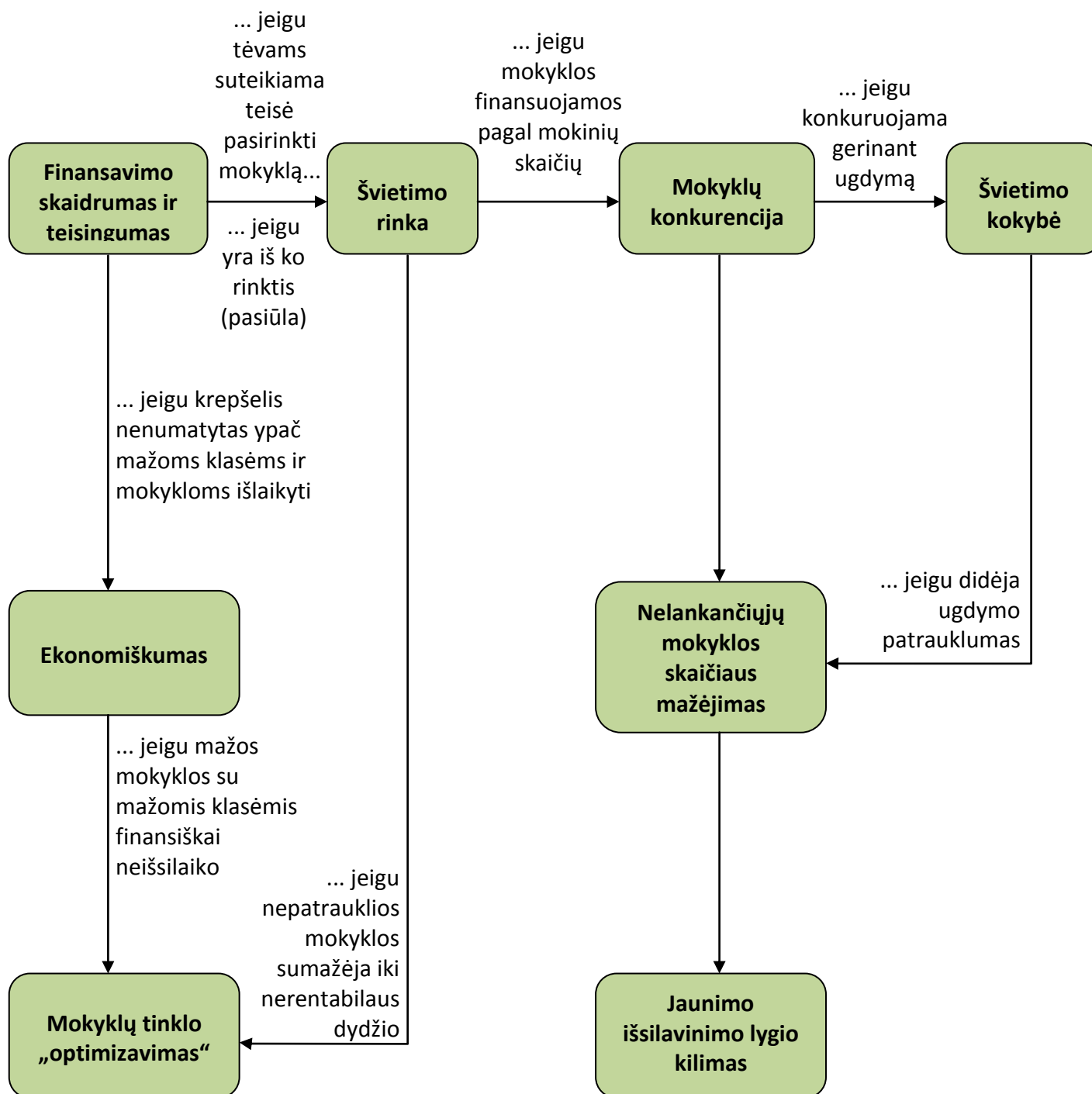
- **mokiniui tenkančių lėšų įvairiose mokyklose ir savivaldybėse įvairovės;**
- **neekonomiško finansavimo – perteklinio mokyklų tinklo, mažų klasių;**
- **lėšų ugdymui ir mokytojų atlyginimams stygiaus;**
- **mokyklų nesavarankiškumo;**
- **nepakankamos ugdymo kokybės;**
- **ekonominių paskatų steigtis nevalstybinėms mokykloms nebuvimo.** (Švietimo finansavimas, taikant mokinio..., 2013, p.7)

Atsižvelgiant į šias prielaidas ir problemas, kurios buvo iškeltos 2002 metais, darbo autorės tikslas tyrimo metu bus išsiaiškinti, ar buvo pasiekta reformos tikslų ir išspręstos tuo metu keliamos problemos.

1 lentelė. Veiksniai, sąlygoję mokinio krepšelio įvedimą

	VEIKSNIAI, SĄLYGOJĘ KREPŠELIO ĮVEDIMĄ	PO „KREPŠELIO“ ĮVEDIMO
1.	Nepakankamos sąlygos nevalstybinių švietimo įstaigų plėtojimui.	Sudaromos palankios sąlygos privačioms švietimo įstaigoms steigtis.
2.	Aukštas, nelankančių mokyklos vaikų, skaičiaus rodiklis.	Mokyklos deda daugiau pastangų išlaikyti moksleivius ir pritraukti tuos, kurie nelanko mokyklos.
3.	Maža švietimo įstaigų vadovų atsakomybė už finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą.	Didesnė įstaigų vadovų atsakomybė naudojant finansinius išteklius, reikalingus sprendimų vykdymui, nustatant švietimo politiką.
4.	Neefektyviai naudojamos švietimui skirtos lėšos, nepakankama švietimo paslaugų kokybė.	Efektyviai naudojamos skirtos lėšos, geresnė švietimo paslaugų kokybė, sudarytos sąlygos švietimo paslaugas teikti asmenims, atsižvelgiant į jų galimybes.
5.	Skaidrumo trūkumas švietimo finansavimo sistemoje.	Skaidrus švietimo įstaigų finansavimas. Mokyklos finansuojamos ne pagal direktoriaus apsukrumą, bet pagal tai, kiek mokinių joje mokosi.
6.	Nėra galimybės mokiniams ir jų tėvams pasirinkti mokymo įstaigą.	Mokiniai ir jų tėvai turi teisę rinktis mokyklą. Gali lankyti ne tik tą mokyklą, kuri priskirta pagal gyvenamą vietą.
7.	Neekonomiškas finansavimas.	Mokyklų tinklas, reaguodamas į paklausą, persitvarko taip, kad neliktų apytuščių mokyklų, o perpildytos gali plėstis, prijungti ištuštėjusias mokyklas, nelieka mažų klasių.
8.	Mokyklų finansinio savarankiškumo trūkumas.	Pagal „krepšelio“ metodiką skirtas finansavimas leis mokykloms savarankiškai naudoti lėšas.
9.	Lėšų trūkumas ugdymui ir mokytojų atlyginimams.	„Krepšelis“ garantuoja pedagogų darbo užmokestį, kvalifikacijos kėlimą, mokymo priemonių įsigijimą.
10.	Tautiniai klausimai.	Vaikų poreikiai, šeimų apsisprendimas, o ne savivaldybė, sprendžia kur mokykla turi būti rusiška, kur lenkiška, o kur užtenka tik tautinės klasės.

Šioje lentelėje pateikiamos priežastys, sukėlusios „mokinio krepšelio“ įvedimą ir kokie laukiami pokyčiai jau įvedus „krepšelį“. Remiantis šia lentele, galima daryti prielaidas, jog švietimo reforma turėjo išplėsti mokymosi galimybes, padidinti švietimo prieinamumą. Įvestas „mokinio krepšelis“ turėjo pagerinti mokyklų aprūpinimą mokymo priemonėmis, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, daugiau lėšų skiriama pedagoginei, psichologinei pagalbai. „Krepšelio“ dėka turėjo pakilti švietimo kokybė, bei pagerėti mokyklų finansavimo sistema.

1 pav. Prielaidos, kuriomis buvo pagrįstas bendrojo ugdymo mokinio krepšelio įdiegimas (Švietimo problemos analizė, 2013, p.7).

Šiame paveiksle analizuojamas teorinis mokinio krepšelio poveikis. Analizuojant paveikslą, matyti, jog įdiegtas mokinio krepšelis turėjo išspręsti keletą pagrindinių problemų, kurios privedė švietimo sistemą prie reformos. Pagrindinė priežastis – finansavimo skaidrumas ir teisingumas. Buvo tikimasi, kad sutvarkius šią sritį, lėšos (ekonomiškumas) bus naudojamos efektyviai ir taupiai. Iš to seka, kad didelės ir paklausios mokyklos lieka, o mažos uždaromos (mokyklų tinklo optimizavimas). Žvelgiant toliau iš finansavimo gairės, išsivysto švietimo rinka, kuri iki krepšelio įvedimo

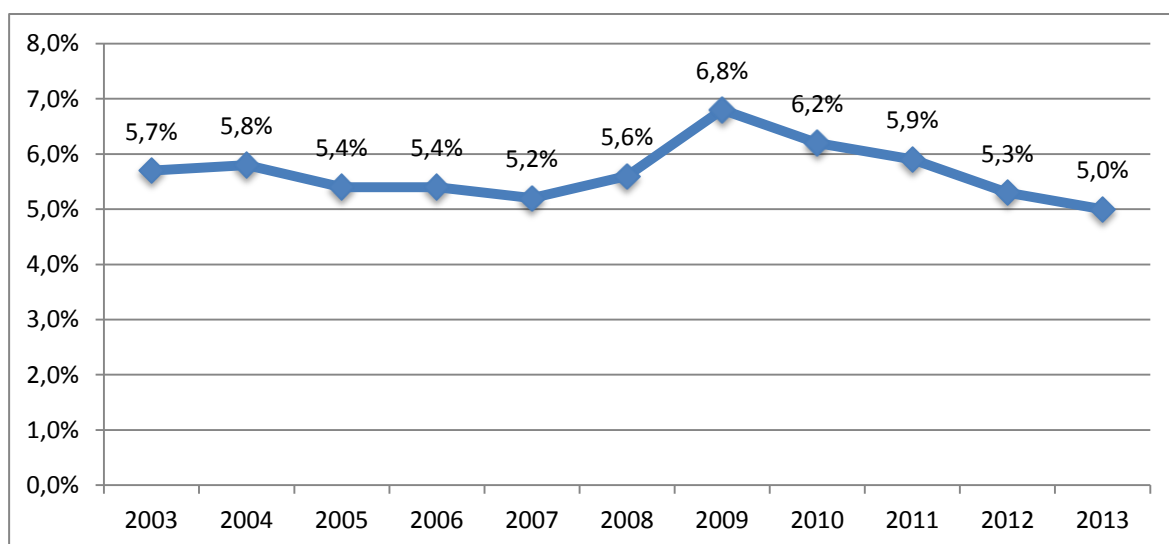

neegzistuoja, atsiranda švietimo įstaigų konkurencija, mokyklos pradeda konkuruoti tarpusavyje, gerindamos ugdymo kokybę. Tuo tikslu pakyla švietimo kokybė, mažėja vaikų, nelankančių mokyklos, skaičius, bei pakyla jaunimo išsilavinimo lygis.

2. ŠVIETIMO SISTEMOS FINANSAVIMAS

Norint palyginti įvairių šalių švietimo būklę dažniausiai remiamasi švietimui skiriamų lėšų kiekiu ar bendrojo vidaus produkto dalies rodikliais. Vadinasi, jog aktualiausias ir bene vienintelis švietimo finansavimo klausimas yra gaunamų lėšų kiekis. Tačiau iš tiesų švietimo finansavimas yra gana sudėtingas valdymo įrankis. Jis priklauso nuo daugelio aspektų – valstybės švietimo biudžeto dydžio, skirstymo principų ir būdų, dotacijų gavėjų pasirinkimo, dotacijų paskirties ir naudojimo reglamentavimo konkretumo, priežiūros ar atskaitomybės. Šių aspektų derinys sudaro finansavimo politiką, neatskiriamą nuo bendrosios švietimo politikos ir turinčią lemiamos įtakos ne tik šalies švietimo būklei, bet ir visuomenės darnai, išsilavinimui, konkurencingumui ir kt. (Švietimo finansavimas: kiek, kam ir kaip, 2013, p.1).

Labai svarbus vykdomos politikos analizės aspektas – tai tam tikros srities finansavimas. Kiekvienai LR ŠMM vykdomai programai skiriami atitinkami asignavimai iš LR valstybės biudžeto. 2013 m. švietimo įstaigų lėšos sudarė 5,7 mlrd. litų – tai 91,3 mln. litų (1,6 proc.) daugiau nei 2012 m., praneša Lietuvos statistikos departamentas. Remiantis išankstiniu bendrojo vidaus produkto (BVP) įverčiu, švietimo įstaigų lėšų dalis 2013 m. sudarė 4,8 procento BVP (2012 m. – 5 proc.). Didžiausia BVP dalis sudarė 2009 metais – 6,8 proc. Nuo 2009 metų ši dalis vis mažėjo.

2 pav. Nacionalinio biudžeto išlaidos švietimui, kaip BVP (proc.)

Valdžios sektoriaus lėšos švietimo įstaigoms, sudarančios didžiąją dalį (4,6 mlrd. litų, arba 80 proc.) visų švietimo įstaigų lėšų, palyginti su 2012 m., padidėjo 26,4 mln. litų (0,6 proc.). Profesinio mokymo įstaigose valdžios sektoriaus lėšos išaugo daugiausia – 24,7 mln. litų. Bendrojo ugdymo

mokykloms skiriamų valdžios sektoriaus lėšų suma, kuri sudaro daugiau kaip pusė (56 proc.) visų švietimo įstaigoms skiriamų valdžios sektoriaus lėšų, per metus sumažėjo 31,9 mln. litų.

Švietimo įstaigų lėšos, gautos iš šalies fizinių ar juridinių asmenų, 2013 m. sudarė 729,4 mln. litų (13 proc.), iš užsienio – 439,4 mln. litų (7 proc.). Šalies fizinių ar juridinių asmenų lėšos švietimo įstaigoms, palyginti su 2012 m., padidėjo 18,9 mln. litų, užsienio – 46 mln. litų, o palyginti su 2010 m., padidėjo, atitinkamai, 66,8 mln. ir 187 mln. litų (Oficialios statistikos departamentas).

2 lentelė Švietimo įstaigų finansavimas

	Visos lėšos	Valdžios sektoriaus lėšos	Šalies fizinių ar juridinių asmenų lėšos	Užsienio fizinių ar juridinių asmenų lėšos
Mln. litų				
2010 m.	5 509,7	4 594,7	662,6	252,4
2011 m.	5 731,3	4 685,3	697,9	348,1
2012 m.	5 658,6	4 554,7	710,5	393,4
2013 m.	5 749,9	4 581,1	729,4	439,4
2013 m., palyginti su 2010 m., procentai				
	104,5	99,7	110,1	174,

2013 m. vienam šalies švietimo įstaigoje besimokančiam asmeniui vidutiniškai teko 9067 litai, iš jų valdžios sektoriaus lėšų – 7224 litai, šalies ir užsienio fizinių ar juridinių asmenų lėšų – 1843 litai. Per metus valdžios sektoriaus lėšos, skirtos vienam besimokančiam asmeniui, padidėjo 226 litais, šalies ir užsienio fizinių ar juridinių asmenų – 147 litais.

2.1 Mokyklų finansavimo principai Lietuvoje

Šiame skyriuje pristatoma mokyklų finansavimo principai Lietuvoje. Taip pat analizuojamas svarbus viešosios politikos aspektas – tai bendrojo lavinimo finansavimas.

Lietuvos švietimo finansavimo šaltiniai yra valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų asignavimai, taip pat kitos lėšos. Investicinės lėšos švietimo plėtotei skiriamos pagal programas. „Formaliojo švietimo programoms valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse mokyklose, išskyrus aukštąsias mokyklas, finansuoti, neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti, siekiant skaidriai ir teisingai paskirstyti švietimui skirtas lėšas ir gerinti mokyklų veiklos kokybę, visuose švietimo lygmenyse pereita prie mokyklų finansavimo pagal „mokinio krepšelio“ principą“ (Lietuvos švietimas Europos švietimo siekių kontekste, 2013, p. 3)

Mokyklų finansavimo šaltiniai yra:

- Valstybės biudžetas;
- Savivaldybių biudžetai;
- Kitos lėšos (Europos Sąjungos, mokyklų fonduose kaupiama rėmėjų parama).

Savivaldybės iš savo biudžeto finansuoja mokyklų aplinką. Valstybinėms ir savivaldybių mokykloms ūkio lėšų skiria valstybė ir savivaldybės iš savo biudžetų. Mokinio krepšelio lėšų šioms reikmėms negalima skirti. Mokyklos ūkio lėšos – tai atlyginimai aptarnaujančiajam personalui, lėšos pastato eksploatacinėms išlaidoms padengti, pinigai šildymui, elektrai, kanceliarinėms prekėms. Nevalstybinių mokyklų ūkį išlaiko savininkas, tam skiriama ir rėmėjų lėšų – tai turi būti nustatyta mokyklos įstatuose. Nevalstybinių tradicinių religinių bendruomenių mokyklų ūkiui išlaikyti lėšų skiria valstybė iš savo biudžeto. Lėšos mokyklų statybai, bei jų remontui, mokymo įrangai atnaujinti gali būti skiriamos iš valstybės biudžeto ir Europos paramos fondų. Mokyklų remontui ir atnaujinimo darbams lėšų gali skirti ir savivaldybės iš savo biudžeto, kadangi jos už tai yra tiesiogiai atsakingos.

Tačiau šių lėšų gana dažnai trūksta. Daugelis mokyklų turi kreditorinių įsiskolinimų už komunalines paslaugas, patalpos nerenovuotos, inventorius pasenęs.

2013 metais Švietimo ir mokslo ministerija, rengdama 2014-2016 metų valstybės investicijų programos projektą, vadovavosi savivaldybių pateiktais pasiūlymais. Jos prašė skirti finansavimą 142 švietimo įstaigų pastatams rekonstruoti ir atnaujinti. Tais pačiais metais iš valstybės investicijų programos 27 savivaldybių švietimo įstaigoms atnaujinti lėšų buvo skirta nemažai, bet savivaldybės prašė gerokai daugiau, nei valstybė išgalėjo duoti, todėl tais metais renovacija buvo užbaigta tik keliose mokyklose, kitų atnaujinimas nusikėlė į 2014-2016 metus.

„Švietimo ir mokslo ministerija pripažįsta, kad darbai ilgai užtrunka dėl viešųjų pirkimų procedūrų, techninių dokumentų rengimo, derinimo. Būtų gerai, kad statybininkai mokyklose darbuotų tik per moksleivių atostogas, tačiau tai dar labiau lėtintų renovacijos tempus, todėl dirbama visus metus“ (Mokyklų atnaujinama vis mažiau, 2013).

Mokyklos gali būti finansuojamos ir iš kitų šaltinių, t.y. parama ar specialiosios lėšos. Beveik visos bendrojo lavinimo mokyklos yra užsiregistravusios kaip paramos ir labdaros gavėjos. Tėvai ar kiti rėmėjai į mokyklos fondą savanoriškai gali pervesti 2 proc. pajamų mokesčio sumos, kuriuos galima skirti pagal Labdaros ir paramos įstatymą. Įvairiose savivaldybėse gautos paramos dydis svyruoja nuo 7 iki 52 Lt vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokiniui. Mokyklų bendruomenės bei mokyklų vadovai šias lėšas dažniausiai naudoja pačioms didžiausioms, jų vertinimu, problemoms spręsti, kai šių problemų negalima išspręsti valstybės skiriamo mokinio krepšelio ar mokyklos steigėjo skiriamomis lėšomis. Gaudama šias lėšas, mokykla yra įpareigota viešai paskelbti lėšų panaudojimo ataskaitą. Jeigu didesnė mokyklų bendruomenių dalis nusprendžia gautą kaip 2 proc. fizinių asmenų valstybei sumokėtų mokesčių paramą skirti ūkinėms išlaidoms ar mokyklos patalpų remontui, vadinasi, mokyklai nepakanka ugdymo aplinkos lėšų, jei perkamos mokymo priemonės – mokyklos

materialinė bazė tokia bloga, kad problemų neišsprendžia mokinio krepšelio lėšos mokymo priemonėms. Paprastai dėl tokios gautos, kaip 2 proc. fizinių asmenų valstybei sumokėtų mokesčių paramos panaudojimo, mokinių tėvai labai neprieštarauja. Kita vertus, jei mokykloje nėra didelių remonto, techninės įrangos ar mokyklinių baldų įsigijimo poreikių, mokinių tėvai labiausiai pritaria, kai tokia parama panaudojama papildomiems mokinių poreikiams tenkinti: ekskursijoms organizuoti, mokiniams skatinti ar remti.

Taip pat lėšos yra gaunamos už nuomojamas mokyklos patalpas. 2009 metais, anot tuometinio Švietimo ir mokslo ministro, Gintaro Steponavičiaus, pastebėjimu - 46 proc. mokyklų šias surinktas lėšas skyrė techninei įrangai įsigyti, 41 proc. – patalpų remontui, 30 proc. – mokykliniams baldams įsigyti, 25 proc. – mokymo priemonėms įsigyti, 21 proc. – mokinių ekskursijoms bei mokinių skatinimui, 12 proc. – mokyklos ūkinėms išlaidoms apmokėti, 4 proc. – sporto komandų ar meno kolektyvų aprangai įsigyti. Šie skaičiai atskleidžia, kurioms mokyklos veiklos sritims vis dar trūksta finansavimo (Lietuva. Švietimas regionuose..., 2009, p. 3).

Kai kurios nevalstybinės mokyklos gali turėti solidarumo fondus. Į juos yra pervedamos mokinių tėvų ir rėmėjų aukos. Šios lėšos gali būti skiriamos šeimoms, turinčioms finansinių sunkumų, kai šeima negali susimokėti viso mokesčio, ir aktyviems bei labai gerai besimokantiems mokiniams paremti. Tėvai, kurie nutaria vaikus leisti į nevalstybines mokyklas, privalo mokėti mokesť už ugdymą, bei papildomas paslaugas. Mokesčio dydį nustato mokyklos savininkas ir įformina sutartimi.

Kitas finansavimo šaltinis – valstybės biudžetas, t.y. tikslinė mokinio krepšelio dotacija. Pagal mokinio krepšelio metodiką, mokyklos lėšų gauna netolygiai; kaimo mokyklos gauna daugiau, galioja savotiški „rinkos dėsniai“. Mokinių krepšelių, skiriamų mokyklai, dydis priklauso nuo sutartinių moksleivių skaičiaus mokykloje. Kai kurios mokyklos lėšų gauna per daug. Jos gali naudoti moksleivių krepšelį tik mokytojų atlyginimams mokėti, mokymo priemonėms įsigyti, bet negali jų naudoti mokyklos aplinkai: nei šildymui, nei suolams pirkti, nei renovuoti pastatams. Tokios mokyklos, užuot pernelyg kėlusios atlyginimus mokytojams, galėtų daugiau lėšų skirti mokyklos aplinkai. Šie poreikiai turi būti finansuojami tik iš viršplaninių pajamų.

Apžvelgus švietimo įstaigų finansavimo šaltinius, daroma prielaida, jog mokyklų finansavimas Lietuvoje yra nelankstus. Gaunamų lėšų iš savivaldybės biudžetų dažnai neužtenka, nes savivaldybės skiria finansavimą atsižvelgdama į savo biudžetą, o ne į mokyklų pateikiamą poreikį. Gautas kitas lėšas mokykla stengiasi panaudoti savo reikmėms bei poreikiams tenkinti. Lėšos skiriamos iš valstybės biudžeto, t. y. tikslinė mokinio krepšelio dotacija privalo būti naudojama tik pagal metodiką.

2.2 Mokyklų finansavimas Lietuvoje taikant mokinio krepšelio principą.

Šiame skyriuje bus apžvelgiamas mokyklų finansavimas, taikant mokinio krepšelio principą. Pabrėžiami pagrindiniai aspektai, susiję su mokinio krepšelio metodikos taikymu: pagal kokius principus skirstomos lėšos mokykloms, kas finansuojama iš krepšelio lėšų.

Kiekviena kaita, o ypač Švietimo sistemos, kuri svarbi kiekvienam eiliniam piliečiui, yra plačiai diskutuojama visame pasaulyje. Tačiau „Lietuvoje diskusijos apie švietimo finansavimo reformos kelius nebuvo. Pasirinktas „per capita“ švietimo finansavimo būdas skiriasi nuo iki šiol naudojamo mokyklos finansavimo metodo, atsižvelgiančio į klasių komplektų skaičių mokykloje. Pagrindiniu atskaitos vienetu tampa ne klasė, bet moksleivis“ (VU Filosofijos fakulteto švietimo politikos centras, 2001, p.12).

Mokinio krepšelis – tai lėšos, skiriamos vienam sutartiniam mokiniui vienu metų mokymo reikmėms. Jis apskaičiuojamas bazinį mokinio krepšelio koeficientą padauginus iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto bazinės mėnesinės algos dydžio ir 12 mėnesių. Mokinio krepšelio koeficientą sudaro trys dalys: ugdymo programų įgyvendinimas, ugdymo proceso organizavimas ir valdymas, socialinis draudimas.

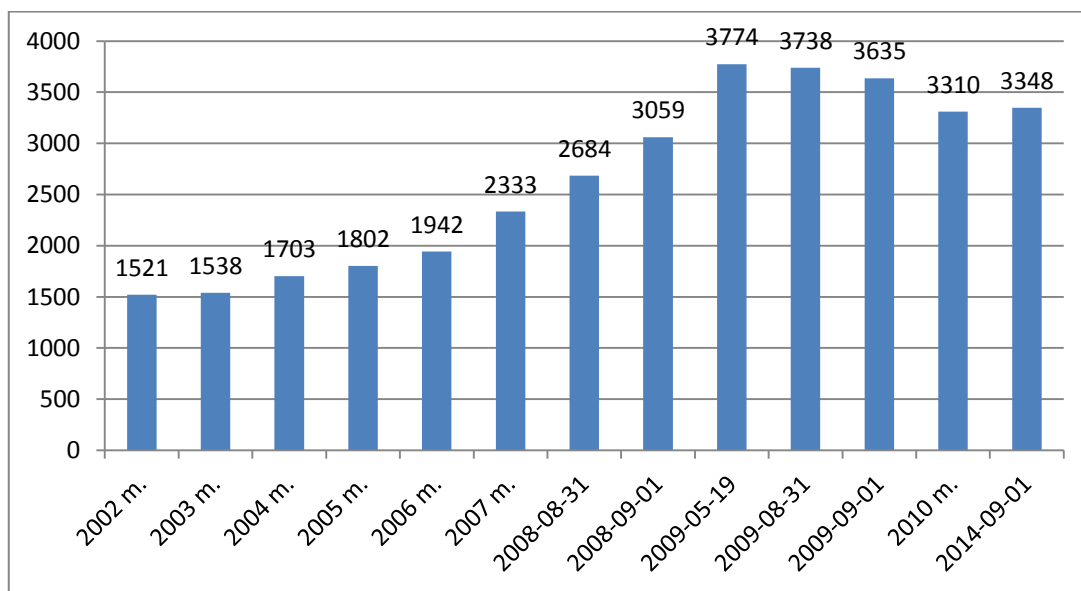
Mokinio krepšelis yra diferencijuojamas atsižvelgiant į skirtingas mokymo sąlygas (vaikams su negalia, skirtingiems mokyklų tipams, miesto bei kaimo mokykloms ir t.t.). valstybės ir savivaldybių lėšos, skiriamos bendrojo lavinimo mokykloms, priklauso nuo mokinių skaičiaus (tuščios vietos klasėse nėra finansuojamos), taip pat yra atsižvelgiama į mokyklos tipą, pakopas, demografinę padėtį ir specifinius mokinių poreikius.

Mokinio krepšelis užtikrina valstybės lėšų paskirstymo teisingumą – tolygų ir nešališką lėšų skyrimą vienam mokiniui – ir padeda įgyvendinti švietimo prieinamumą visiems. Be to, krepšelis suteikia galią tiems, kurie renkasi mokyklą, t.y. mokiniams ir jų tėvams, taip pat tiems, kurie yra pasirenkami, t.y. švietimo įstaigoms. Šis principas kuria švietimo rinką, skatina konkurenciją tarp mokyklų ir jų pastangas geriau dirbti. Mokinio krepšelių Lietuvoje sudaro tik tiesiogiai su ugdymu susijusios lėšos. Į jį neįeina mokymosi aplinkos, investicinės, specialiųjų programų ir pačios mokyklos uždirbtos lėšos.

Savivaldybių ir nevalstybinės švietimo įstaigos, teikiančios bendrąjį ugdymą, ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, taip pat pedagoginės psichologinės tarnybos ir neformaliojo švietimo įstaigos mokinio krepšelio lėšas naudoja vadovaudamosi Švietimo įstatymu, Metodika ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais šių lėšų panaudojimą. Pasak Zabulionio A., „metodikos esmė tokia: pagal ugdymo planą įvertinus pamokų skaičių per savaitę, atsižvelgus į mokytojų kvalifikaciją, mokyklos ir klasės dydį, specialiuosius ugdymo poreikius, skirtingoms mokyklų ir klasių grupėms nustatomas vieno moksleivio krepšelio dydis, išreikštas santykinio koeficientu ir bazine alga“ (Zabulionis, 2003,

p.105). Tad pakitus bazinei algai, keičiasi ir mokinio krepšelio dydis. Metodika nustato, kad ateinantiems metams mokinio krepšelio lėšos planuojamos pagal einamųjų metų rugsėjo 1 d. duomenis ir nenumato galimybės planuoti lėšas atsižvelgiant į prognozuojamą mokinių skaičiaus pokytį nuo kitų metų rugsėjo 1 d.

Bendrojo lavinimo mokykloms mokinio krepšelio metodika pradėta taikyti 2001-2002 mokslo metais. Mokinio krepšelio dydis kito nuo 1521 Lt iki 3348 Lt.

3 pav. Mokinio krepšelio dydžio dinamika 2002-2014 m. (Lt)

2009 metais jo dydis keitėsi net tris kartus:

- iki 2009 m. gegužės 19 d. buvo 3774 Lt;
- iki rugpjūčio 31 d. buvo 3738 Lt;
- nuo rugsėjo 1 d. 3635 Lt (tais metais buvo sumažintos lėšos biudžetinio sektoriaus darbuotojų darbo užmokesčiui ir įvestos tarifinių atlygių koeficientų „šakutės“).

2010 metais, reaguojant į finansų krizę, „krepšelio“ dydis buvo sumažintas iki 3310 Lt ir toks išliko ketverius metus. 2014 metais mokinio krepšelis vėl pradėjo didėti, pasiekė 3348 Lt, kadangi buvo įvesta klasių finansavimo mažėjimo amortizavimo dedamoji. Nuo 2015 m. sausio 1 d. mokinio krepšelio dydis sudaro 980 Eur.

Kito ir pati mokinio krepšelio struktūra – nuo 2005 m. buvo skirtos lėšos pedagoginėms psichologinėms tarnyboms, nuo 2006 m. – mokinių pažintinei veiklai, nuo 2007 m. – mokinių profesiniam konsultavimui, nuo 2009 m. - neformaliajam ugdymui bei brandos egzaminams administruoti, vykdyti ir vertinti.

Mokinio krepšelio lėšos yra naudojamos:

- pedagogų, mokyklos vadovų, mokyklos bibliotekininkų atlyginimams,
- psichologinei, specialiajai, socialinei pedagoginei pagalbai organizuoti,
- vadovėliams ir mokymo priemonėms,

- pedagogų kvalifikacijai tobulinti,
- neformaliajam švietimui – būreliams, klubams, studijoms ir pan. veiklai po pamokų,
- mokinių pažintinei veiklai,
- profesiniam orientavimui,
- egzaminams administruoti, vykdyti ir vertinti,
- profesinės linkmės meninio ugdymo programos moduliams finansuoti,
- informacinėms kompiuterinėms technologijoms diegti ir naudoti,
- bendrąjį ugdymą teikiančių mokyklų išorės vertinimui organizuoti.

88% mokinio krepšelio lėšų yra išleidžiama mokytojų atlyginimams už mokinių mokymą, 7% - už papildomąjį mokinių ugdymą (mokinys renkasi dalyką, ugdymo sritį, švietimo įstaigą) ir 5% - ugdymo sąlygoms sudaryti, t.y. vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti, pedagoginei, psichologinei, socialinei pagalbai, pedagogų kvalifikacijai kelti.

Mokinio krepšelio apskaičiavimo metodika skirta nustatyti, kiek reikia lėšų ugdymui per metus vienam 5-8 klasės moksleiviui, kai klasės komplekte moksleivių skaičiaus vidurkis yra 25.

Pagal sutartinių moksleivių apskaičiavimo metodiką nustatoma, kiek reikia lėšų vieno vaiko ugdymui per metus, atsižvelgiant į mokyklos tipą (pradinė, pagrindinė, vidurinė ar kitokia), ugdymo koncentrą (1–4 klasių, 5–8 klasių, 9–10 klasių, 11–12 klasių), mieste ar kaime yra mokykla, specialiųjų poreikių moksleivius, tautinių mažumų mokyklų moksleivius ir kitus rodiklius. Metodika sudaroma tais pačiais principais kaip ir moksleivio krepšelis, tačiau papildomai nustatomi moksleivių vidutiniai skaičiai klasėje priklausomai nuo anksčiau minėtų rodiklių. Miesto mokyklos 5–8 klasių moksleivis yra prilyginamas vienam sutartiniam moksleiviui (LRV nutarimas, Nr. 785, 2001, p. 2).

Norint apskaičiuoti, kiek lėšų ugdymui reikia skirti vienam bet kurios mokyklos moksleiviui per metus, reikia moksleivio krepšelį dauginti iš atitinkamo tos mokyklos sutartinio moksleivio koeficiento. Norint apskaičiuoti, kiek lėšų per metus ugdymui skiriama konkrečiai mokyklai, reikia apskaičiuoti tos mokyklos sutartinius moksleivius (pagal mokyklos tipą, koncentrą, vietovę ir kitus rodiklius atitinkamus sutartinių moksleivių koeficientus padauginti iš realaus moksleivių skaičiaus) ir juos padauginti iš moksleivio krepšelio (LRV nutarimas, Nr. 785, 2001, p. 2).

Sutartinių mokinių apskaičiavimo koeficientai apskaičiuojami pagal:

- ugdymo koncentrą (1-4 kl.; 5-8 kl.; 9-10 kl.; 11-12 kl.);
- mokyklos tipą (pradinė, pagrindinė, gimnazija);
- gyvenamoji vietovė (miestas, kaimas);
- mokyklos dydis (iki 40, 41-50, 51-80, ...301-500, nuo 501 mokinių);
- mokinių skaičius klasėje (10,12,15,18,20,22,25);

- specialūs atvejai (mišrios mokyklos, tautinės mažumos, užsieniečiai, migrantai ir t.t.);
- išimtys (pakraščio, pasienio).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 17 dienos nutarime Nr. 1385 „Dėl bazinio moksleivio krepšelio 2008 metų koeficiento nustatymo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“ pakeitimo“ buvo nustatyta, kiek mokinių klasės komplekte vidutiniškai turi mokytis, kad mokinio krepšelio pakaktų. Vėliau šis nutarimas dar keletą kartų buvo pakeistas, viename iš pakeitimų – 2013 metų rugpjūčio 28 d. LRV nutarimas Nr. 790, įvestas naujas laiptelis miestelio arba kaimo pagrindinėms mokykloms (progimnazijoms), kuriose mokosi nuo 201 iki 300 mokinių.

3 lentelė. Mokyklų „laiptinis“ suskirstymas pagal mokinių skaičių

Miestelio arba kaimo mokyklos		Savivaldybės centro ir miesto mokyklos	
Mokyklos (klasės, grupės, mokymosi formos, programos, mokinių) apibūdinimas	Klasės mokinių skaičiaus vidurkis	Mokyklos (klasės, grupės, mokymosi formos, programos, mokinių) apibūdinimas	Klasės mokinių skaičiaus vidurkis
Pradinė mokykla iki 40 mokinių	10	Pradinė mokykla	22
Pradinė mokykla, kurioje mokosi 41-50 mokinių	12		
Pradinė mokykla, kurioje mokosi 51-80 mokinių	15		
Pradinė mokykla, kurioje mokosi 81 ir daugiau mokinių	20		
Pagrindinė mokykla iki 80 mokinių	10	Pagrindinė mokykla (progimnazija)	25, išskyrus 1-4 kl. - 22
Pagrindinė mokykla, kurioje mokosi 81-120 mokinių	12		
Pagrindinė mokykla, kurioje mokosi 121-200 mokinių	15		
Pagrindinė mokykla, kurioje mokosi 201-300 mokinių	1-8 kl. – 15 9-10 kl. – 18		
Pagrindinė mokykla, kurioje mokosi 301 ir daugiau mokinių	1-4 kl. – 20 5-10 kl. – 22		
Vidurinė mokykla iki 300 mokinių	1-8 kl. – 15 9-12 kl. – 18	Vidurinė ir gimnazija, turinti I-IV gimnazijos klases ir 1-8 arba 5-8 klases	25, išskyrus 1-4 kl. – 22
Vidurinė mokykla, kurioje mokosi 301-500 mokinių	1-4 kl. – 20 5-12 kl. – 22	Vidurinė (gimnazija) tarptautinio bakalaureato klasės	25
Vidurinė, kurioje mokosi 501 ir daugiau mokinių	1-4 kl. – 20 5-12 kl. - 25		
		Gimnazija, turinti tik I-IV gimnazijos klases	25

Šioje lentelėje parodytas mokyklų „laiptinis“ suskirstymas pagal mokinių skaičių, besimokančių mokykloje. Toks „laiptinis“ skirstymas padalina mokyklas į kategorijas pagal mokinių skaičių jose, pvz. nuo 51 iki 80, tad vieno mokinio išėjimas ar atėjimas gali lemti mokyklos patekimą į kitą kategoriją. Ypač tai aktualu, kai mokinių skaičius padidėja ir mokykla patenka į tokią kategoriją, kurioje taikomi mažesni sutartinių mokinių apskaičiavimo koeficientai bei sumažėja jos finansavimas.

Didesni sutartiniai koeficientai taikomi didesniems ugdymo koncentrams ir mažesni vidutinių mokinių skaičiaus vidurkį klasėse turinčioms švietimo įstaigoms. Kadangi kaimo švietimo įstaigose mokinių skaičiaus vidurkis klasėse mažesnis, joms taikomi didesni sutartiniai koeficientai. To pasekoje jų išauga MK dydis. Didesni sutartiniai koeficientai taikomi tautinių mažumų, jaunimo, ligoninių, sanatorijų, specialiosioms mokykloms, specialiuųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, o mažesni – suaugusiųjų mokykloms, mokiniams, kurie mokosi savarankiškai ar namie, taip pat jungtinėms klasėms (Mokinio krepšelio lėšų planavimo ir naudojimo ataskaita, 2012, p. 10). Tautinių mažumų mokykloms, moksleiviams su specialiais ugdymo poreikiais bendro krepšelio neužtenka ir todėl jiems numatomi specialūs koeficientai, kuriais bandoma kompensuoti realius mokymo kaštų skirtumus. Pvz., tautinių mažumų mokyklų moksleiviams, jeigu jų mokykla yra kaime, sutartinių moksleivių koeficientai didinami 10%, jeigu mokykla yra rajono centre ar mieste, koeficientai didinami 5%, integruotiems moksleiviams sutartinių moksleivių koeficientai didinami 10%.

Analizuojant pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas vienoje klasėje besimokančių mokinių vidutinį skaičių būtina prisiminti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimą Nr. 1385 „Dėl bazinio moksleivio krepšelio 2008 metų koeficiento nustatymo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“ pakeitimo“, nustačiusio minimalų galimą mokinių skaičių vienoje klasėje. Šiuo nutarimu nustatyta, jog tam, kad ugdymo procesui organizuoti užtektų mokinio krepšelio lėšų, vienoje kaimo pradinėje mokykloje turi būti ne mažiau kaip 10 mokinių, o miesto – 20 mokinių. Tad galima tvirtinti, kad pradinės klasės kai kuriuose rajonuose gali išsilaikyti tik tuo atveju, jei tokias klases turinčioms mokykloms, perskirstomos kitų, tos savivaldybės mokyklų gautos mokinio krepšelio lėšos arba teikiamas pradinis ugdymas šiose savivaldybėse nėra kokybiškas. Pagrindinio ir vidurinio ugdymo atveju tokių akivaizdžių skirtumų tarp savivaldybių nėra. Daugelio pasaulio valstybių yra nustatomas minimalus ir maksimalus mokinių skaičius, besimokančių vienoje klasėje. Pagal Eurostat'o pateiktus duomenis, Lietuvoje vidutinis pradinių klasių mokinių skaičius yra mažesnis nei minimalus leidžiamas kai kuriose valstybėse. (Lietuva. Švietimas regionuose..., 2009, p. 12).

Nuo 2013 m. Metodika nustatė, jog savivaldybės ir švietimo įstaigos privalo atitinkamoms ugdymo reikmėms skirti ne mažesnę mokinio krepšelio lėšų dydį, nei nustatyta Metodikoje:

- vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms ne mažiau, kaip 80 %;

- mokinių pažintinei veiklai, mokytojų ir kitų ugdymo procese dalyvaujančių asmenų kvalifikacijai tobulinti, informacinėms ir komunikacinėms technologijoms diegti ir naudoti ne mažiau kaip 40 %.

Kai keičiama metodika, vis keičiamos ir mokinio krepšelio lėšų panaudojimo rekomendacijos. Lėšos naudojamos naujoms mokymo reikmėms finansuoti, tačiau didžiausia dalis (apie 95 proc.) savivaldybėms skirtų mokinio krepšelio lėšų panaudojama pedagogų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms. Didėjant mokinio krepšelio lėšoms, pedagogų darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui panaudota santykinė dalis vis dėlto išlieka tokia pati – apie 95 proc., t.y. darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui skirtos lėšos didėja (Mokinio krepšelio lėšų planavimo ir naudojimo ataskaita, 2012, p. 26). Viename iš analizuojamų šaltinių teigiama, jog 2009 metais lėšų, skirtų vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms, buvo panaudota daugiau nei numatyta. Mažiausiai skirtų lėšų, palyginti su kitomis tikslinėmis lėšomis, buvo panaudota mokinių profesiniam konsultavimui.

Sujungus lėšas vadovėliams ir techninėms priemonėms įsigyti į vieną grupę, o kitą – lėšas, skirtas mokinių pažintinei veiklai, ir lėšas profesiniam orientavimui, mokyklos turi galimybę tikslingiau panaudoti gautas lėšas.

Lėšos pedagoginių psichologinių tarnybų veiklai finansuoti beveik visada panaudojamos daugiau nei 100 %, tai galima daryti išvadą, jog šių lėšų trūksta. Tuo remiantis, 2013 metų rugpjūčio 28 d. nutarimu Nr. 790, lėšos pedagoginei psichologinei tarnybai buvo padidintos 20 %.

Nuo 2015 metų sausio 1 dienos mokinio krepšelio metodikoje padaryti dar kai kurie pakeitimai: neformaliajam vaikų švietimui vietoj buvusių 50 %, rekomenduojamos mokinio krepšelio lėšų normos (5 Lt), skirti 100 % lėšų. Šios lėšos skiriamos iš 7 %, kurios lieka savivaldybei.

Išnagrinėjus naudotą literatūrą bei teisės aktus, galima teigti, jog valstybės išlaidos vieno mokinio ugdymui didėjo. Didžiausią įtaką tam turėjo augančios išlaidos pedagogų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms finansuoti. Metodika pastoviai tobulinama nustatant naujus sutartinius koeficientus, kurie nėra pastovūs, iš naujo perskirstomos mokyklos pagal kategorijas. Mokinio krepšelio lėšų poreikis planuojamas pagal einamųjų metų rugsėjo 1 dienai mokinių registro duomenis, tačiau tai neatitinka tikrovės, nes pastoviai vyksta mokinių migracija.

3. MOKINIO KREPŠELIO MODELIO TAIKYMO BENDRAJAME UGDYME, TYRIMO DIZAINAS

3.1 Tyrimo procedūros. Tyrimo instrumentas

Švietimas Lietuvoje buvo ir yra reformuojamas nuolat, tad švietimo vadybos tyrimai yra reikalingi, norint išsiaiškinti, kokie pokyčiai vyksta švietimo įstaigose. Mokinio krepšelio įvedimas pakeitė mokyklų finansavimo strategiją, tad šiuo tyrimu bus siekta išsiaiškinti ar šis principas pateisino lūkesčius, ar buvo pasiekta laukiamų rezultatų. Šiame skyriuje aptarti tyrimo metodai, kuriais remiantis bus siekiama įgyvendinti išsikeltų tikslų.

J. Mason (1996) teigimu, integruojant kokybinius ir kiekybinius metodus, būtina atsižvelgti į keletą svarbių dalykų:

- *Metodų integracijos tikslą.* Kadangi skirtingi metodai sprendžia tą pačią problemą, todėl jų derinimui tikslinga būtų juos panaudoti tyrimų uždaviniams spręsti arba stengtis pažvelgti į tą pačią problemą iš įvairių pusių. Anot autoriaus, kokybiniais metodais siekiama pažvelgti į gylį, o kiekybiniais metodais - į plotį.
- *Metodų integracijos būdą.* Šiuo atveju metodus reikia taip derinti, ontologinės ir epistemologinės prielaidos, kuriomis jie remiasi, papildytų, o ne prieštarautų vienos kitoms. Antra vertus, svarbu, ar technine prasme tie metodai gali būti derinami.
- *Numatyti būsimų apibendrinimų pagrindus,* t.y. kuo remiantis bus daromi tyrimo apibendrinimai, nes kokybiniai ir kiekybiniai duomenys reikalauja skirtingos analizės ir apibendrinimų (Kardelis K. 2002, p. 107).

Tyrimo metodai. Siekiant atskleisti švietimo įstaigų finansavimo, mokinio krepšelio principu, problemas ir galimybes, empiriniam duomenų rinkimui buvo atlikta apklausa. Kadangi mokslinių anketų pagrindinis uždavinys – gauti kuo objektyvesnę informaciją, tad apklausa buvo vykdoma raštu (anketa). Taip pat šis metodas leido apklausti didesnę skaičių respondentų tiriamose organizacijose. Respondentams, Kretingos rajono mokyklų pedagogams bei vadovams (direktoriams, pavaduotojams), buvo išdalinta 229 anketos (klausimynų). Sugrįžo 138 anketos, t.y. 60,3 proc. visų išdalintų anketų.

Tyrimui atlikti buvo pasirinkti du apklausos būdai, tai: anketinė apklausa ir elektroninė apklausa. Abi jos vienodos, buvo pateikiamos vienodos anketos, skyrėsi tik anketų pildymo forma. Anketos metodas buvo pasirinktas siekiant neapsunkinti respondento ir gauti kuo daugiau ir efektyvios informacijos. Kaip teigė Kardelis K. (2002, p. 93), tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram įstatymui. Ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento norą bendradarbiauti.

Tyrimo empiriniams duomenims gauti buvo naudojamas darbo autorės parengtas instrumentas (priedas Nr. 1, psl. 79), uždaro tipo klausimynas. Anketos pradžioje paaiškinama, kokių tikslų daromas tyrimas, akcentuojama kiekvieno tyrimo dalyvio nuomonės svarba ir tai, jog informacija yra konfidenciali. Pateikiama anketos pildymo instrukcija ir nurodomas žymėjimo būdas – „kryžiuku“, pasirenkant jam priimtina atsakymą.

Anketoje pateikti uždaro tipo klausimai suformuoti pozityviais ir negatyviais teiginiais. Anketos apimtis 3 puslapiai, ją sudaro 30 klausimų. Sudarant anketos klausimus, buvo atsižvelgta į Kardelio K. (2002, p. 89) patarimus, jog: klausimai turi būti trumpi, paprasti, aiškūs apklausiamajam; negalima pateikti „dvigubų klausimų“; respondentui turi būti sudaryta galimybė išvengti atsakymo (pasirenkant atsakymą „nežinau“, „sunku atsakyti“). Klausimyne pateikiami struktūrizuoti klausimai su nominalių bei Likert'o skalių atsakymų formatais. Nominalių skalių (4 lentelė) atsakymų formatai buvo dviejų bei keturių alternatyvių atsakymų variantai.

4 lentelė **Naudotų nominalių skalių pavyzdys**

Jūs esate: ☐ vyras ☐ moteris	Jūsų mokyklos tipas: ☐ gimnazija ☐ pagrindinė ☐ daugiafunkcinis centras ☐ pradinė
---	--

Ištirti respondentų nuomonę vienu ar kitu klausimu buvo naudojama Likert'o skalė (5 lentelė), kuri leidžia nustatyti nuostatas, sutikti ar nesutikti su kai kuriais teiginiais. Tyrime buvo naudotas penkių pakopų atsakymų formatas.

5 lentelė **Likert'o skalės pavyzdys**

Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas?	Tikrai taip	Taip	Tikrai ne	Ne	Nežinau
Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino didesnę mokyklos vadovų atsakomybę už tikslingą lėšų panaudojimą?	Visiškai sutinku	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku

Elektroninė anketa buvo sukurta internetiniame puslapyje www.apklausa.lt. Elektroninė anketa buvo tokia pat kaip ir popierinio varianto anketa, buvo anoniminė ir viešai jos niekas negalėjo matyti. Laiškas su tyrimo tikslu, nuoroda į anketą buvo išsiųstas dviejų mokyklų pedagogams ir administracijos atstovams, kurių elektroninis paštas buvo patalpintas mokyklų tinklapiuose.

Elektroninėje apklausoje galima buvo sudalyvauti paspaudus nurodytą nuorodą. Tokiu būdu buvo siekiama, kad pedagogai jaustųsi saugūs ir būtų atviresni. Tokia apklausos forma buvo pasirinkta dėl kelių priežasčių: pasižiūrėti ar pedagogai sutiks bendradarbiauti ir ar bus užpildyta daugiau anketų, nei tradicine forma (popierinis variantas).

Statistinei analizei ir grafikų braižymui (statistinės analizės aprašymui) buvo naudojama Microsoft Office Excel 2007 programa.

Tiriamųjų organizacijų pristatymas. Tyrimui buvo pasirinktos 5 Kretingos rajono mokyklos. Mokyklos pasirinktos skirtingų tipų valstybinės ir viena nevalstybinė: viena universitetinė gimnazija, viena nevalstybinė gimnazija, viena pagrindinė mokykla, vienas daugiafunkcinis centras ir viena pradinė mokykla.

Gimnazija X – tai viena iš jauniausių mokyklų rajone, pastatyta 1980 metais trečia vidurinė mokykla. Nuo 1997 metų buvo pervadinta į gimnaziją, o nuo 2013 metų tapo universitetinė gimnazija. Tai gimnazija, puoselėjanti bendrąsias vertybes, rengianti mokinius būsimoms studijoms, lavinanti gebėjimus ir įgūdžius, reikalingus integruojantis šiuolaikinėje visuomenėje. Gimnazijos nuostatuose išsamiai aprašomos teisės ir pareigos, veiklos organizavimas bei valdymas. Mokykla glaudžiai bendrauja su aukštosiomis mokyklomis, didelis dėmesys teikiamas tolimesnei vaikų karjerai.

Gimnazija Y – tai viena seniausių rajono mokyklų, įkurta 1932 metais, Kretingos pranciškonų. Vėliau ji buvo panaikinta, po to vėl atkurta. Dabartinis gimnazijos vardas suteiktas 1998 metais. Gimnazijoje mokosi didžioji dalis Kretingos mieste gyvenančių vaikų. Tai moderni, atvira naujovėms bei gyvenimo iššūkiams mokykla, garsėjanti ugdytinių pasiekimais ir krikščioniška veikla. Gimnazija pranciškoniškoje dvasioje ugdo laisvą, pilietišką, kūrybingą ir atsakingą asmenybę, gebančią rinktis prasmingus gyvenimo ir veiklos tikslus, puoselėjančią katalikų tikėjimą, tautos tradicijas bei kultūrą.

Pasirinktos pagrindinės X mokyklos istorinės ištakos siekia 1610 metus. Įkurta kaip papartinė pradinė mokykla. Vėliau reorganizuota į aštuonmetę, vidurinę ir 2012 metais į pagrindinę. Mokykloje mokosi dauguma Kretingos rajone gyvenančių vaikų. Tai iniciatyvi pagrindinė mokykla, kurioje akcentuojamas kokybiškas pagrindinis išsilavinimas, atitinkanti prigimtines vaiko galias, suteikianti socialiai teisingas sąlygas mokytis, padedanti maksimaliai atsiskleisti asmenybės individualioms galioms bei gebėjimams, bei formuojanti mokinių vertybines nuostatas.

Pasirinktas daugiafunkcinis centras X įsikūręs 1926 metais. Praėjęs keletą reorganizacijų, nuo 2013 metų suteiktas daugiafunkcinio centro pavadinimas. Mokyklą lanko vietiniai bei aplinkinių kaimų ir miestelių vaikai. Mokykla ne tik teikia švietimo paslaugas, bet ir telkia kaimo bendruomenę intelektualiai veiklai.

Pradinė mokykla X – tai švietimo įstaiga pradėjusi savo veiklą nuo 1958 metų. Nuo 2007 metų reorganizuota į pradinę mokyklą. Mokykloje ypatingas dėmesys skiriamas ne tik ugdymo kokybei, bet ir etnokultūros pradmenų integravimui į ugdymo procesą.

Tyrimo eiga. Empirinis tyrimas atliktas 2014 metų lapkričio 26 – gruodžio 8 dienomis. Pasigrin্দus tiriamąją imtį buvo susisiekiama su mokyklų vadovais. Tyrimas buvo priimtas. Tolesnis tyrimo koordinavimas buvo pavestas mokyklos administratorėms ir kontaktavimas vyko būtent su jomis. Asmeniškai tyrėjams dalyvauti klausimynų pildymu metu nereikėjo. Klausimynai buvo pateikti

direktoriams ir po sutarto laiko, t.y. 1 savaitės, surinkti duomenų analizei. Klausimynai buvo dalijami ilgųjų pertraukų metu, mokytojų kambariuose. Gana sklandžiai tyrimas vyko dviejose mokyklose, t.y. X gimnazijoje ir X pagrindinėje.

Iš visų tiriamųjų organizacijų grįžę klausimynai 100 % buvo tinkami tolimesnei analizei, sugadintų anketų nebuvo, o respondentų atsakymai buvo pateikti kaip prašoma.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliekamas laikantis visų etikos principų ir normų, kurie keliami atliekant tokio pobūdžio tyrimus (remtasi Kardeliu, 2002, p. 42,43). Tyrimo pradžioje visi respondentai buvo informuoti, jog tyrime bus laikomasi *konfidencialumo* (klausimynų anonimiškumas užtikrino, jog surinkti duomenys bus naudojami tik apibendrinti informacijai, magistriniame darbe nebus atskleidžiami tikslūs mokyklų pavadinimai), *privatumo* (tyrimo metu gauta informacija nebus skleidžiama, nebus užduodami asmeniškai klausimai), *anonimiškumo* (bus saugomas dalyvių bei tyrimo duomenų anonimiškumas, buvo garantuojama, jog iš anketos nebus galima nustatyti tiriamųjų tapatybės).

Respondentai iš anksto buvo supažindinti kam ir koku tikslu bus naudojami gauti duomenys, bei po tyrimo pristatytos ataskaitos, kuriose jie gali susipažinti su apibendrintais rezultatais.

Apžvelgus pagrindinius tyrimo dizaino elementus, toliau tikslinga pagrįsti instrumentą, kuris bus naudojamas kiekybinio tyrimo metu.

Tyrimo kriterijai ir indikatoriai. Šio darbo 1.1 ir 1.2 poskyriuose atlikta mokslinės literatūros analizė leido atskleisti švietimo įstaigų finansavimo problemas Lietuvoje prieš įvedant mokinio krepšelio principą. Tad šiame darbe bus apsiribota nagrinėti Kretingos rajono mokyklų finansavimas. Kadangi pagrindinis tiriamasis elementas yra mokyklos, tad tyrimo kriterijai bei indikatoriai bus mokyklų lygmenyje. Tačiau analizuojant šią temą, reikalingas ne tik teorinis atskleidimas, bet ir praktinis tyrimas. Praktiniam tyrimui, kaip jau minėta, buvo naudota apklausos raštu (uždaro tipo klausimynas) metodas. Šiuo metodu atliktas kiekybinis tyrimas. Siekiant užtikrinti klausimyno patikimumą ir atitikimą nagrinėjamai temai, būtina ją pagrįsti. Toliau bus pateikti esminiai niuansai, kurie yra susiję su šiame tyrime naudoto tyrimo pagrindimu. Esminiai klausimai, susiję su mokyklų finansavimu, taikant mokinio krepšelio principą, buvo sudaromi, išskiriant kriterijus ir indikatorius.

Pagal Tarptautinių žodžių žodyną (2009), žodis kriterijus – vertinimo pagrindas, matas, saikas. Taigi kriterijais išskirtos mokyklų finansavimo problemos, kurios vyravo iki įvedant mokinio krepšelio principą.

Taip pat buvo išskirti indikatoriai. Pagal Tarptautinių žodžių žodyną (2009), indikatorius – tai prietaisas stebimo objekto būsenai, kiekybinei ar kokybinei charakteristikai atvaizduoti žmogui suvokiama forma. Taigi, galime teigti, jog indikatorius šiame tyrime, tai tam tikras teiginys, kuris respondentui suprantamai atskleidžia tyrimo kriterijus. Visi tyrimo kriterijai ir indikatoriai pavaizduoti 6 lentelėje.

6 lentelė Tyrimo kriterijai ir indikatoriai

Kriterijai	Indikatoriai
<ul style="list-style-type: none"> Nepakankamos sąlygos nevalstybinių švietimo įstaigų plėtojimui. 	<p>Šiuo metu rajone yra palankios finansinės galimybės steigti nevalstybinėms švietimo įstaigoms.</p> <p>Šiuo metu rajone yra palankios ekonominės (biurokratinis švietimo valdymas) sąlygos steigti privačioms švietimo įstaigoms.</p> <p>Rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Aukštas, nelankančių mokyklos vaikų, skaičiaus rodiklis 	<p>Rajone yra mažas vaikų skaičius, nelankančių mokyklos.</p> <p>Rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklas</p> <p>Rajone padaugėjo pagrindinį bei vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Maža švietimo įstaigų vadovų atsakomybė už finansiniais ištekliais grindžiamų sprendimų vykdymą 	<p>Moksleivio krepšelio įvedimas paskatino didesnę mokyklos vadovų atsakomybę už tikslingą lėšų panaudojimą</p> <p>Mokyklos vadovų atsakomybė už sprendimų vykdymą.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Neefektyviai naudojamos švietimui skirtos lėšos, nepakankama švietimo paslaugų kokybė. 	<p>Mokykloje efektyviai ir tikslingai naudojamos jai skirtos lėšos.</p> <p>Nuo 2002 m., kai buvo įvestas mokinio krepšelis, švietimo paslaugų kokybė rajone pagerėjo.</p> <p>Po mokinio krepšelio įvedimo mokykloje sumažėjo lėšų švaistymas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Skaidrumo trūkumas švietimo finansavimo sistemoje. 	<p>Mokyklai pakankamai skiriama lėšų, jog vykdytų kokybišką ugdymo programą.</p> <p>Lėšos mokykloms rajone paskirstomos tikslingai.</p> <p>Tiesioginės subsidijos mokykloms rajone padeda sutaupyti daug jėgų ir lėšų.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nėra galimybės mokiniams ir jų tėvams pasirinkti mokymo įstaigą. 	<p>Rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui.</p> <p>Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į mokymo kokybę.</p> <p>Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į gyvenamą vietą.</p> <p>Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į susisiekimo galimybes.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Neekonomiškas finansavimas 	<p>Pastarųjų metų švietimo įstaigų vykdoma reforma rajone vertinama palankiai.</p> <p>Rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris mokyklų į mokyklų reorganizavimą.</p> <p>Rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris dėl mažų mokyklų uždarymo.</p> <p>Sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė</p>
<ul style="list-style-type: none"> Mokyklų finansinio savarankiškumo trūkumas. 	<p>Įvedus moksleivio krepšelį, švietimo įstaiga turi galimybę savarankiškai valdyti jai skirtas lėšas.</p> <p>Įvedus moksleivio krepšelį, švietimo įstaiga įgavo realų finansinį savarankiškumą.</p> <p>Po mokinio krepšelio įvedimo mokyklų finansavimas išaugo.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Lėšų trūkumas ugdymui ir mokytojų 	<p>Moksleivio krepšelio įvedimas lėmė, kad dabar pakankamai skiriama lėšų pedagogų darbo</p>

atlyginimams.	užmokesčiui pagal jų kompetenciją bei kvalifikaciją.
	Moksleivio krepšelio įvedimas lėmė, kad dabar pakankamai skiriama lėšų pedagogų kvalifikacijai kelti.
	Moksleivio krepšelio įvedimas lėmė, kad dabar pakankamai skiriama lėšų ugdymo priemonėms įsigyti.
<ul style="list-style-type: none"> • Tautiniai bei religiniai klausimai. 	Rajone vyrauja palankus požiūris valdžios sprendimams, kurios mokyklos turi būti tautinės (rusiškos, lenkiškos)
	Rajone yra galimybė tikinčių šeimų vaikams bendrąjį lavinimą derinti su tikėjimo mokymu.
	Mokinio krepšelio metodika padeda labiau tėvus įtraukti į vaiko ugdymo procesą.

Remiantis kriterijų ir indikatorių bloku buvo formuojamas uždaro tipo klausimynas. Klausimyną sudaro 30 klausimų, kuriuos galima suskirstyti į tris blokus:

I-asis blokas (1-5 klausimai) skirtas išsiaiškinti svarbiausias ir reikšmingiausias tyrimui respondentų charakteristikas (lytį, išsilavinimą, kokio tipo mokykloje dirba, kokias pareigas užima). Respondentams į klausimus buvo pateikti visi galimi atsakymų variantai, siekiant taupyti jų laiką, bei dėl galimybės paprasčiau apdoroti ir analizuoti duomenis. Šiuose klausimuose buvo naudota nominalių skalių atsakymų formatai (4 lentelė).

II-ame bloke suformuota 15 klausimų. Šiais uždaro tipo teiginiais bei klausimais mėginta sužinoti pedagogų bei administracijos atstovų nuomonę apie šiandieninę švietimo sistemą, įvertinti švietimo sistemos reformos pokyčius, mokyklų tinklo optimizavimą ir tai, ar dabartinė situacija atitinka visuomenės keliamus reikalavimus, koks mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą. Šio bloko klausimuose buvo naudojamas Likert'o skalės penkių pakopų atsakymų formatas (5 lentelė). Tokio tipo klausimų atsakymai buvo pasirinkti todėl, kad tai leido iširti, kaip vienų ar kitų veiksnių įtaka vertina patys respondentai.

III-ajį anketos bloką sudaro 10 uždaro tipo klausimų ir 5 uždaro tipo teiginiai. Šiame bloke buvo siekiama išsiaiškinti respondentų nuomonę apie mokyklų finansavimo sistemą. Buvo norima, jog respondentai, atsakydami į klausimus, išsakytų savo nuomonę apie mokinio krepšelio įtaką mokyklų finansavimui, tikėtasi išsiaiškinti, ar principas „pinigai pagal mokini“, padeda racionaliau panaudoti lėšas, ar pakankamai skiriama lėšų pedagogų darbo užmokesčiui, kvalifikacijai, ugdymo priemonėms. Šio bloko, kaip ir II-ojo, klausimuose buvo naudojamas Likert'o skalės atsakymų formatas.

3.2 Imtis ir jo charakteristika

Prieš atliekant tyrimą svarbu yra nusistatyti ir pagrįsti tyrimo imtį. Pasak Kardelio K. (2002), *empiriniuose tyrimuose beveik visada daroma išankstinė atranka, t.y. parenkama atsitiktinė generalinės aibės elementų dalis, ištiriamas nagrinėjamo požymio pasiskirstymas šioje dalyje ir iš jos sprendžiama apie šio požymio pasiskirstymą visoje generalinėje aibėje. Ši pasirinktoji dalis vadinama imtimi. Tačiau ši imtis turėtų būti pakankamai reprezentatyvi, kad pagal jos rezultatus būtų galima spręsti apie generalinę visumą. Be to, nustatant imties tūrį, svarbu išsiaiškinti, kokių rezultatų mes norime gauti. Šiuo atveju socialinių tyrimų metodologijoje yra vienas principinis klausimas, t.y. kam bus taikomi tyrimo rezultatai: ar visai tiriamai populiacijai, ar tik tiriamosios grupės narių atžvilgiu. Tai pagrindinė išeities pozicija, nulemianti imties tūrį* (Kardelis, 2002, p.115).

Taigi, šio tyrimo populiacija yra visos šalies mokyklų pedagogai bei administracijos atstovai. Tačiau ištyrus visą populiaciją ir gavus tam tikrus rezultatus, imtis būtų labai didelė. Todėl, kad gauti duomenys būtų reprezentatyvūs, kalbant visos šalies mastu, pasitelkiant determinuotą atranką ir taikant tikslinės atrankos metodą buvo atrinktos penkios mokyklos. Pasak Žydžiūnaitės V. (2011, p. 79), „šioje atrankoje esminis momentas yra tyrėjo apsisprendimas pasirinkti vieną esminį atrankos kriterijų, kuris susijęs su baigiamojo darbo temoje minima veikla ar patirtimi, profesija ar organizacija. Tikslinėje atrankoje tyrėjui aktualu sutelkti tyrimo imtyje kuo įvairesnių charakteristikų respondentus, kurie atstovauja vieną, esminį kriterijų, aktualų darbo temai ir tyrimo problemai“. Taigi, tyrėjo nuožiūra buvo suformuoti tam tikri kriterijai, kurių pagalba buvo atrinktos mokyklos tyrimui:

Mokyklos tipas – gimnazija, pagrindinė, daugiafunkcinis centras, pradinė;

Vieta – Kretingos rajonas;

Mokinių skaičius – didžiausias tarp vienodo tipo mokyklų.

Remiantis šiais kriterijais ir buvo atrinktos penkios Kretingos rajono mokyklos. Tolimesniame darbe mokyklos bus įvardijamos pagal tipą: gimnazija X, gimnazija Y, pagrindinė X, daugiafunkcinis centras X ir pradinė X.

Kaip jau buvo minėta, apklausa vyko dviem būdais:

1. buvo atliekamas anketavimas. Buvo pasirinktos trys skirtingo tipo Kretingos miesto mokyklos ir apklausiami jose dirbantys pedagogai ir administracijos atstovai. Buvo išdalinta 181 anketa. Sugrįžo 117 anketos.

2. apklausa elektroninėje erdvėje. Buvo pasirinktos dvi Kretingos rajono mokyklos. Apklausoje sudalyvavo 21 respondentas.

7 lentelė **Tyrimo imties skaičius**

Mokyklos tipas	Mokyklų skaičius (vnt.)	Respondentų skaičius (vnt.)
Gimnazija (valstybinė)	4	195
Gimnazija (nevalstybinė)	1	70
Pagrindinė	5	171
Daugiafunkcinis centras	2	41
Pradinė	2	20
Viso:	14	497

Kaip jau buvo minėta, tyrimui buvo pasirinkta kiekvieno tipo po vieną mokyklą. Tiriamosios grupės buvo pasirinktos tikintis atsakymų objektyvumo. Kadangi mokyklose yra viešinama informacija apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą, tiriamajai grupei pasirinkti dalykų mokytojai, administracijos atstovai. Tokia tiriamųjų imtis susidarė todėl, kad kai kuriose mokyklose pedagogai dirba antraeilėse pareigose (retai būna darbo vietoje), todėl jų apklausa yra komplikauta. Vienas svarbiausių reikalavimų tyrimo imties sudarymo procese yra jos reprezentatyvumas. Imtis vadinama reprezentatyvi, kai ji teisingai atspindi tiriamo požymio galimų reikšmių proporcijas populiacijoje. Taigi imties reprezentatyvumas glaudžiai susijęs su imties didumu, kurį parodo imties koeficientas $K=(n / N) \cdot 100\%$, čia n - imties didumas (229), N- populiacijos didumas (532). Pagal Kretingos rajono bendrojo lavinimo mokyklų skaičių mano apklaustų mokyklų imtis sudaro $K= 43\%$.

Bendras skaičius, šiose mokyklose dirbančių pedagogų bei administracijos atstovų, sudaro 229. Apklausta iš viso buvo 138 respondentai, 117 moterų ir 21 vyras.

8 lentelė **Respondentų pasiskirstymas pagal lytį**

Lytis	Dažnis	%
Vyrai	21	15
Moterys	117	85
Viso:	138	100

9 lentelėje pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą, rodo, jog dominuoja pedagogai (82%), turintys aukštąjį universitetinį išsilavinimą, bei pedagogai (10%), turintys magistro laipsnį, nedaug atsilieka pedagogai, (7%), turintys aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą.

9 lentelė **Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą**

Išsilavinimas	Dažnis	%
Aukštesnysis	2	1
Aukštasis neuniversitetinis	10	7
Aukštasis universitetinis	112	82
Magistrantūra	14	10
Viso:	138	100

Atliekant tyrimą buvo norima išsiaiškinti, kokio tipo mokykloje dirba respondentai: valstybinėje ar privačioje. Šis pasiskirstymas atskleistas 10 lentelėje. Kaip jau buvo minėta, į imtį buvo įtrauktos valstybinės mokyklos ir viena privati mokykla.

10 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

Mokyklos tipas	Dažnis	%
Valstybinė	114	83
Privati	24	17
Viso:	138	100

11 lentelėje pateikti duomenys atspindi respondentų pasiskirstymą pagal mokyklos tipą. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių respondentų atstovauja gimnazijas, kadangi anketa buvo platinta dviejose gimnazijose (valstybinė ir nevalstybinė).

11 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

Mokyklos tipas	Dažnis	%
Gimnazija	74	54
Pagrindinė	52	37
Daugiafunkcinis centras	7	5
Pradinė	5	4
Viso:	138	100

Dar viena svarbi demografinio bloko dalis, tai respondentų užimamos pareigos: administracijos atstovai, dalyko(u) mokytojai bei kitas pareigas užimantys. Tyrimo rezultatai parodė (12 lentelė), jog daugiausia tyrime dalyvavusių apklaustųjų yra dalyko(u) mokytojai (83%), mažiausią dalį sudarė respondentai, pažymėję anketos grafą „kita“, t.y. pradinių klasių mokytojai, logopedai, bei spec. pedagogai.

12 lentelė Respondentų pasiskirstymas pagal užimamas pareigas

Užimamos pareigos	Dažnis	%
Administracijos atstovas	17	13
Dalyko(u) mokytojas	115	83
Kita	6	4
Viso:	138	100

Taigi apibendrinant anksčiau aptartus duomenis galima teigti, kad respondentų skaičius nors ir nėra didelis, bet jis apima visų Kretingos rajono skirtingo tipo mokyklas. Taip pat demografinis blokas atskleidė, jog dauguma respondentų yra moterys, respondentai, turintys aukštąjį universitetinį

išsilavinimą, dirbantys valstybinėje mokykloje, bei dirbantys pedagoginį darbą. Remiantis šiais gautais demografiniais rezultatais siekiama susidaryti bendrą vaizdą apie tyrime dalyvavusius respondentus, taip pat pabandyti rasti ryšį tarp demografinių rodiklių ir darbe analizuojamos problemos.

Visi šie, demografiniame bloke aptarti duomenys, toliau bus naudojami aptariant tolimesnius tyrimo rezultatus.

4. MOKINIO KREPŠELIO MODELIO TAIKYMO BENDRAJAME UGDYME, TYRIMO REZULTATAI

Teorinėje darbo dalyje buvo aprašyti išoriniai veiksniai, lėmę mokyklų finansavimo pagal mokinio krepšelio principą, galimybes bei problemas – tai įstatymai, metodikos, kuriomis vadovaujantis yra skaičiuojamos lėšos mokykloms finansuoti. Taikant mokinio krepšelio metodą, mokyklos yra finansuojamos jau ne vienerius metus, todėl daug kartų kito ir pats „krepšelio“ dydis (3 paveikslas). Todėl atliekant tyrimą, buvo norima sužinoti:

1. atskleisti Kretingos rajono pedagogų bei mokyklos administracijos požiūrį į švietimo sistemos pertvarką;

2. apžvelgti mokyklų finansavimo, pagal mokinio krepšelio principą, kylančias problemas;

3. įvertinti Kretingos rajono mokyklos administracijos ir pedagogų nuomonę apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą mokyklose.

Tyrimo duomenys bus apdorojami, remiantis tokia logika:

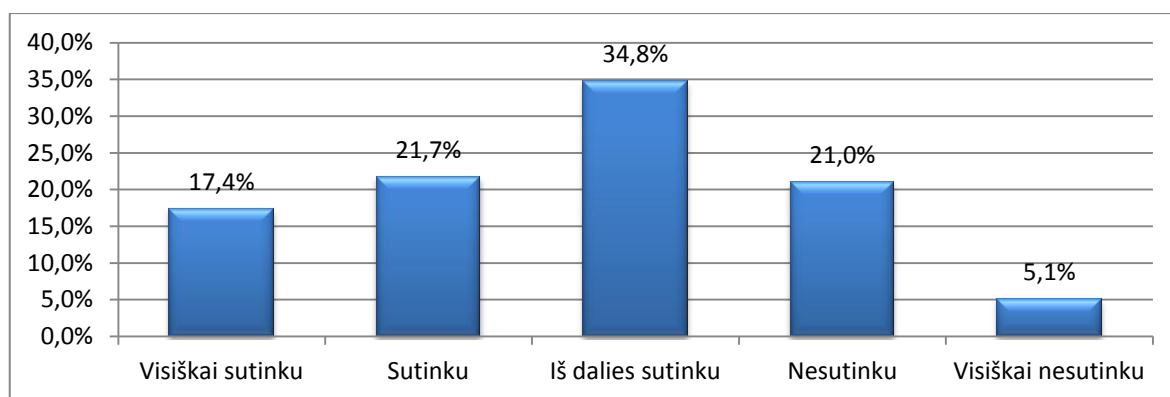
- Parodyti bendrą situaciją;
- Palyginti gautus duomenis pagal mokyklos tipą.

Finansavimo klausimai bus analizuojami vadovų ir pedagogų požiūriu.

4.1 Švietimo reformos vertinimas švietimo įstaigų dirbančiųjų požiūriu

Pirmaisiais antrojo anketos bloko klausimais buvo išsiaiškinta respondentų nuomonė apie šiaandieninę švietimo sistemą, švietimo sistemos reformos pokyčius, mokyklų tinklo optimizavimą. Be to, respondantai išreiškė savo nuomonę apie privačių mokyklų steigimą rajone.

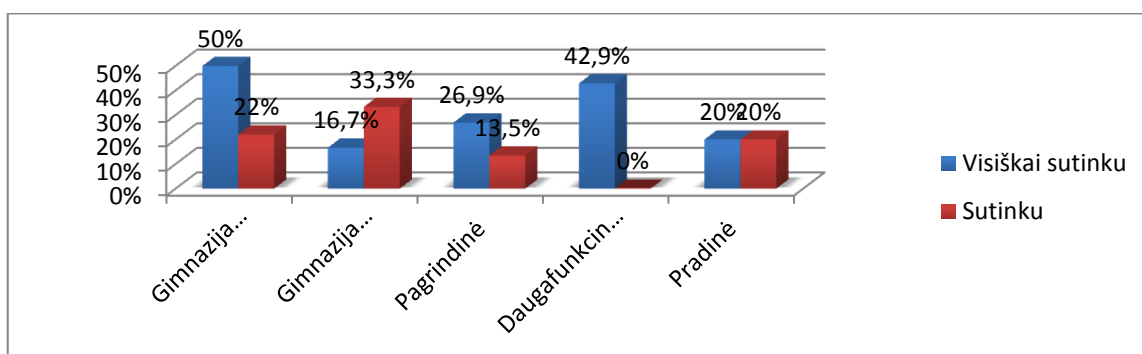
Panaudojus Likert'o skalę, buvo norima išsianalizuoti, ar respondantai pritaria šiems teiginiams, apibūdinantiems švietimo reformą (6 anketos klausimas).

4 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal teiginį: „Švietimas – prioritetinga Lietuvos Respublikos raidos sritis“

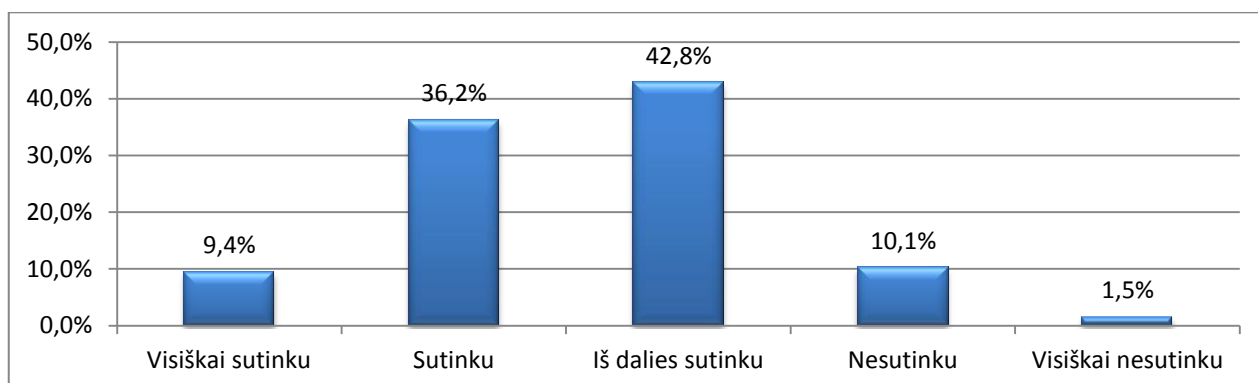
Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme sakoma, kad „Švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą – darnų ir solidarų, valstybės – pažangų ir saugų. Švietimas prioritetiškai valstybės remiama visuomenės raidos sritis“. Galima daryti prielaidą, jog švietimas yra labai vertinamas, jis lemia šalies pažangą, visuomenės kompetenciją, vertybines orientacijas.

Pastaraisiais metais švietimui skiriama nemažai lėšų. 2013 metų gruodžio 23 d. Seimo patvirtintoje naujoje Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje pabrėžiama, kad švietimui skiriamos lėšos turėtų sudaryti ne mažiau kaip 6 proc. bendrojo šalies vidaus produkto. Deja, šis procentas ne auga, bet vis dar mažėja. 2010 metais jis sudarė 6,2 (proc.), 2011 metais – 5,9 (proc.), 2012 metais jis dar sumažėjo iki 5,2 (proc.) (2013 metų veiklos ataskaita).

5 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal mokyklos tipą į teiginį: „Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis“

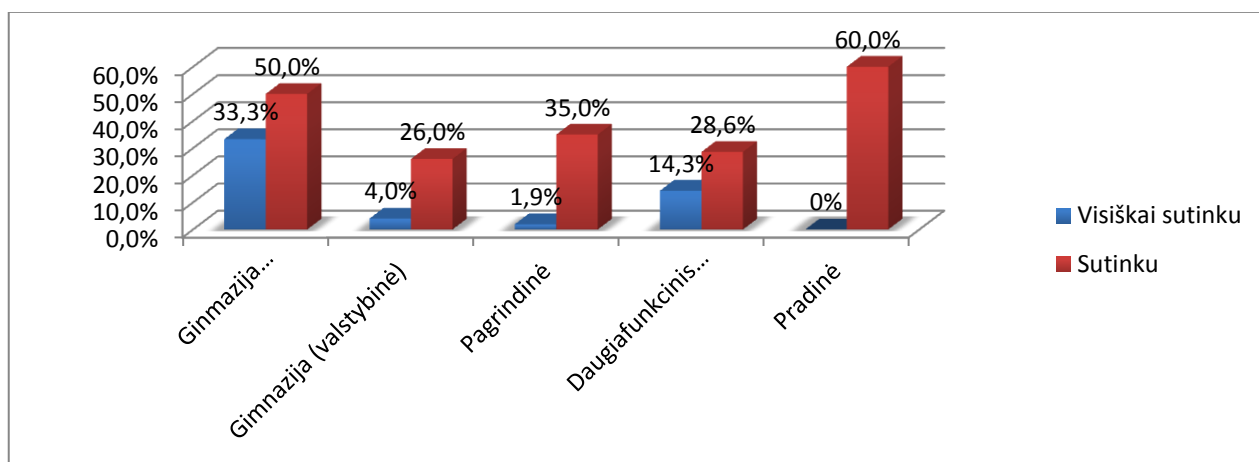
Su teiginiu – švietimas prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis visiškai sutinka 50,0 (proc.), dirbantys valstybinėje gimnazijoje, 16,7 (proc.), dirbantys nevalstybinėje gimnazijoje, 26,9 (proc.) – pagrindinėje, 42,9 (proc.) – daugiafunkciniame centre, ir po lygiai pasiskirstė nuomonės pradinėje mokykloje. Dirbantys valstybinėse mokyklose, respondantai visiškai sutinka su šiuo teiginiu, tačiau ženkliai skiriasi nuomonė, dirbančių nevalstybinėje gimnazijoje.

6 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į teiginį „Vykdoma švietimo reforma išplėstė mokymosi galimybes (profesionalūs pedagogai, jaunesnė mokymo ir ugdymo aplinka, šiuolaikiškesnės ugdymo priemonės)“

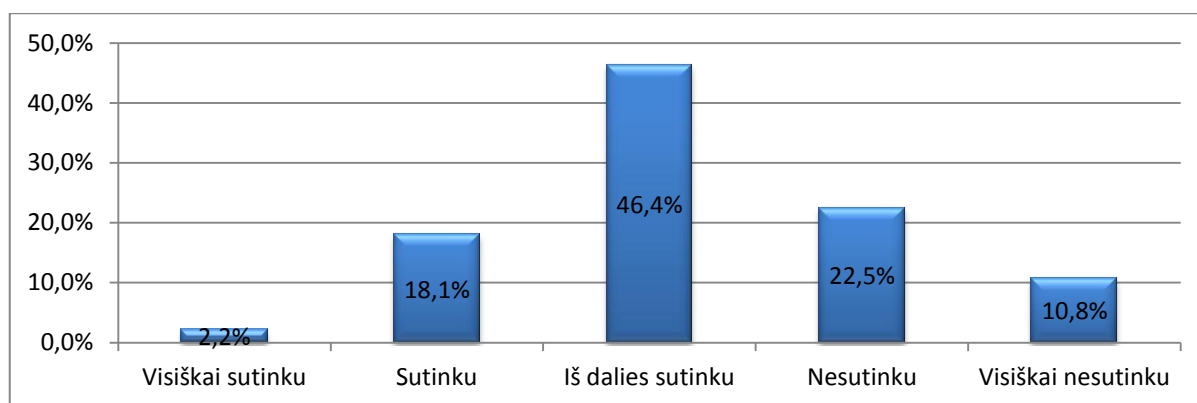
Atsakant į teiginį – vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes, dauguma respondentų atsakė tik iš dalies sutinkantys (42,8 proc.), sutinkantys atsakė 36,2 (proc.). Neigiamą nuomonę išsakė tik 11,6 (proc.).

Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, jog tyrimo dalyviai teigia sutinkantys, kad reforma visgi padarė teigiamą poveikį ir išplėtė mokymo bei ugdymo galimybes, aplinka tapo jaukesnė, mokymo priemonės šiuolaikiškesnės.

7 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į teiginį „Vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes (profesionalūs pedagogai, jaukesnė mokymo ir ugdymo aplinka, šiuolaikiškesnės ugdymo priemonės)“

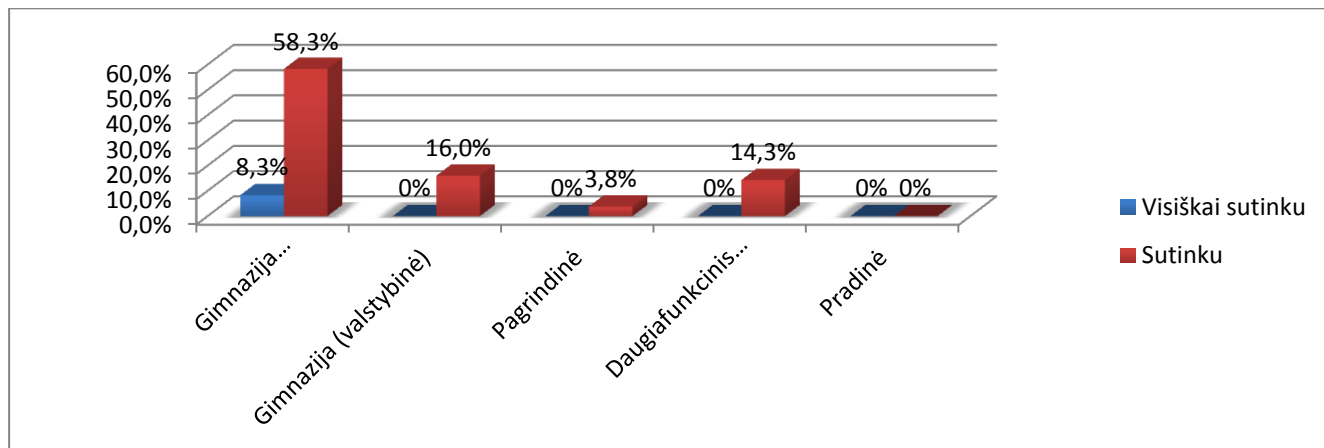
Apibendrinant gautus duomenis, galima teigti, jog respondentai sutinka su šiuo teiginiu. Daugiausia teigiamų atsakymų 83,3 (proc.) pateikė respondentai iš nevalstybinės gimnazijos. Jiems pritarė ir tyrimo dalyviai, dirbantys pradinėje mokykloje. Kito tipo mokyklų tyrimo dalyviai atsakė mažiau teigiamai.

8 pav. Respondentų požiūris į teiginį „Švietimo įstaigų tinklo optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės“

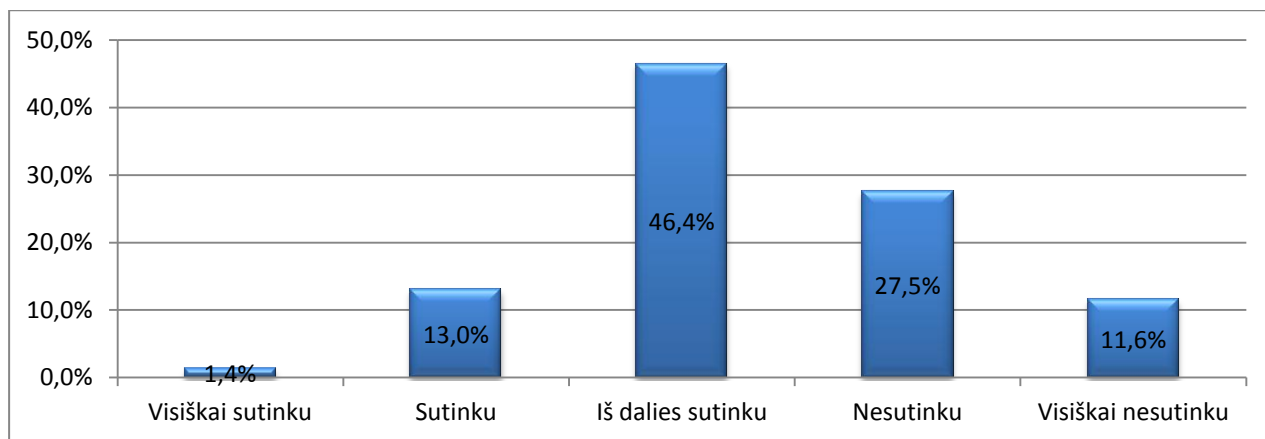
Mokyklų tinklo reorganizavimas yra vienas iš veiksnių, sukuriančių palankias sąlygas veiksmingai ugdyti įvairių gebėjimų ir polinkių vaikus, o tinklo optimizavimo paskirtis – sukurti tokią

švietimo įstaigų sistemą, kuri leistų kiekvienam mokiniui įgyvendinti savo teises į kokybišką mokymosi aplinką, pedagoginę pagalbą, išsilavinimo įgijimą pagal respublikos nustatytus standartus. Su teiginiu „švietimo įstaigų optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės“ respondentų dauguma sutiko tik iš dalies (46,4 proc.).

9 pav. Respondentų teigiamo požiūrio pasiskirstymas atsakant į teiginį „Švietimo įstaigų tinklo optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės“

Dirbantys nevalstybinėje gimnazijoje daugiau atsakė sutinku, 58,3 (proc.). Respondentai iš valstybinės gimnazijos teigiamų atsakymų pateikė tik 16 (proc.), daugiafunkcinio centro – 14,3 (proc.), pagrindinės mokyklos – tik 3,8 (proc.). Tyrimo dalyviai iš pradinės mokyklos teigiamų atsakymų visai nepateikė. Iš to galima daryti išvadas, jog pedagogai, dirbantys privačioje mokykloje žvelgia teigiamai į vykdomą mokyklų tinklo optimizavimą, ko negalima pasakyti apie pedagogus iš valstybinių mokyklų.

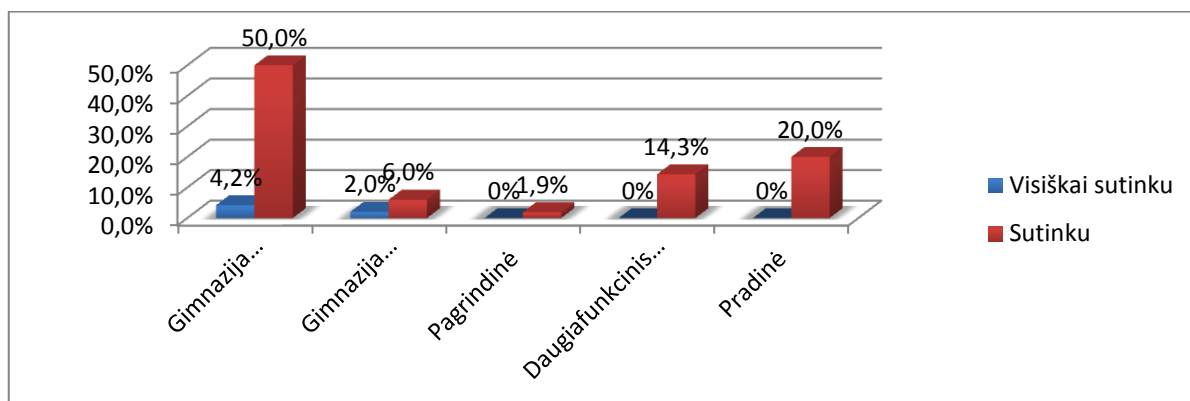
10 pav. Respondentų požiūris į teiginį „Dabartinė švietimo situacija pateisina visuomenės lūkesčius“

Dabartinė švietimo sistemos reforma yra gana neveiksmingas būdas ir daugiau kosmetinis nei racionalus. Lėšų taupymas ten, kur jos kaip tik būtinos, sukelia neigiamą visuomenės reakciją. Lėšos

taupomos uždarant kaimo mokyklas, tačiau vėliau išleidžiama lėšų perkant ir eksploatuojant „geltonuosius“ autobusiukus vaikams vežti, steigiant naujus etatus bei pareigybes.

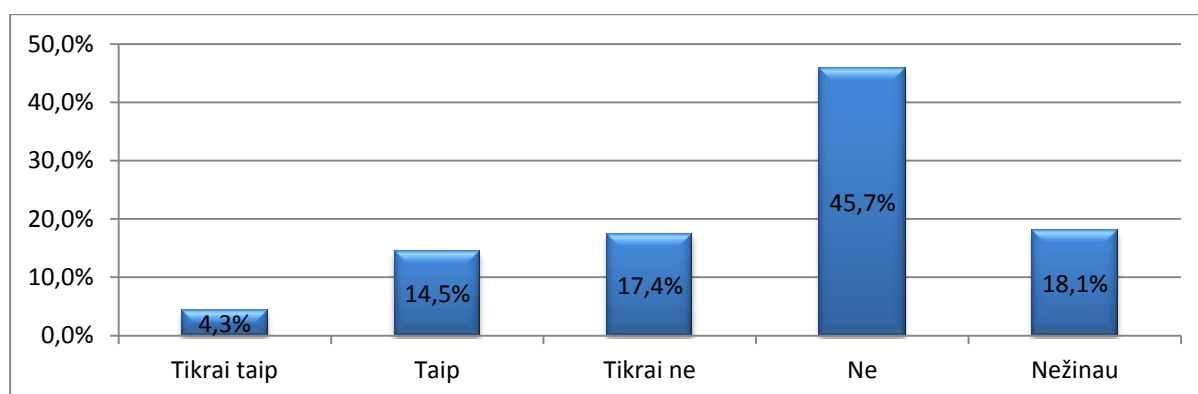
Apibendrinant tyrimo gautus duomenis, galima teigti, jog respondentai su šiuo teiginiu sutinka tik iš dalies, atsakė 46,4 (proc.). Kitą daugumą sudarė neigiama nuomonė (27,5 proc. – nesutinku ir 11,6 proc. – visiškai nesutinku).

11 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal teiginį „Dabartinė švietimo situacija pateisina visuomenės lūkesčius“

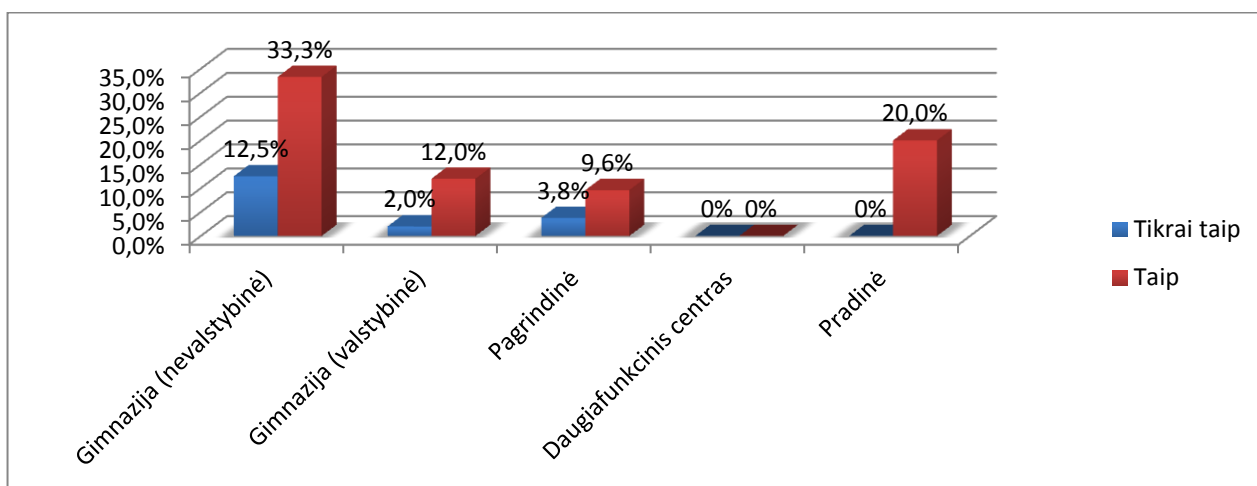
Apibūdinant teiginį, kad dabartinė švietimo situacija atitinka ir pateisina visuomenės lūkesčius, nuomonės išsiskyrė. Apklaustieji iš valstybinių mokyklų daugiau manė jog situacija nepateisina lūkesčių, kadangi teigiamų atsakymų nepateikė nei pusė apklaustųjų, nevalstybinės mokyklos pedagogų 50,0 (proc.) atsakė sutinkantys su šiuo teiginiu ir 4,2 (proc.) visiškai sutinkantys.

Iš gautų duomenų galima daryti prielaidas, jog švietimo reforma dar reikalauja tobulinimo, siekiant užtikrinti kokybiškesnę švietimo paslaugų kokybę, nors pokyčiai ir vykdomi nuolat.

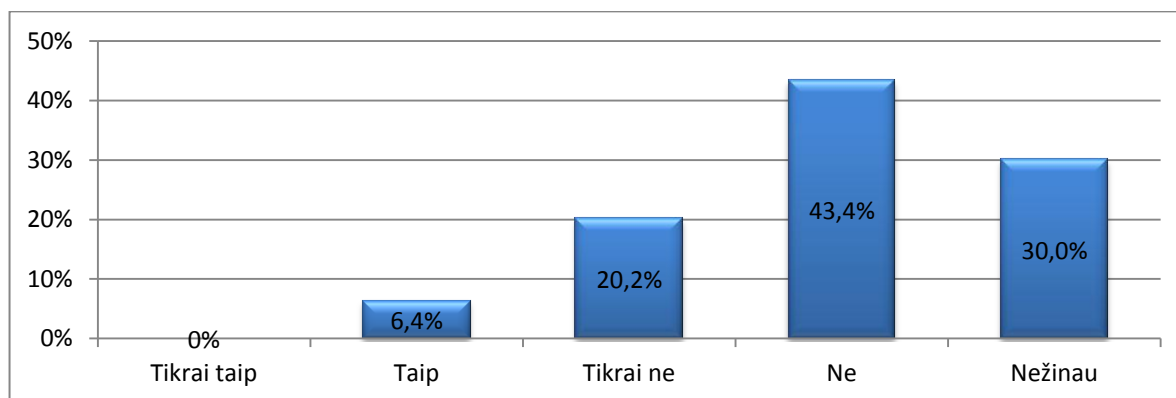
12 pav. Respondentų atsakymų į klausimą: „Ar šiuo metu rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas?“ pasiskirstymas

Nors nevalstybinių mokyklų skaičius pastaruoju metu auga, tačiau dėl mokinių gimstamumo mažėjimo bei emigravimo, joms išsilaikyti yra gana sunku. Tad atsakant į šį klausimą, respondentų nuomonės gana ženkliai išsiskyrė. Taigi, kaip matyti, 63 (proc.) apklaustųjų pabrėžė, kad privačias švietimo įstaigas steigti rajone nėra tikslinga.

13 pav. Respondentų teigiamų atsakymų į klausimą: „Ar šiuo metu rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas?“ pasiskirstymas

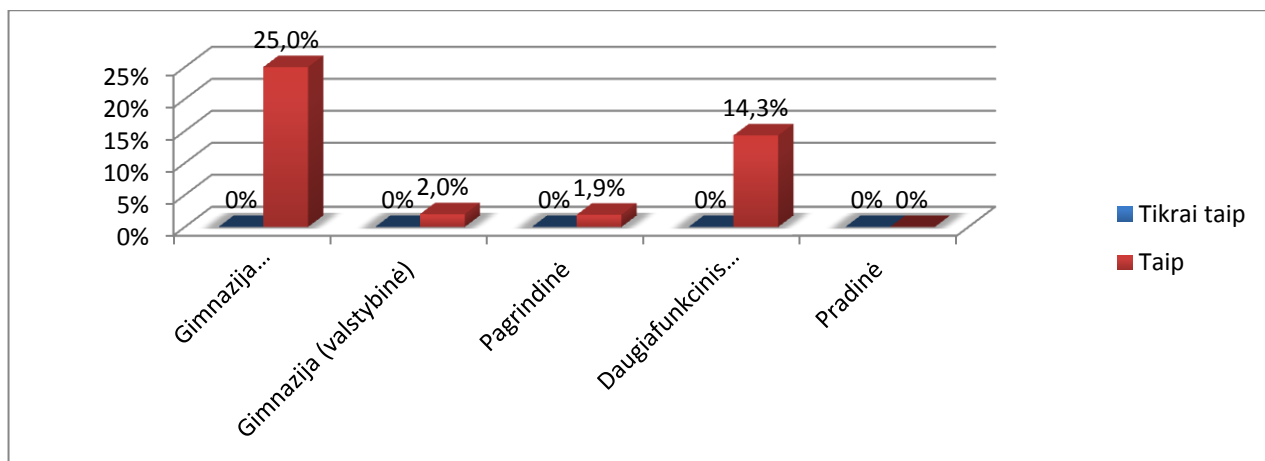
Skirtingai nei valstybinių mokyklų, privačioje švietimo įstaigoje dirbantys respondentai, atsakė gana teigiamai (45,8 proc.). Apžvelgiant duomenis, galima daryti išvadas, jog dirbantieji būtent tokioje švietimo įstaigoje, turi didesnes galimybes įvertinti nevalstybinių mokyklų poreikį. Nevalstybinėms mokykloms yra gana lengviau specializuotis ir daugiau dėmesio skirti tam tikrų gebėjimų ugdymui, sudaryti mažesnes klases, tuo pačiu daugiau dėmesio skirti kiekvienam mokiniui asmeniškai, įsigyti geresnės mokymosi įrangos bei kitų priemonių.

14 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra palankios finansinės galimybės steigti privačioms švietimo įstaigoms?“

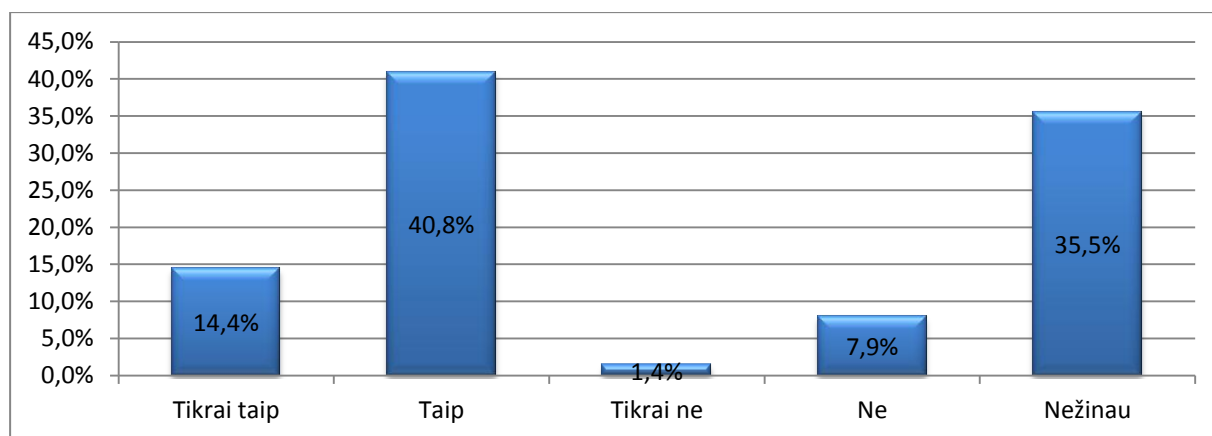
Gautais duomenimis galime teigti, kad respondentai šiuo klausimu buvo vieningos nuomonės, jog finansinės galimybės nėra palankios (63,6 proc.). Tikrai ne, atsakė 20,2 (proc.) ir ne, atsakė 43,4 (proc.). 30 (proc.) respondentų atsakė nežinau, tad galime daryti prielaidas, jog jie nesidomi tokiomis galimybėmis.

Iš tiesų privačių mokyklų plėtra Lietuvoje – labai pozityvus dalykas, nes šios mokyklos didina konkurenciją, verčia tobulėti, keistis ir valstybines ugdymo įstaigas. Kitaip tariant, mokyklos verčiamos taip pat gerinti savo paslaugų kokybę, tačiau palankių sąlygų šiam procesui vykti nėra.

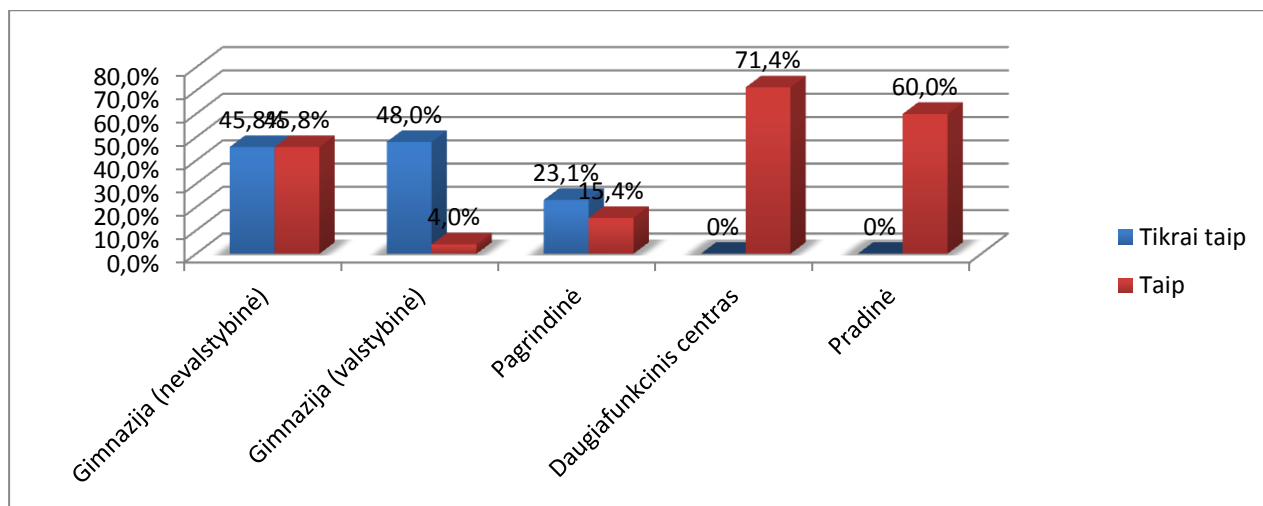
15 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra palankios finansinės galimybės steigti privačioms švietimo įstaigoms?“

Apžvelgiant gautus duomenis, galime daryti išvadas, jog finansinės galimybės, kad steigtųsi privačios mokyklos, nėra palankios. Tą nuostatą patvirtina ir gauti tyrimo duomenys. Daugiau galimybių mato tik dirbantieji privačioje mokykloje, 25 (proc.) jų atsakė teigiamai. Nedidelė dalelė (14,3 proc.) iš kito tipo mokyklos irgi palaikė šį teiginį. Visi kiti apklausiamieji turėjo neigiamą nuomonę.

16 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone yra mažas vaikų skaičius, nelankančių mokyklos?“

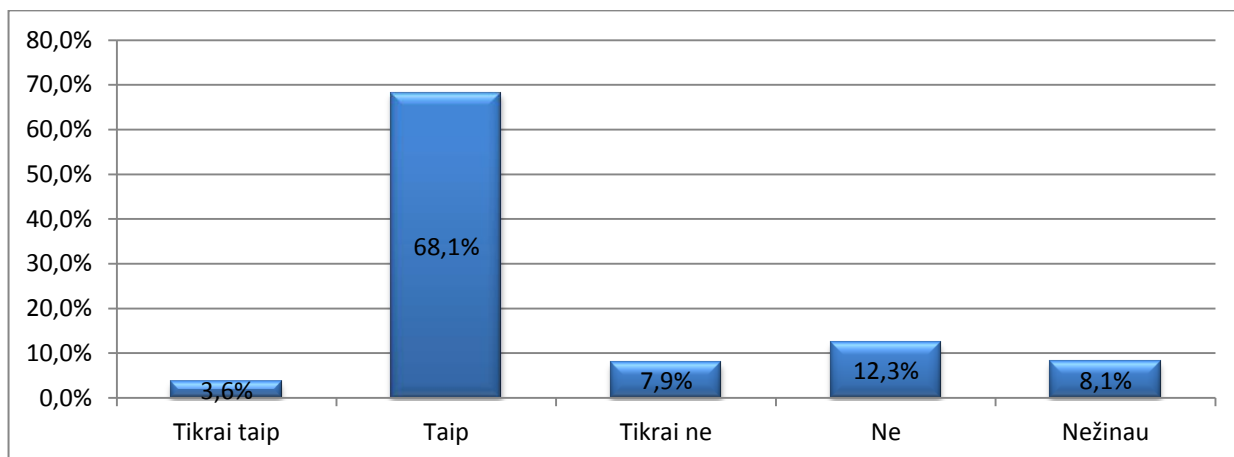
Didesnė dalis respondentų, į šį klausimą atsakė taip (40,8 proc.) arba tikrai taip (14,4 proc.). Iš to galima daryti išvadas, jog švietimo reforma bei mokinio krepšelio įvedimas išplėtė mokymosi galimybes, padidino švietimo prieinamumą. 35,5 (proc.) respondentų pažymėjo „nežinau“. Iš to galima spręsti, jog ši dalis respondentų nesidomi šiais skaičiais.

17 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone yra mažas vaikų skaičius, nelankančių mokyklos?“

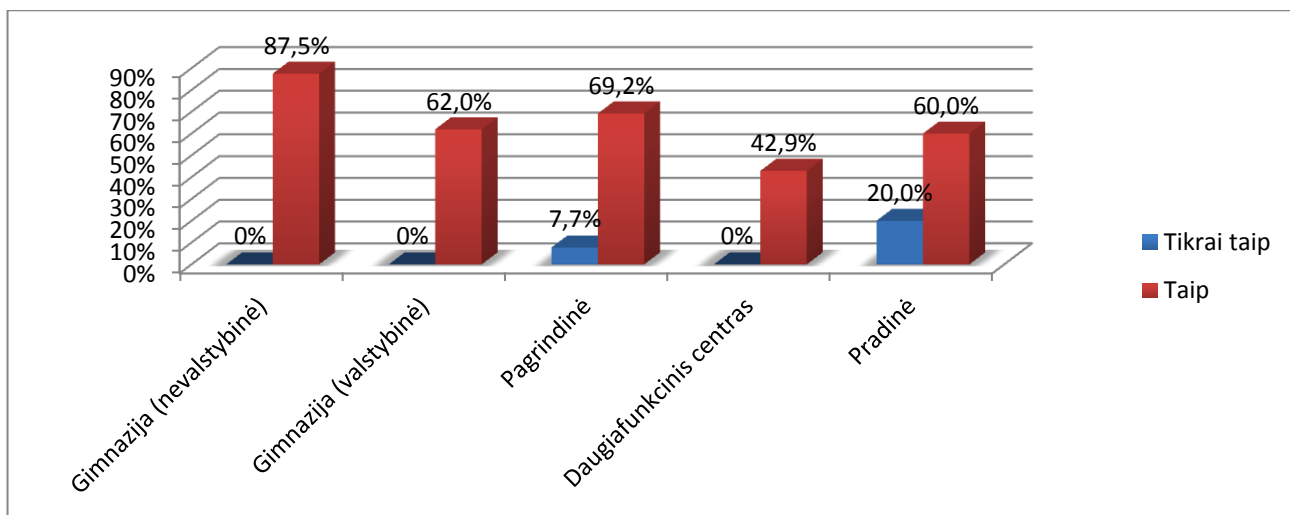
Kaip matosi iš gautų tyrimo rezultatų, pritariančių šiam teiginiui sudarė daugiau negu pusė apklaustųjų: nevalstybinėje gimnazijoje – 91,6 (proc.), valstybinėje gimnazijoje – 52 (proc.), daugiafunkciniame centre – 71,4 (proc.), pradinėje – 60 (proc.). Nedidele dalimi išsiskyrė pagrindinės mokyklos tyrimo dalyviai, teigiamai atsakė 38,5 (proc.) apklaustųjų.

Tad galime daryti išvadas, jog mokinio krepšelio įvedimas padėjo sumažinti nesimokančių vaikų skaičių.

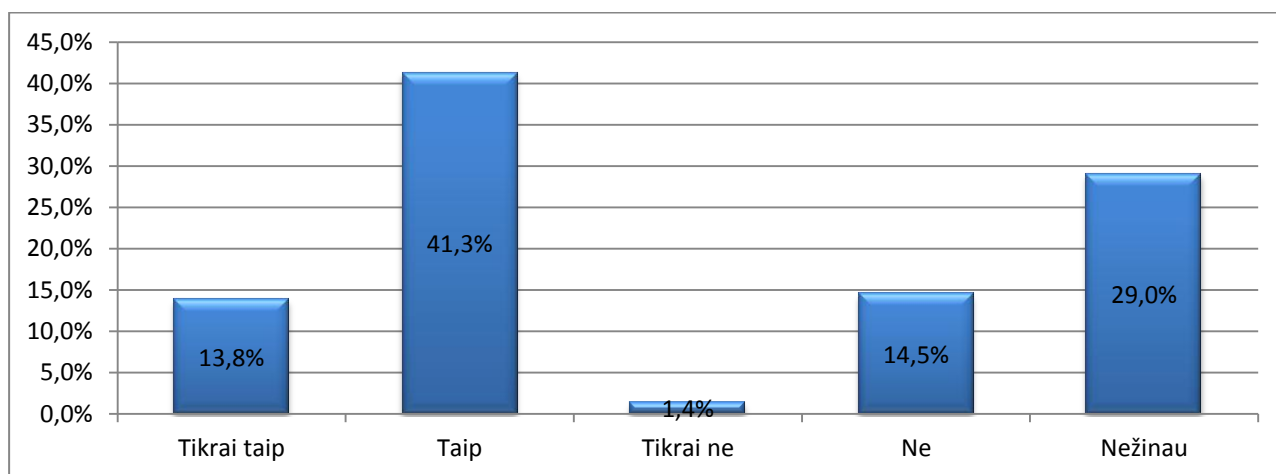
18 pav. Respondentų pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklą?“

Šiuo klausimu respondentų nuomonė buvo gana vieninga. Daugiau kaip pusė jų (68,1 proc.) atsakė teigiamai. Mokinio krepšelio įvedimas padėjo mokykloms sukurti jaukesnę aplinką, įsigyti daugiau šiuolaikinių mokymo priemonių, naudoti jas mokinių ugdymo proceso tobulinime.. Atsirado didesnės galimybės pasinaudoti IKT priemonėmis ugdymo procese, naudotis internetinėmis svetainėmis.

19 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Kaip manote, ar rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklą?“

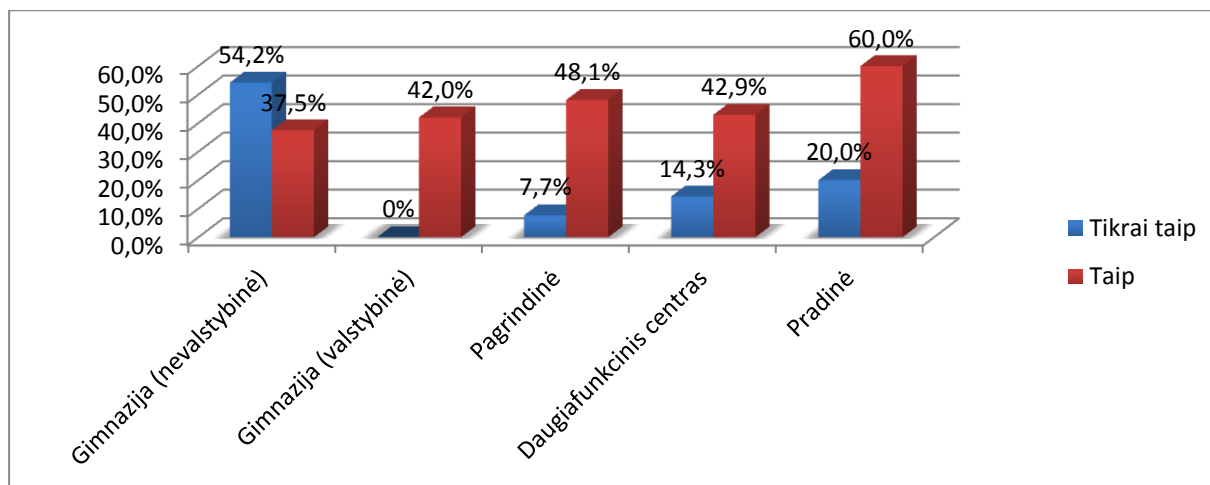
Apžvelgiant gautus duomenis, galima daryti išvadas, jog mokyklos rajone tikrai pakankamai aprūpintos reikiamomis ugdymo bei mokymo priemonėmis, sukurta jauki aplinka. Šią išvadą patvirtina ir tyrimo dalyviai, daugiau kaip pusė apklaustųjų išreiškė teigiamą nuomonę. Tarp skirtingų tipų mokyklų neženkliai išsiskyrė respondentai, dirbantys daugiafunkciniame centre.

20 pav. Respondentų požiūris į klausimą: „Kaip manote, ar rajone padaugėjo pagrindinių bei vidurinių išsilavinimą įgijusių jaunuolių?“

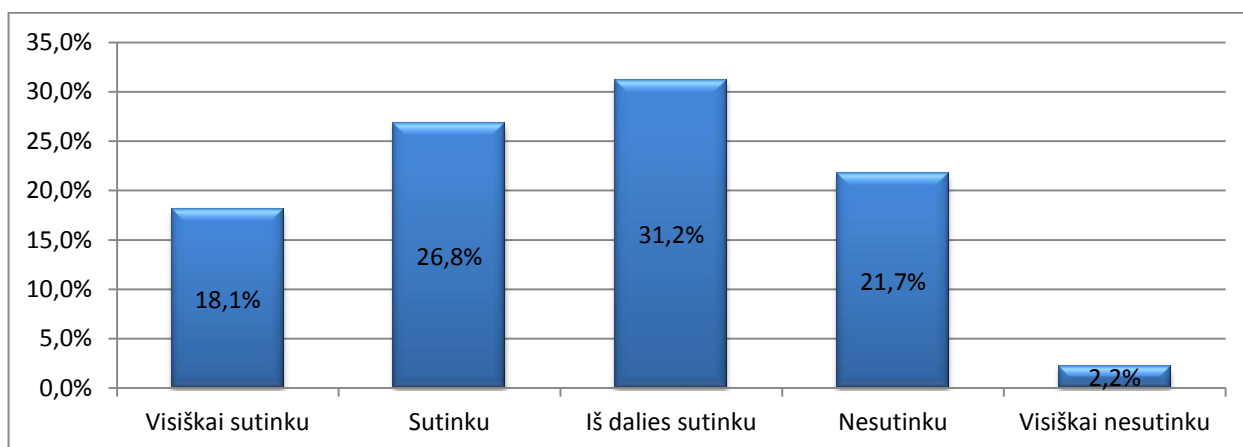
Tyrimo dalyvių nuomonė šiuo klausimu nebuvo labai vieninga. Nors dauguma atsakė taip (41,3 proc.), tikrai taip (13,8 proc.), tačiau buvo ir tokių atsakymų, kaip ne (14,5 proc.) ir nežinau (29,0 proc.). Iš to galime daryti prielaidas, jog respondentai pažymėję „nežinau“, nesidomi šia situacija.

Kasdien dar galime sutikti vaikų besišlaistančių gatvėse, neinančių į mokyklą, nenorinčių mokytis ar tiesiog neturinčių galimybės tai daryti. Todėl yra labai aktualu taisyti šią padėtį ir kelti išsilavinusio jaunimo skaičių. To pasekoje kyla ir šalies ekonominis lygis. Kaip matome iš tyrimo, ši padėtis taisosi, tačiau dar labai lėtai.

21 pav. Respondentų teigiamas požiūris į klausimą: „Kaip manote, ar rajone padaugėjo pagrindinį bei vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių?“

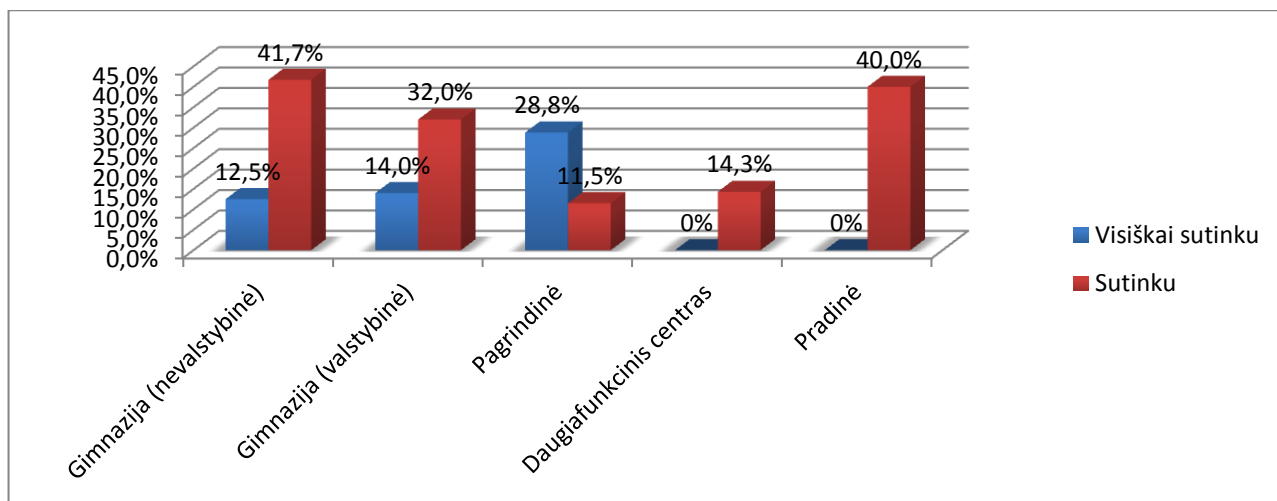
Dauguma respondentų atsakė teigiamai į šį klausimą. Dirbantys privačioje gimnazijoje atsakė 91,7 (proc.), pagrindinėje – 55,8 (proc.), daugiafunkciniame centre – 57,2 (proc.), pradinė mokykloje – 80 (proc.). Kiek mažiau nei pusė respondentų (42 proc.) teigiamą nuomonę pareiškė iš valstybinės gimnazijos.

22 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui?“

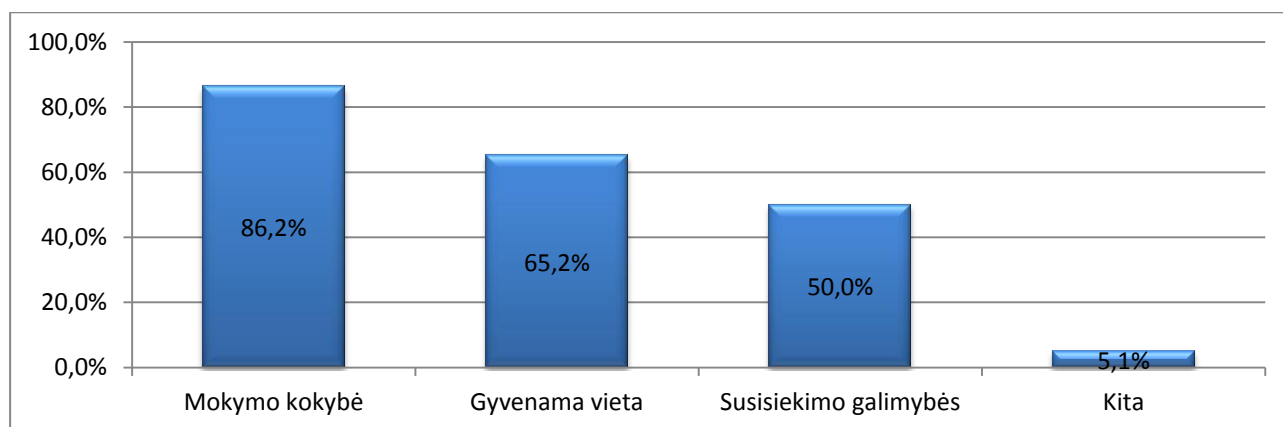
Tikslas suteikti mokiniams ir jų tėvams pasirinkti mokymo įstaigą ir sudaryti sąlygas šią teisę įgyvendinti buvo siekiama nuo pat „krepšelio“ įvedimo pradžios. Per 13 švietimo reformos metų, šio tikslo pilnai pasiekti nepavyko. Vis dėlto tėvai yra priversti rinktis mokyklą pagal savo gyvenamą vietą. Savivaldybės daugiau stengiasi išsaugoti mokyklas, bet neskiria didelio dėmesio į ugdymo kokybę.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galima daryti prielaidas, jog nors didesnė dalis respondentų atsakė teigiamai (26,8 proc. – sutinku, 31,2 proc. – iš dalies sutinku), tačiau nemaža dalis išreiškė neigiamą nuomonę (21,7 proc. – nesutinku, 18,1 proc. – visiškai nesutinku).

23 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui?“

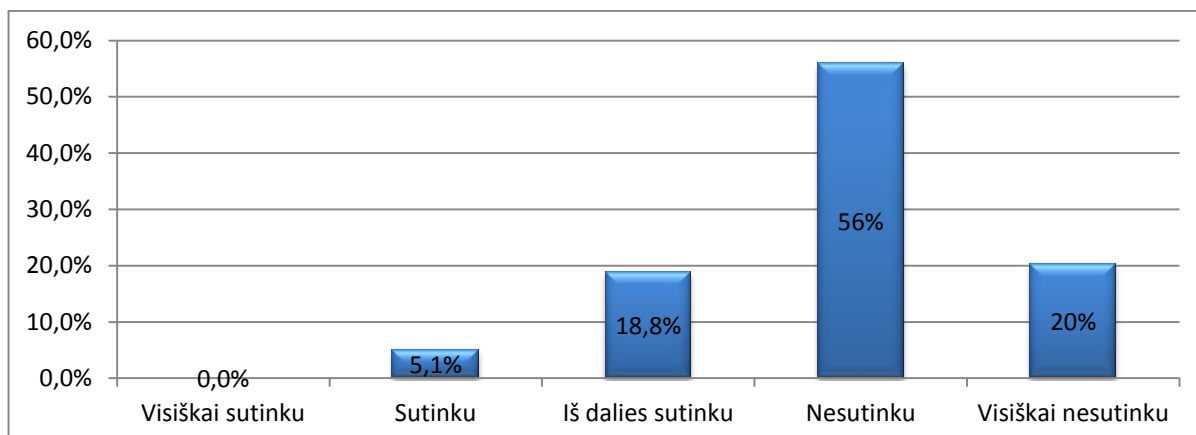
Atsakinėjant į šį klausimą, respondentai nebuvo gana vieningos nuomonės. Daugiau teigiamų atsakymų pateikė tyrimo dalyviai iš privačios mokymo įstaigos, (54,2 (proc.)). Iš kitų mokyklų daugiau kaip pusė respondentų palaikė neigiamą nuomonę šiuo klausimu.

24 pav. Respondentų požiūris į klausimą: „Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į: mokymo kokybę, gyvenamą vietą, susisiekimo galimybes, kita.“

Atsakant į šį klausimą tyrimo dalyviai turėjo galimybę pasirinkti vieną ar keletą variantų. Daugumos nuomone, renkantis mokyklą, bus atsižvelgiama į mokymo kokybę bei gyvenamą vietą. Tai svarbiausi argumentai. Kaimo vietovėse gyvenantiems aktualūs yra gyvenama vieta ir susisiekimo galimybės. Dažniausiai kaime ar miesteliuose mokykla yra viena mokykla, ir tėvai neturi kito pasirinkimo, kaip vaiką leisti į tą mokyklą, kuri yra arčiausiai gyvenamos vietos. Miestuose ir rajonų centruose mokyklų pasirinkimas platesnis, tad ir tėvų pasirinkimas platesnis.

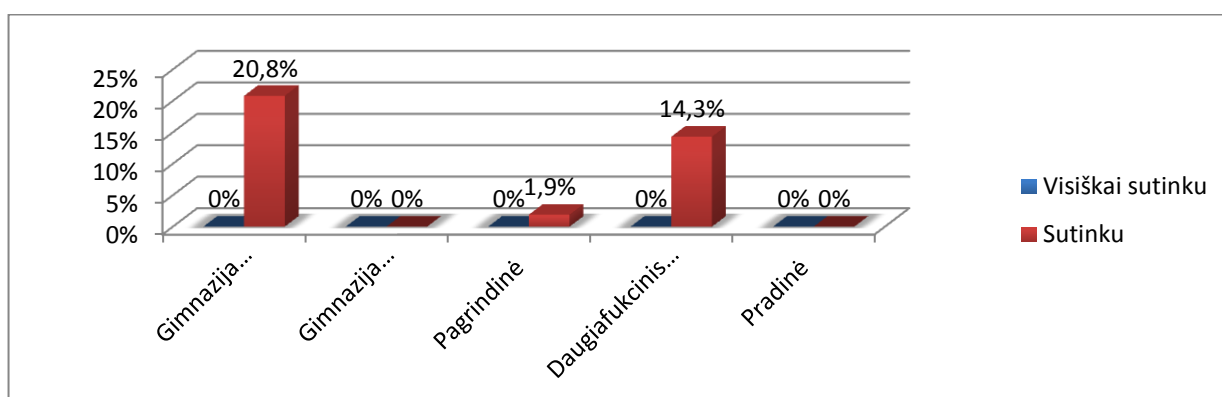
Respondentai, pasirinkę atsakymą „kita“, turėjo galimybę įrašyti savo pastebėjimus. Pastebėjimuose buvo išreikšta, jog daugiausia tėvai mokyklą renkasi pagal tai, kokie pedagogai dirba būtent toje mokykloje ir, kad vaikas galėtų mokyklą lankyti nuo 1 iki 12 klasės.

25 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą?“

Nuo 2011 metų vasario 1 dienos buvo pradėtas pertvarkyti bendrojo lavinimo mokyklų tinklas. Uždaromos apytuštės kaimo bei miestelių mokyklos, pagrindinės mokyklos tapo progimnazijomis. Mokyklų mažėja, tėvams sunkiau pasirinkti. Tėvai nepatenkinti, kad vaikas pradėjęs lankyti vieną mokyklą, po kelerių metų ją turi pakeisti. Kaip jau buvo pastebėta anksčiau, didelė dalis tėvų turi rinktis mokyklą pagal gyvenamą vietą ir susisiekimo galimybes.

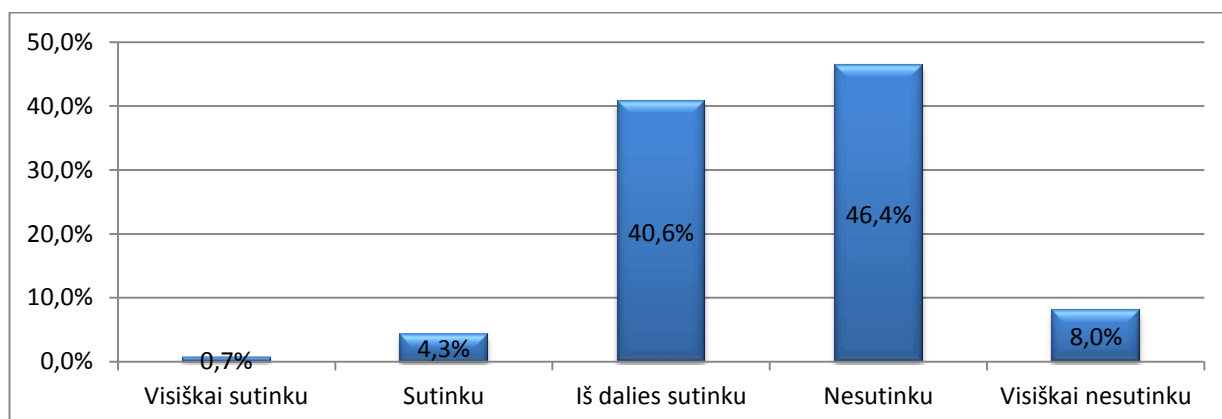
Tyrimo dalyvių, kaip matoma iš 25 paveikslo, atsakymuose vyravo neigiama nuomonė, (56 proc.) atsakė nesutinkantys, jog rajone vyrauja palankus požiūris į mokyklų reorganizavimą ir 20 (proc.) atsakė visiškai nesutinkantys su šiuo teiginiu, 18,8 (proc.) tik iš dalies sutiko.

26 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą?“

Šis paveikslas patvirtina prieš tai apžvelgtas tyrimo dalyvių nuomones (24 pav.). Teigiamą nuomonę (20,8 proc.) pateikė privačios gimnazijos respondentai bei tyrimo dalyviai iš daugiafunkcinio centro (14,3 proc.). Apklaustieji iš gimnazijos ir pradinės mokyklos nepateikė nei vieno teigiamo atsakymo.

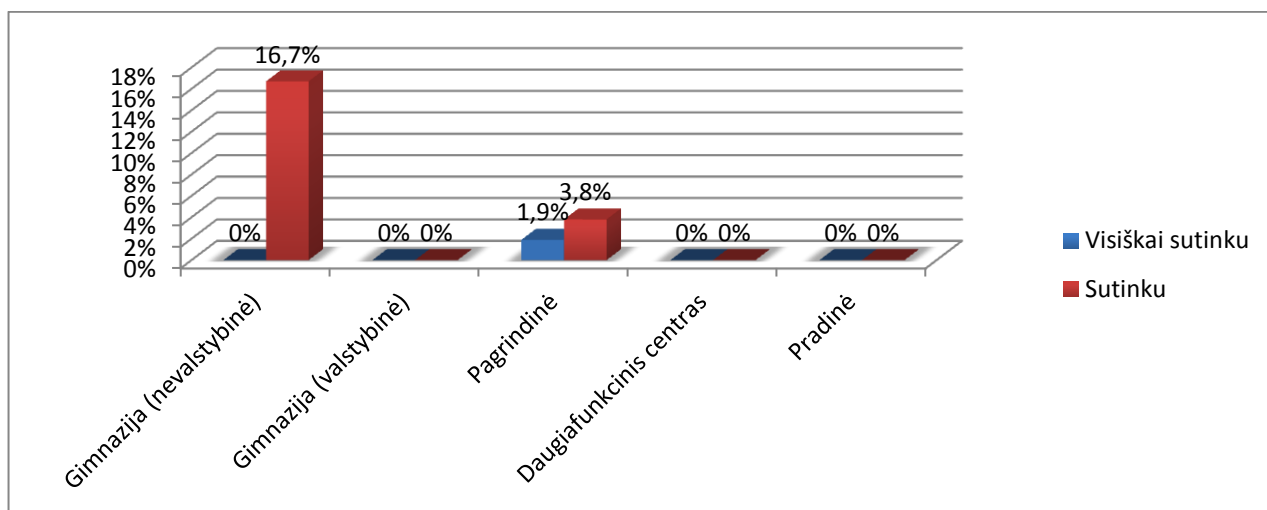

27 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas pagal klausimą: „Jūsų nuomone ar rajone vyrauja palankus požiūris į mažų mokyklų uždarymą?“

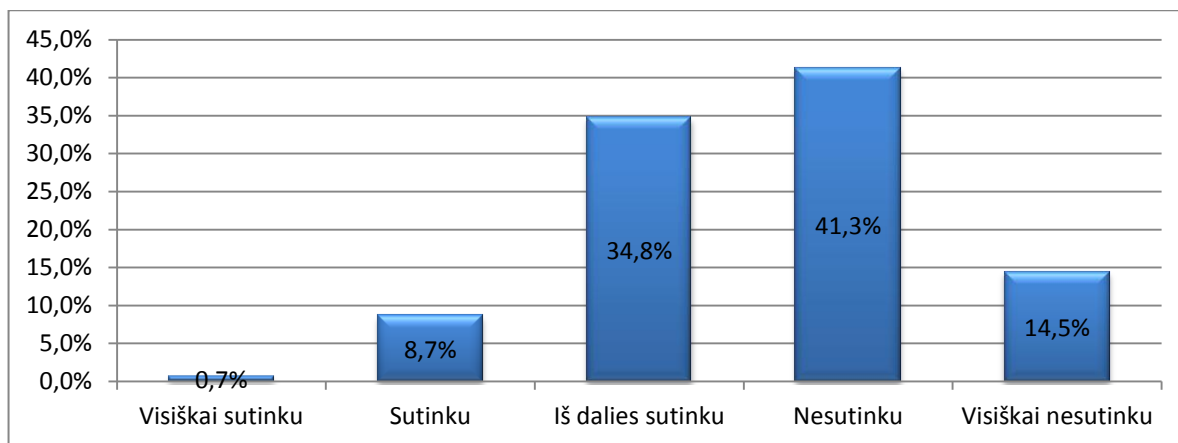
Mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų uždarymą vyrauja nepalankus, tai konstatavo 54,4 (proc.) respondentų 46,4 (proc.) atsakė nesutinkantys, ir 8,0 (proc.) – visiškai nesutinkantys, jog rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mažų mokyklų uždarymą.

Įvedinėjant mokinio krepšelio metodą, buvo siekiama, kad tėvai turėtų galimybę rinktis mokyklą, tačiau esama situacija nelabai pateisina šiuos siekius. Dauguma kaimo mokyklų yra uždarytos arba ruošiamos uždaryti ir tėvai priversti mokyklą rinktis ne pagal mokymo kokybę, o pagal kitus kriterijus, gyvenamą vietą ar galimybę susisiekti.

28 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas pagal klausimą: „Jūsų nuomone ar rajone vyrauja palankus požiūris į mažų mokyklų uždarymą?“

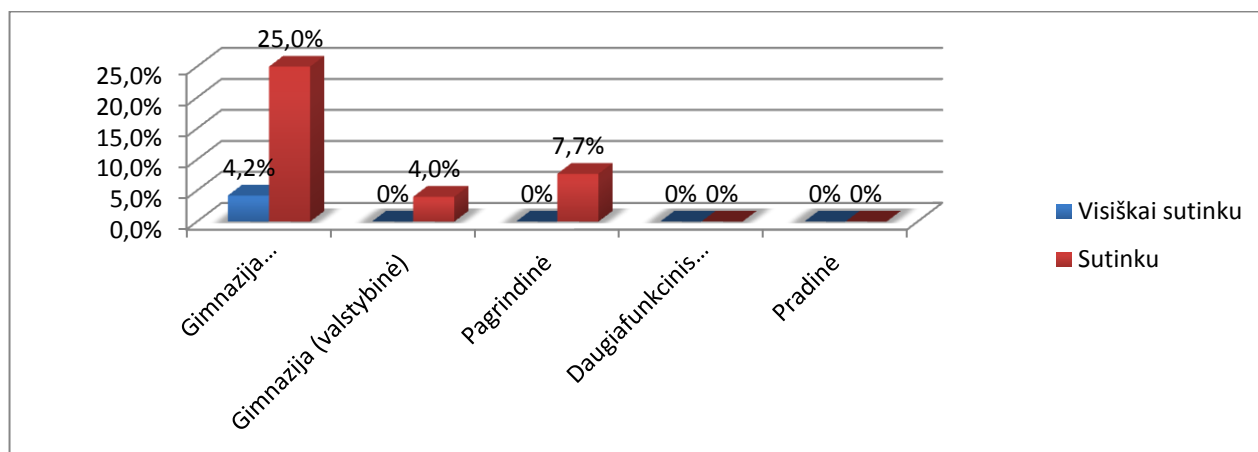
Šiuo klausimu tyrimo dalyviai buvo vieningos nuomonės. Respondentai iš trijų mokymo įstaigų visai nepateikė teigiamos nuomonės, o iš dviejų mokyklų tik 5,7 (proc.) ir 16,7 (proc.). Respondentai aiškiai konstatavo, jog jie nesutinka, kad rajone yra vykdomas mažų mokyklų uždarymas.

29 pav. Respondentų požiūris į teiginį: „Ar sutinkate, jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?“

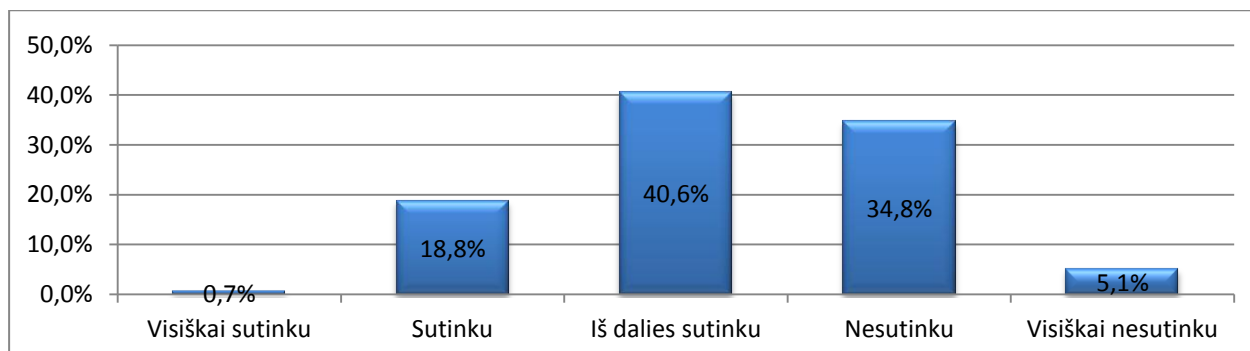
Mažėjantis vaikų skaičius ir nepakankama ugdymo kokybė dėl specialistų trūkumo, mokymo proceso aprūpinimo turi tiesioginę įtaką mokyklų tinklo pertvarkai, mažų mokyklų uždarymui, ypač kaime. Šiai dienai savivaldybės stovi interesų ir būtinybių priešpriešoje. Kaip elgtis, ar išsaugoti mokytojų darbo vietas, bet užsimerkti į mokinių teisę būti kokybiškai ugdomiems, kokybiškoje aplinkoje? Ar teikti kokybišką ugdymą, tvarkyti mokyklų tinklą, organizuoti kaimo mokinių pavėžėjimą į mokymo priemonėmis ir gerais specialistais aprūpintas mokyklas, bet taip padidinti kaimo mokiniams atstumą iki mokyklos ir neišsaugoti mokytojų darbo vietų.

Apibendrinant, galima teigti, kad didesnė tyrimo dalyvių pasisako nesutinkantys (41,3 proc.) ar tik iš dalies sutinkantys (34,8 proc.), jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė.

30 pav. Respondentų teigiamų nuomonių pasiskirstymas į teiginį: „Ar sutinkate, jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?“

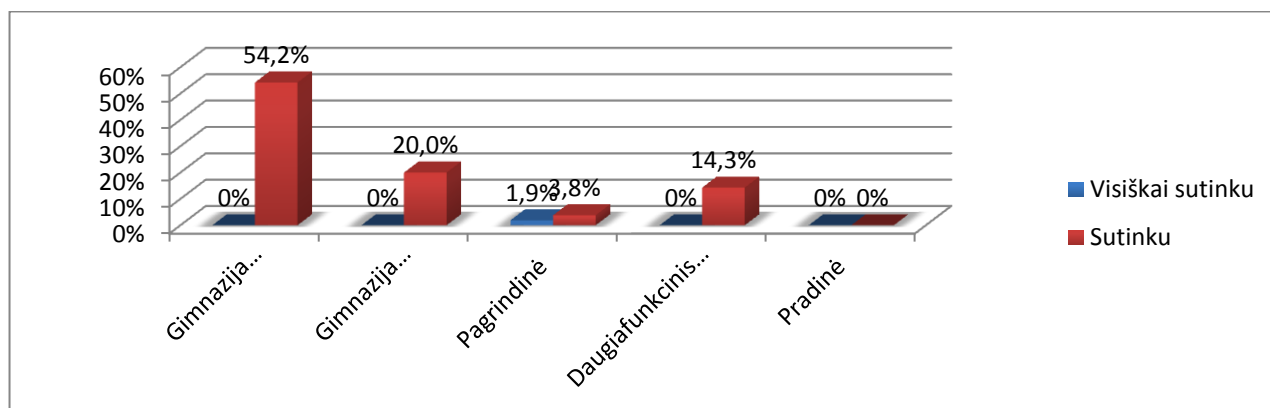
Šiuo klausimu tarp respondentų vyravo neigiama nuomonė. Dvi mokymo įstaigos visai nepateikė teigiamų atsakymų, respondentai iš gimnazijos pateikė tik 40 (proc.), iš pagrindinės 7,7 (proc.). Kiek išsiskyrė tyrimo dalyvių nuomonė iš privačios gimnazijos, jie pateikė 29,2 (proc.) teigiamų atsakymų.

31 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate, kad įvedus mokinio krepšelį, atsirado galimybė tėvus labiau įtraukti į ugdymo procesą?“

Viena iš krepšelio metodikos tikslų buvo įtraukti tėvus į ugdymo procesą. Rinkdamiesi mokyklą, tėvai iš dalies prisiima atsakomybę už savo pasirinkimą. Taip yra skatinamas jų dalyvavimas ir suinteresuotumas. Paskutiniaisiais metais visuomenės domėjimasis švietimu bei jos svarba auga, tačiau pagal tėvų dalyvavimo lygį ir būdą, mokyklos dar labai skiriasi. Miestuose tėvai yra aktyvesni tose mokyklose, kurias jie patys pasirinko savo vaikams ir, už kurių veiklą, jaučiasi iš dalies atsakingi. Kaime tėvams, dėl išsilavinimo stokos, ne visada pavyksta suvokti mokyklos veiklos tikslus bei reikalavimus, todėl juos sunkiau įtraukti į ugdymo procesą.

Tyrimo dalyvių nuomone, ar mokinio krepšelis padėjo įtraukti tėvus į ugdymo procesą nuomonės pasiskirstė gana tolygiai. Daugiau kaip pusė respondentų išsakė teigiamą nuomonę: 40,6 (proc.) atsakė iš dalies sutinku, 18,8 (proc.) – sutinku, kita dalis, 34,8 (proc.) – nesutinku, 5,1 (proc.) visiškai nesutinku.

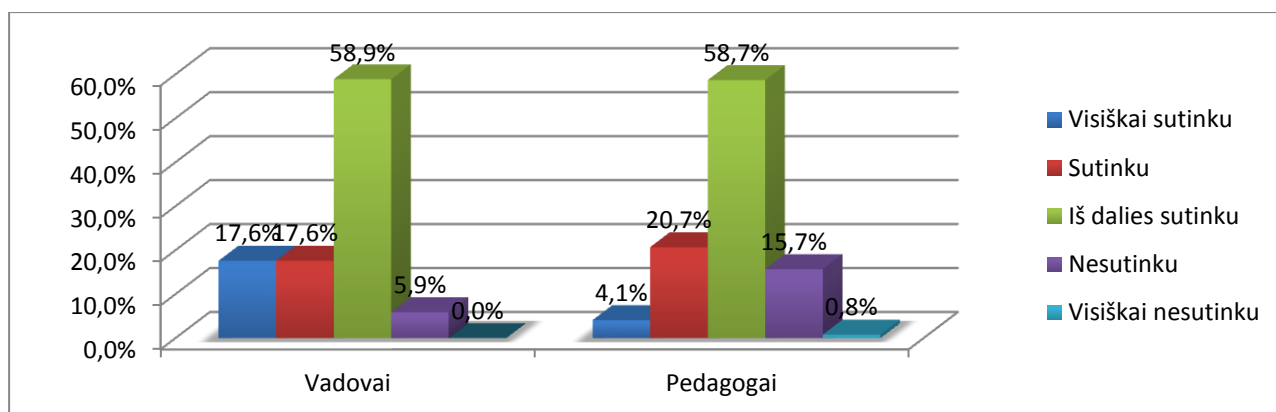
32 pav. Respondentų teigiamos nuomonės pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate, kad įvedus mokinio krepšelį, atsirado galimybė tėvus labiau įtraukti į ugdymo procesą?“

Valstybinėje švietimo 2013-2022 metų strategijoje yra sakoma „Visuomenės pasitikėjimas švietimu nėra žemas (pastaruosius penkerius metus svyravo nuo 40 iki 50 proc.), tačiau tai sudaro prielaidas ir dideliems lūkesčiams – norima, kad mokykla drauge su tėvais ugdytų kūrybiškus žmones, asmenybes, išmanančias valstybės bei kaimyninių šalių istoriją bei kultūrą, norinčias siekti naujų žinių ir tobulėti, gebančias prisiimti atsakomybę už save bei valstybę“ (LRV nutarimas, Nr.XII-745,2013).

Iš gautų rezultatų matome, jog mokinio krepšelio tikslas, įtraukti labiau tėvus į ugdymo procesą, nepasiteisino. Dauguma respondentų į šį klausimą atsakė neigiamai. Teigiamą nuomonę 54,2 (proc.) išreiškė tyrimo dalyviai, dirbantys privačioje mokykloje.

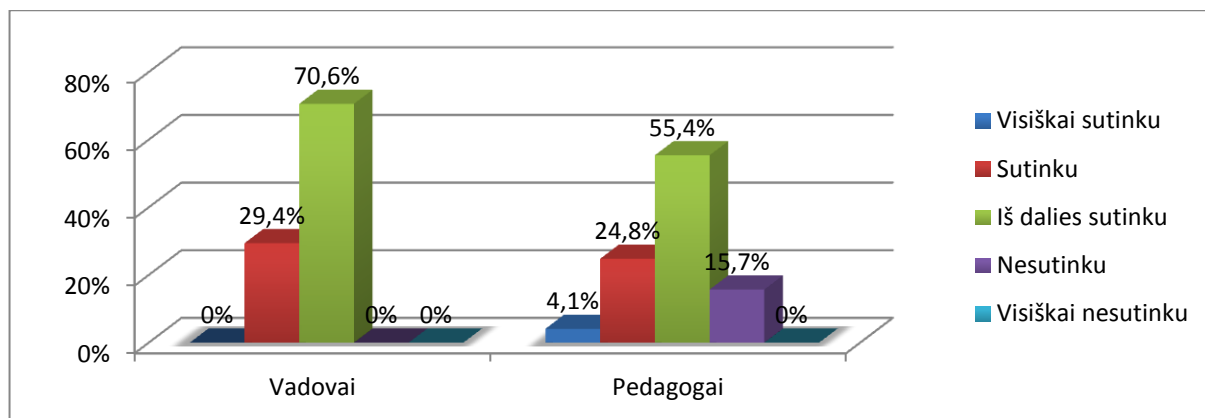
4.2 Mokyklų finansavimo sistemos vertinimas vadovų, pedagogų požiūriu

Išlaidos švietimo finansavimui yra produktyviausias ir našiausias indėlis. Švietimas – tai specifinė sritis, į kurią investuotos lėšos ne visada sugrįžta. Švietimo reformos esmė – kuo racionaliau panaudoti turimas lėšas pageidaujama rezultatui pasiekti. Kadangi švietimo reformos tikslai buvo – skatinti mokyklų finansinį savarankiškumą, laiku mokėti pedagogams atlyginimą, gerinti ugdymo kokybę, šiame skyriuje bus bandyta atskleisti koks mokyklų dirbančiųjų požiūris į mokyklų finansavimą.

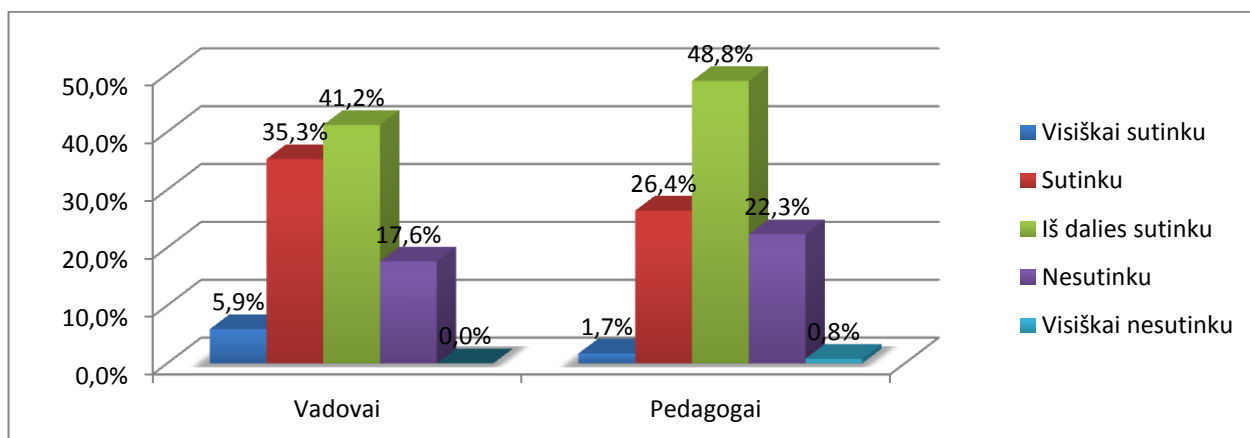
33 pav. **Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino didesnę mokyklos vadovų atsakomybę už tikslingą lėšų panaudojimą?“**

Įvesta nauja švietimo įstaigų finansavimo sistema labiausiai palietė mokyklų vadovus. Jie turi racionaliai paskirstyti ir naudoti turimas lėšas, kad šios garantuotų palankią ugdymo kokybę. To pasekoje, vadovams teko didesnę atsakomybę už mokyklos finansinę būklę. Tokią nuomonę išsakė ir tyrimo dalyviai. Tiek administracijos vadovų, tiek pedagogų nuomonės pasiskirstė tolygiai. Vadovų 17,6 (proc.) atsakė visiškai sutinkantys ir tiek pat sutinkantys su šiuo teiginiu, 58,9 (proc.) atsakė iš dalies sutinkantys. 16,5 (proc.) pedagogų pasirinko neigiamą atsakymą. Teigiamą atsakymą pasirinko – 4,1 (proc.) atsakė visiškai sutinkantys, 20,7 (proc.) – sutinkantys ir 58,7 (proc.) – iš dalies sutinkantys. Iš gautų rezultatų galime teigti, jog dalis pedagogų pasirinko neigiamą atsakymą vien todėl, kad jie neįaučia tos atsakomybės, kuri tenka vadovams.

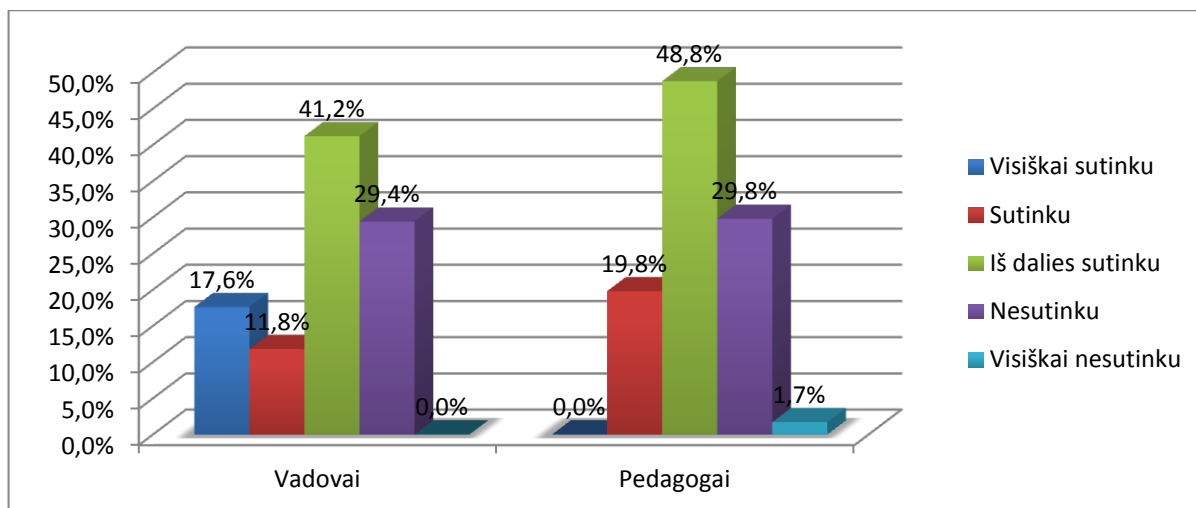
34 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino efektyvų ir tikslingą lėšų panaudojimą?“

Įvedus mokinio krepšelį, lėšos yra panaudojamos tikslingai – vadovėliams, ugdymo priemonėms įsigyti, mokytojų kvalifikacijai kelti, mokinių pažintinei veiklai ir t.t. Tam pritarė ir tyrimo dalyviai. Daugumos vadovų nuomone lėšos yra panaudojamos tikslingai ir efektyviai (29,4 proc. atsakė sutinkantys, 70,6 proc. – iš dalies sutinkantys). Panašią nuomonę palaikė ir pedagogai, 4,1 (proc.) atsakė visiškai sutinkantys, 24,8 (proc.) – sutinkantys ir 55,4 (proc.) – tik iš dalies sutinkantys, neturintys stiprios nuomonės. Respondentai, kurie paneigtų šį teiginį, buvo nedaug, tik 15,7 (proc.) pedagogų. Pagal mokinio krepšelio metodiką, lėšas naudojamos tik minėtiems procesams, tačiau dažnai jų trūksta.

35 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į klausimą: „Jūsų nuomone, ar po krepšelio įvedimo mokykloje sumažėjo lėšų švaistymas?“

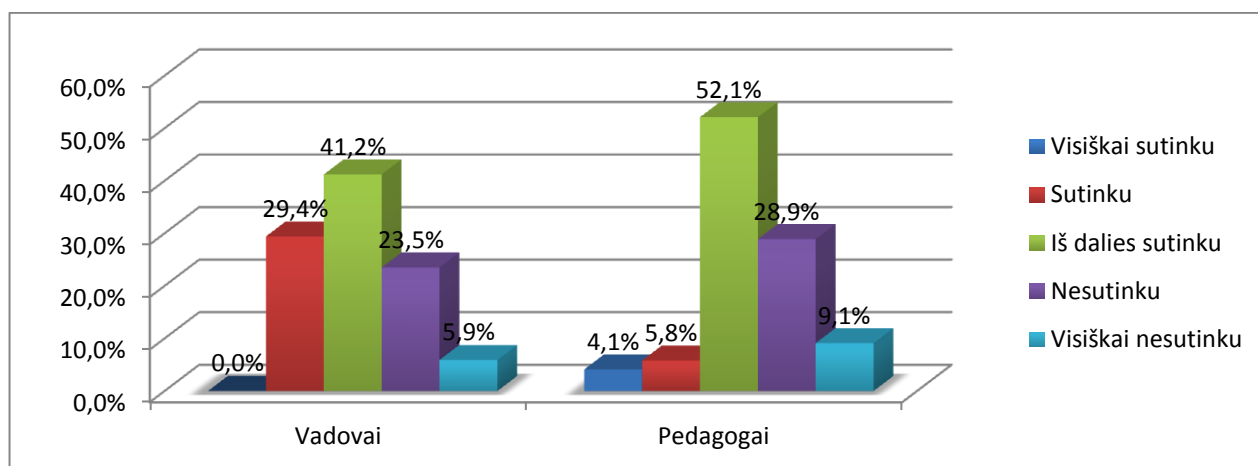
Nauja finansavimo sistema buvo įvesta, norint sutaupyti ir racionaliai panaudoti mokykloms skiriamas lėšas. Atsižvelgiant į gautus rezultatus, pastebime, kad apklaustieji (41,2 proc. – vadovų ir 48,8 proc. – pedagogų) neturi stiprios nuomonės dėl lėšų švaistymo sumažėjimo, taip pat sutinkantys 35,3 (proc.) vadovų ir 26,4 (proc.) pedagogų. Respondentų, kurie paneigtų šį teiginį buvo 17,6 (proc.) vadovų ir 23,1 (proc.) pedagogų. Remiantis respondentų išsakytomis nuostatomis, lėšos yra taupomos, naudojamos tik pagal „krepšelio“ metodiką, bet jų neužtenka, o ypač tai pasireiškia, mažą skaičių turinčiose, mokyklose.

36 pav. **Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Ar sutinkate su teiginiu, kad po mokinio krepšelio įvedimo lėšos mokykloms paskirstomos tikslingai?“**

Atsižvelgiant į gautus rezultatus, galime teigti, jog tiek vadovai (41,2 proc.), tiek pedagogai (48,8 proc.) neturi labai stiprios nuomonės apie tai, ar lėšos yra panaudojamos tikslingai. 17,6 (proc.) vadovų atsakė visiškai sutinkantys dėl tikslingo lėšų panaudojimo. Pedagogų tarpe nebuvo visiškai sutinkančių su šiuo teiginiu. Respondentų, kurie paneigtų šį teiginį irgi neatsirado daug, tik 1,7 (proc.) iš pedagogų pusės.

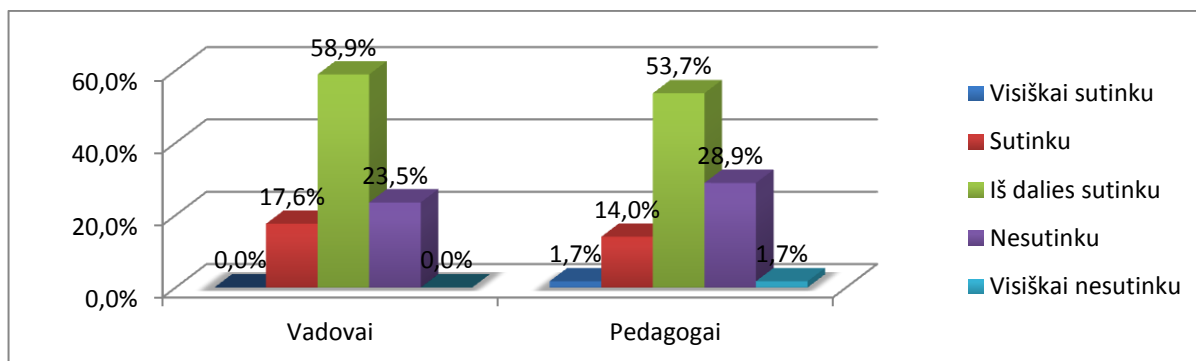
Iš to galime spręsti, jog informacijos apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą, respondentai gauna nepakankamai, kad susidarytų aiškią nuomonę į pateiktus klausimus, nors informacija apie tai yra skelbiama mokyklų internetinėse svetainėse ir per mokyklos tarybos posėdžius.

37 pav. **Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar po mokinio krepšelio įvedimo švietimo įstaigų finansavimas išaugs?“**

Tyrimo dalyvių nuomonė, apie švietimo įstaigų finansavimo augimą, išsiskyrė. Dauguma respondentų atsakė tik iš dalies sutinkantys, vadovai - 41,2 (proc.), pedagogai – 52,1 (proc.) ir nemaža dalis palaikė neigiamą poziciją šiuo klausimu, jog mokyklai po mokinio krepšelio įvedimo skiriama daugiau lėšų. Sutinkančių su šiuo klausimu buvo nedaug (29,4 proc.) iš vadovų pusės ir 9,9 (proc.) iš pedagogų pusės.

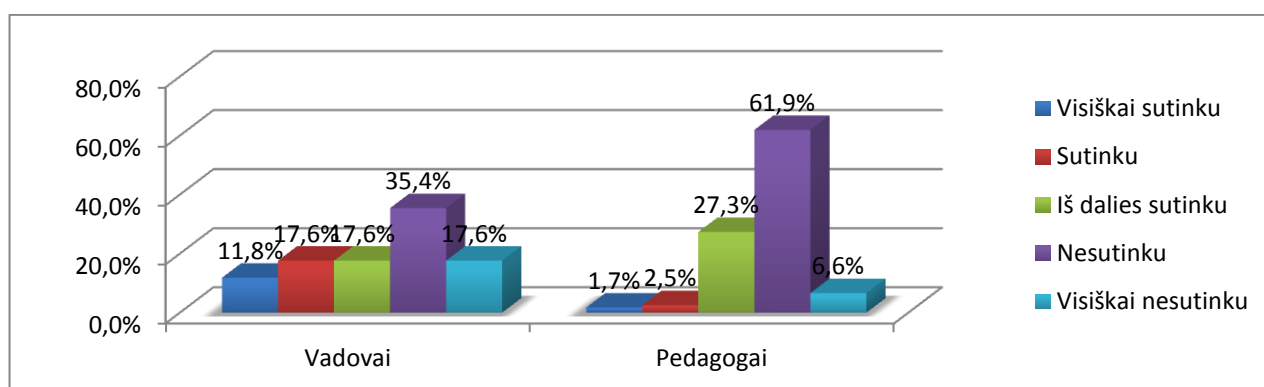
Apibendrinant, galima teigti, jog visgi mokyklų finansavimo padėtis po švietimo reformos taisosi, tik gal ne taip sparčiai, kaip buvo tikėtasi reformos pradžioje. Skirtų lėšų panaudojimo mokyklose ekonomiškumas pagerėjo dėl mokinio krepšelio poveikio mokyklų tinklui ir klasių dydžiui.

38 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas pagerino švietimo įstaigų paslaugų kokybę rajono mokyklose?“

Dėl švietimo paslaugų kokybės pagerėjimo daugiau kaip pusė respondentų (vadovai – 58,9 proc. ir pedagogai – 53,7 (proc.) atsakė tik iš dalies sutinkantys. Kita dalis respondentų pasiskirstė gana tolygiai 23,5 (proc.) vadovų – nesutinku, 28,9 (proc.) pedagogų atsakė nesutinku. Respondentų, išreiškiančių teigiamą nuomonę šiuo klausimu buvo nedaug, tik 17,6 (proc.) - vadovų ir 14,0 (proc.) – pedagogų.

Apibendrintai vertinant, galima teigti, jog vis dėlto švietimo paslaugų kokybė gerėja, kadangi yra tolygus, visoje šalyje vienodas ugdymui skirtų lėšų paskirstymas, yra skatinama mokyklų konkurencija, mokyklos siekia naujovių, tampa patrauklesnės, tuo pačiu gerindamos paslaugų kokybę. Bet lėšų, norint užtikrinti kokybiškos ugdymo programos vykdymą, vis dėlto trūksta, kadangi lėšos yra skiriamos ne pagal mokyklos poreikį, bet pagal valstybės galimybes. Dažnai keičiantis mokinio krepšelio dydžiui, tenka keisti ir koeficientus.

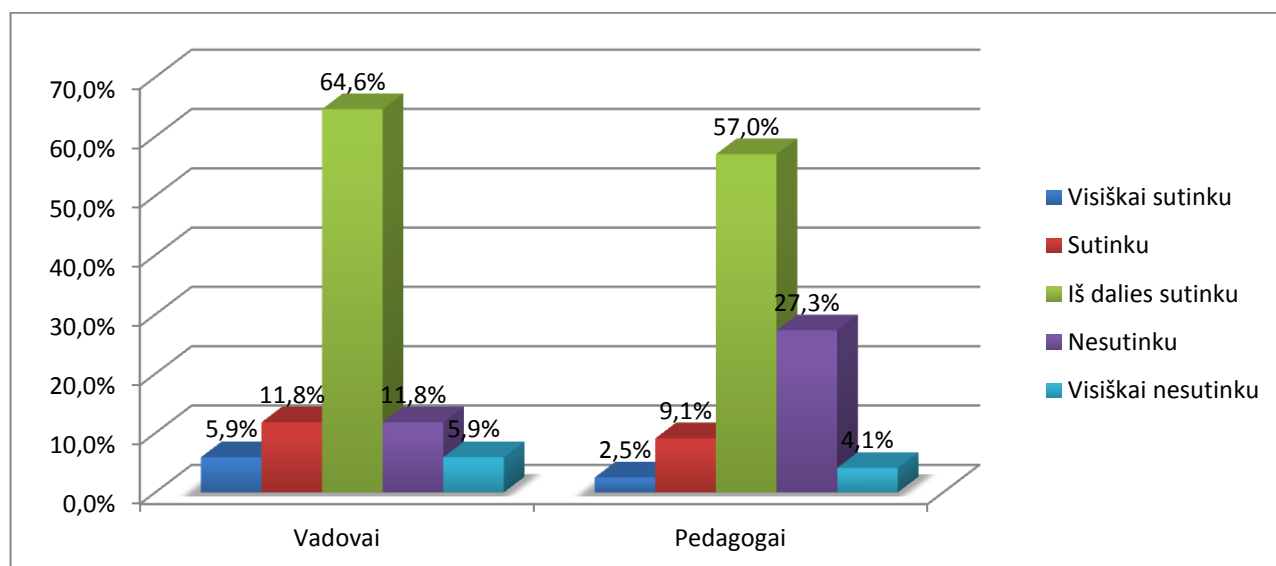

39 pav. Vadovų ir pedagogų pasiskirstymas į klausimą: „Jūsų nuomone, ar mokyklai pakankamai skiriama lėšų, jog vykdytų kokybišką ugdymo programą?“

Pastaraisiais metais, mažėjant mokinių skaičiui, dėl to kintant mokyklų dydžiui, bendrojo ugdymo krepšelio metodika yra nuolat taisoma, kad įvairioms mokykloms užtektų lėšų mokytojams

išlaikyti ir ugdymo priemonėms įsigyti. Toks dažnas koeficientų koregavimas padeda mokykloms „išgyventi“, tačiau neskatina jų geriau dirbti, o savivaldybių efektyviau valdyti savo mokyklų tinklą.

Gautais duomenimis galima teigti, jog didžioji dalis respondentų, ypač pedagogai, šiuo klausimu išsakė neigiamą nuomonę, 61,9 (proc.) atsakė nesutinkantys dėl skiriamų lėšų pakankamumo. Jų manymu, mokinio krepšelis galėtų būti didesnis, kad užtikrintų kokybišką pasaugų teikimą. Mokyklos vadovų nuomonės pasiskirstė tolygiai, ir sutinkančių, ir priešingai nusiteikusių buvo beveik vienodai.

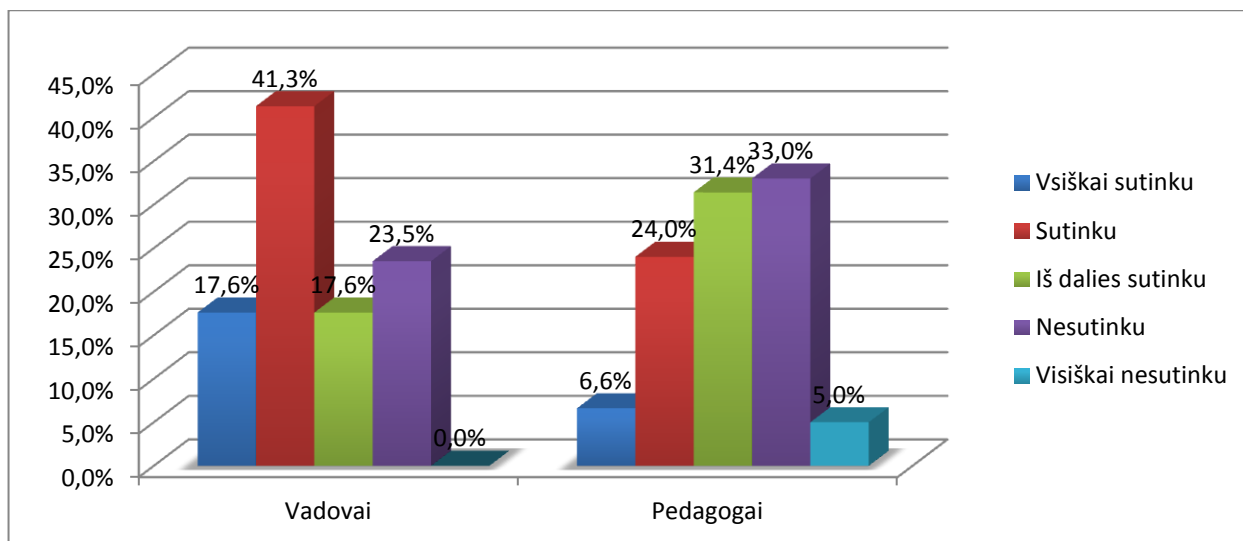

40 pav. Vadovų ir pedagogų nuomonių pasiskirstymas į klausimą: „Kaip jūs manote, ar įvedus mokinio krepšelį, mokykla įgavo realų finansinį savarankiškumą?“

Įvedant mokinio krepšelį, vienas iš užsibrėžtų tikslų buvo – stiprinti mokyklų finansinį savarankiškumą. Mokyklos savarankiškumas didintas, įvedus mokytojų atlyginimo „žirkles“, taip duodant daugiau galios vadovams patiems diferencijuoti atlyginimus. Dar daugiau mokyklos įgautų savarankiškumo, jei savivaldybės nustotų reguliuoti, kaip mokyklos paskirsto savo išlaidas, galėtų pačios nuspręsti, kurios sritys, jų manymu, yra prioritetinės, kam lėšų skirti daugiau, kam mažiau. To pasekoje mokyklos administracija neštų didelę atsakomybę už lėšų panaudojimą.

Gautais tyrimo duomenimis, galima teigti, jog respondentai stiprios nuomonės šiuo klausimu neturėjo (64,6 proc.- vadovai, 57,0 proc. - pedagogai). Vienodas skaičius (17,7 proc.) vadovų išsakė teigiamą ir neigiamą požiūrį į šį klausimą. Pedagogų buvo didesnė dalis, išsakiusių neigiamą nuomonę (31,4 proc.)

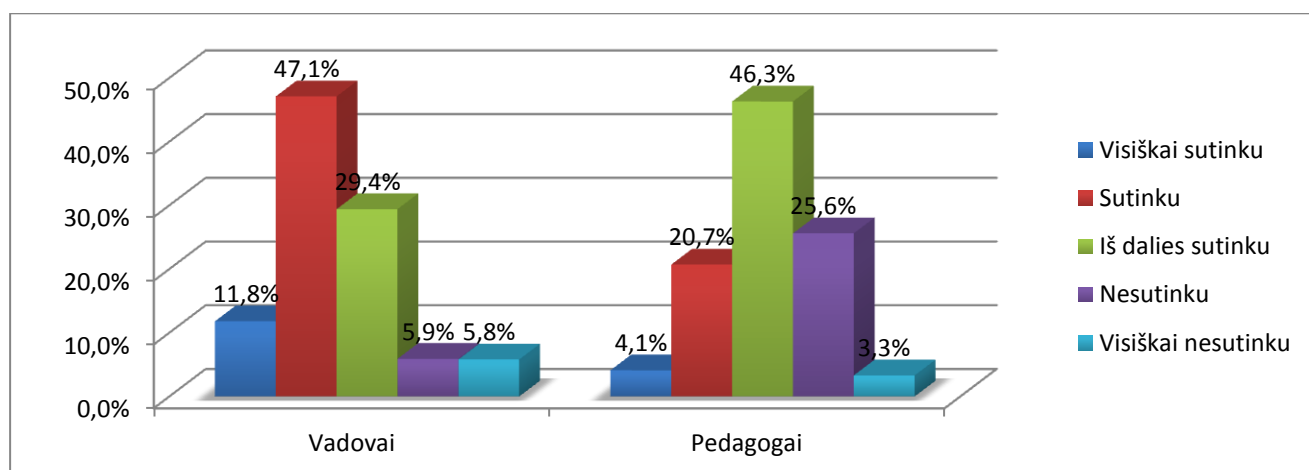

41 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą darbo užmokesčiui:

2002 metais, įdiegiant mokinio krepšelį, jis turėjo išspręsti vieną aktualių problemų – lėšų, mokytojų atlyginimams, stygių. Ši problema taisosi, tačiau ne taip sparčiai, kaip norima. Lėšų darbo užmokesčiui vis dar yra skiriama nepakankamai. Ypač tai aktualu tose mokyklose, kur dirba aukštos kvalifikacijos pedagogai. Mokytojų darbo užmokestis pagal „Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą“ skaičiuojamas atsižvelgiant į pareigybę, išsilavinimą, pedagoginio darbo stažą, kvalifikacinę kategoriją. Dirbantiems su spec. poreikių vaikais, gali būti didinamas tarnybinio atlyginimo koeficientas nuo 5 iki 20 procentų. To pasekoje, lėšų darbo užmokesčiui pritrūksta. Tarifinių atlygių koeficientų skirtumą, metų gale, savivaldybė privalo išlyginti iš jai paliekamų 7 procentų, mokinio krepšelio dalies.

Gautais tyrimo duomenimis, galime teigti, jog vadovų ir pedagogų nuomonė ties šiuo teiginiu išsiskyrė. Vadovai teigė sutinkantys (41,3 proc. ir 17,6 proc.), jog lėšų pakanka, o pedagogai išsakė daugiau neigiamą nuomonę (33,0 proc.- nesutinku ir 5,0 proc. – visiškai nesutinku).

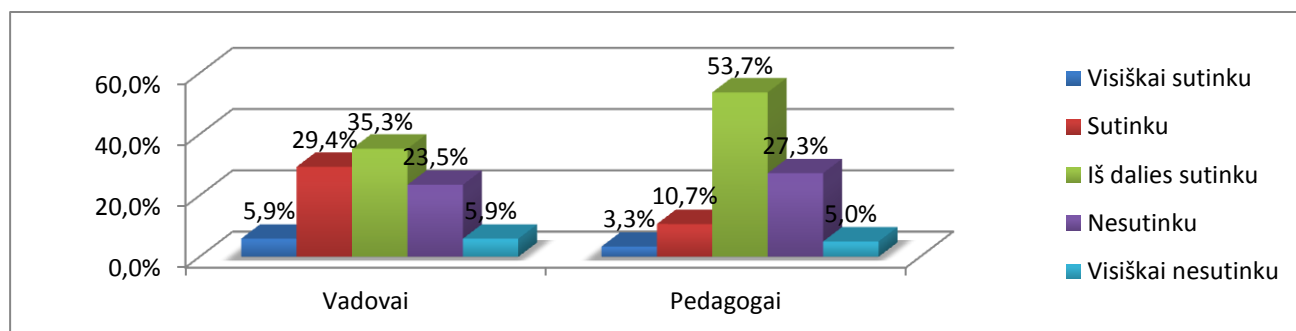

42 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą pedagogų kvalifikacijai kelti:

Iš mokinio krepšelio lėšų gali būti finansuojama pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, pedagogų, pagalbos mokiniui specialistų, sąmatos dalis, kuri yra skirta kvalifikacijai

kelti. Taip pat kvalifikacijai skiriamos lėšos gali būti naudojamos kvalifikacijos tobulinimo išlaidoms padengti (lektorių darbo apmokėjimas, dalyvių apgyvendinimas, registracijos mokestis).

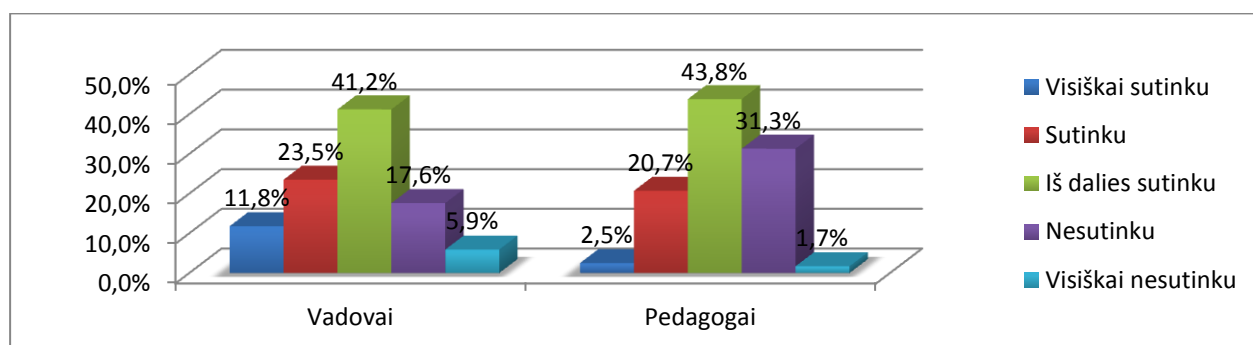
Tyrimo gautais duomenimis, vadovai pasisakė, jog lėšų kvalifikacijai kelti pakanka (11,8 proc. - visiškai sutinka, 47,1 proc. – sutinka, 29,4 proc. – iš dalies sutinka). Pedagogų tarpe daugumą sudarė, dalyviai, atsakę, tik iš dalies sutinkantys dėl lėšų pakankamumo (46,3 proc.). 24,8 (proc.) atsakė visiškai sutinkantys ir sutinkantys su šiuo teiginiu. Neigiamą nuomonę išsakė nemaža dalis pedagogų (25,6 proc. – nesutinku ir 3,3 proc. – visiškai nesutinku).

43 pav. **Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą ugdymo priemonėms įsigyti:**

Pagal Metodiką, nuo 2014 metų, švietimo įstaigos turi skirti ne mažiau, kaip 80 proc. rekomenduojamų atitinkamoms mokymo reikmėms mokinio krepšelio lėšų sumų.

Iš gautų tyrimo rezultatų, galime teigti, jog vadovų dauguma turėjo teigiamą nuomonę šiuo klausimu. 35,3 (proc.) atsakė, kad sutinka, jog lėšų ugdymo priemonėms pakanka, 35,3 (proc.) atsakė tik iš dalies pritariantys šiam teiginiui. Nepritariančių teiginiui buvo 29,4 9 (proc.). Pedagogų dauguma (53,7 proc.) neturėjo stiprios nuomonės šiuo teiginiu. Visiškai nepritariančių teiginiui buvo mažiau nei vadovų (27,8 proc.).

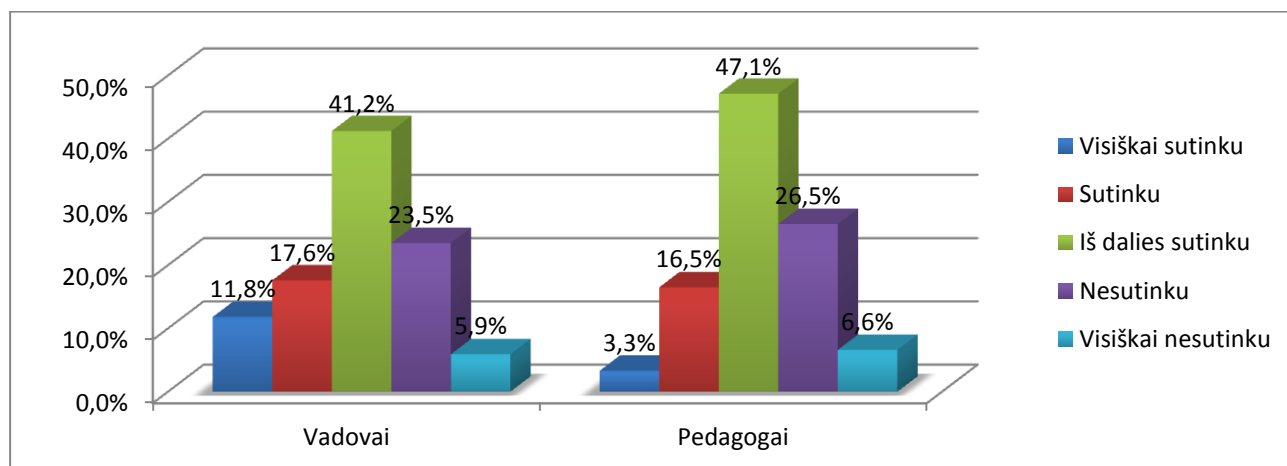

44pav. **Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą neformaliajam ugdymui:**

Lietuvos respublikos Švietimo įstatyme teigiama, jog „neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais“. Neformaliojo vaikų švietimo mokyklų lankymo galimybes pirmiausia lemia vaiko gyvenamoji vieta. Mokiniai renkasi tas neformaliojo ugdymo mokyklas, kurios yra arčiau namų. Miestuose ar rajonų centruose gyvenantys vaikai gali lankyti muzikos, dailės ar sporto mokyklas.

Tačiau vaikams, kurie gyvena kaimuose ar miesteliuose, pagrindinė problema yra atstumas ir jie nelabai gali lankyti mokyklas, organizuojančias neformalųjį ugdymą. Mokyklos taip pat siūlo įvairių būrelių, tačiau dėl vaikų skaičiaus mažėjimo, jie nyksta.

Respondentų nuomonė šiuo klausimu buvo gana vieninga. Dauguma, tiek vadovų, tiek pedagogų atsakė iš dalies sutinkantys, arba sutinkantys, jog lėšų neformaliajam ugdymui pakanka. Nesutinkančių su šiuo teiginiu buvo daugiau iš pedagogų pusės (33 proc.), iš vadovų pusės tik 23,5 (proc.).

45 pav. Vadovų ir pedagogų požiūris į teiginį apie lėšų pakankamumą mokinių pažintinei veiklai:

Pažintinė veikla – viena iš neformaliojo vaikų švietimo formų, skirta skatinti vaikų ir jaunimo tautinį, pilietinį ir kultūrinį ugdymą. Lėšos, skirtos vaikų pažintinei veiklai, skirtos apmokėti už bilietus į pažintinius objektus, už mokinių bei juos lydinčių asmenų transporto išlaidas, gido paslaugas. Mokyklos dažniausiai renkasi šias veiklos formas: ekskursijas, kraštotyrinę veiklą, bei įvairios išvykos. Nuo 2015 metų sausio 1 dienos vienam mokiniui metams pažintinei veiklai yra skiriama 3,03 Eur. Švietimo įstaigos rekomenduojamų lėšų turi skirti ne mažiau, kaip 40 proc.

Gauti tyrimo duomenys rodo, jog tiek vadovai, tiek pedagogai buvo vieningos nuomonės šiuo klausimu. Didžioji dauguma atsakė tik iš dalies sutinkantys (41,2 proc. – vadovai ir 47,1 proc. – pedagogai), t.y. stiprios nuomonės neturėjo. Panašus nuomonių pasiskirstymas buvo ties atsakymu sutinku (vadovai – 17,6 proc., pedagogai – 16,5 proc.) ir ties atsakymu – nesutinku (vadovai – 26,5 proc., pedagogai – 26,5 proc.). Visiškai nepritariančių šiam teiginiui buvo nedaug.

4.3 Mokinio krepšelio teigiamų ir neigiamų bruožų analizė

Šiame skyriuje bus aptariami gauti ir siejami gauti tyrimo rezultatai su teorine dalimi: nauda mokykloms, mokytojams, mokiniams. Apibendrinama, kurie veiksniai, apžvelgti teorinėje darbo dalyje ir 2001 metais įtakoję mokinio krepšelio įvedimą, pasiteisino, kokių rezultatų pasiekta per 13 metų,

kai buvo įvestas naujas mokyklų finansavimo būdas – mokinio krepšelis. Pabrėžiami teigiami ir neigiami mokinio krepšelio aspektai iš gauto tyrimo, atlikto Kretingos rajono mokyklose.

Viena iš priežasčių keisti švietimo įstaigų finansavimo tvarką ir įvesti naują būdą, mokinio krepšelį, buvo nepalankios sąlygos steigti nevalstybinėms mokykloms. Tai buvo apžvelgta teorinėje darbo dalyje (žr. 14 psl.). „Krepšelis“ turėjo pakeisti tuometinę situaciją ir išspręsti problemas, susijusias su privačių švietimo įstaigų steigimu. Apžvelgiant gautus tyrimo rezultatus (11, 13 pav.), galime teigti, jog daugiau kaip pusė visų apklaustųjų respondentų, šiuo klausimu turėjo neigiamą nuomonę ir pateikė, kaip neigiamą „krepšelio“ bruožą. Kiek palankiau rajone esamą situaciją vertino respondentai iš privačios mokyklos. Iš to kyla prielaida, jog mokinio krepšelis nepateisino lūkesčių ir neišsprendė problemos. Privačių mokyklų steigimasis verčia mokyklas konkuruoti, tačiau dėl didėjančios emigracijos ir vaikų mažėjimo mokyklose, joms sunku išsilaikyti.

Kita priežastis, verčianti pradėti švietimo sistemos reformą, buvo gana aukštas, vaikų nelankančių mokyklos, skaičius (žr. 14 psl.). Reforma turėjo padėti išspręsti ir šią problemą, t.y. padėti švietimo įstaigoms tapti patrauklesnėmis, saugesnėmis, aprūpintomis reikiamomis ugdymo priemonėmis, kad mokiniai noriai eitų į mokyklą. Atlikus tyrimą ir apžvelgiant gautus rezultatus (15, 17, 19 pav.), galima teigti, jog dauguma respondentų palaikė teigiamą nuostatą ir įvardijo kaip teigiamą reformos bruožą. Jie pabrėžė, kad rajone, vaikų nelankančių mokyklos, skaičius, ženkliai sumažėjo. Galima daryti išvadą, jog šią problemą, pradėta švietimo reforma, išsprendė.

Pradėta reforma turėjo padidinti mokyklų vadovų atsakomybę už racionalų ir tikslingą lėšų panaudojimą mokyklose, kiekvieną vartotoją (mokinį) bei kovoti už išlikimą. Norint, kad mokykla išliktų, kad pritrauktų kuo daugiau vaikų, kad darbuotojai (pedagogai) būtų patenkinti darbo sąlygomis, vadovas privalo tikslingai paskirstyti ir naudoti gautas mokinio krepšelio lėšas (žr. 14, 15 psl.). Šio veiksnio analizė buvo pateikta ir respondentams. Tiek vadovų, tiek pedagogų dauguma (32 pav.) pabrėžė sutinkantys, kad vadovų atsakomybė padidėjo. Iš gautų rezultatų galime daryti išvadą, jog mokinio krepšelio įvedimas pateisino lauktus lūkesčius ir išsprendė šią problemą.

Pradedant švietimo sistemos reformą, Lietuvos laisvosios rinkos instituto prezidentė Leontjeva E. išreiškė savo nuomonę: *Manau, dauguma direktorių ir mokytojų supranta švietimo finansavimo reformos potekstę: išliks tie, kurie sugebės kokybiškai ir efektyviai mokyti vaikus, o ne tie, kurie turės tik „antpečius“ ir stažą. Jie bus vertinami pagal tai, kaip tarnauja visuomenei mokydami kiekvieną jos narį. Sugebėsi – visuomenė vertins, nesugebėsi – diplomą į stalčių.* Prieš reformą, lėšos skirtos švietimui, buvo naudojamos neefektyviai, paslaugų kokybė buvo žema. Šie veiksniai, kaip ir anksčiau paminėti, paskatino pertvarkyti finansavimo sistemą.

Apžvelgiant gautus tyrimo rezultatus (33, 34, 37 pav.), respondentai pateikė teigiamą nuostatą dėl efektyvesnio lėšų naudojimo. Taip pat tyrimo dalyviai sutiko, kad gautos lėšos yra taupomos, naudojamos efektyviau bei prasmingiau tik pagal metodiką rekomenduojamiems procesams bei

priemonėms. Dėl paslaugų kokybės pagerėjimo, respondentai išsakė nelabai stiprią nuomonę, t.y. dauguma tyrimo dalyvių atsakė tik iš dalies sutinkantys. To pasekoje, galime daryti išvadas, kad 13 metų vykdoma reforma tik iš dalies išsprendė šią problemą.

Kitas veiksnys, apžvelgtas teorinėje darbo dalyje (žr. 15 psl.) ir privertęs pertvarkyti švietimo finansavimo sistemą, buvo skaidrumo trūkumas. Pagal naują finansavimo tvarką, kiek lėšų skiriama švietimo įstaigai, nustato valstybė pagal mokinio krepšelio metodiką. Ši valstybės dotacija tiesiogiai skiriama mokykloms. Savivaldybės biudžete lieka 7 % šių lėšų tik tam, kad metų pabaigoje galėtų išlyginti pedagogų tarifinių atlygių skirtumą.

Atsižvelgiant į gautus tyrimo rezultatus (35 pav.), dalis respondentų, ypač vadovai išsakė teigiamą nuomonę šiuo klausimu, pasidžiaugė, kad mokinio krepšelio dėka švietimo finansavimo sistema tapo daug aiškesnė, jie žino, kiek gaus lėšų jų vadovaujama mokykla. Trečdalis respondentų išsakė neigiamą nuomonę ir daugiau nei pusė tyrimo dalyvių neturėjo stiprios nuomonės. Iš to galima daryti išvadas, kad ši problema išspręsta tik iš dalies.

Prieš pradėdant vykdyti švietimo įstaigų reformą, vienas iš tikslų buvo – padidinti tėvų galimybes pasirinkti mokyklą savo vaikui (žr. 15 psl.). Tėvai, kaip tikrieji švietimo paslaugos vartotojai, patys turi nuspręsti, į kurią mokyklą siųsti mokyti savo vaiką. Iš gautų tyrimo rezultatų (21, 23 pav.), matome, kad didžioji dauguma respondentų pastebėjo, jog šis tikslas pasiektas nepilnai, nes 31,2 (proc.) tyrimo dalyvių atsakė tik iš dalies sutinkantys su šiuo teiginiu. Tyrimo dalyviai pastebėjo, kad tėvai, renkantys mokyklą savo vaikui, didžiausią dėmesį skiria mokymo kokybei, po to gyvenamai vietai ir susisiekiimo galimybėms. Kaimuose ir miesteliuose ši problema yra aktualesnė nei mieste ar rajonų centruose, kadangi nėra pilnai išspręsta mokinių pavėžėjimo problema.

Apibendrinant galima teigti, kad šiuo aspektu, švietimo sistemos reforma pasiteisino, kadangi didžioji dauguma respondentų pateikė teigiamą nuostatą.

Dar viena priežastis, sukėlusį „mokinio krepšelio“ įvedimą, buvo neekonomiškas finansavimas. Prieš pradėdant vykdyti reformą, mokyklų buvo steigiamos kiekviename kaime ar miestelyje. Nors mokinių skaičius jose buvo nedidelis, jų niekas neuždarinėjo. Nuo 2011 metų buvo pradėtas reorganizuoti mokyklų tinklas. Mažos apytuštės kaimo mokyklos uždarinėjamos. Tyrimo dalyvių buvo klausama, kaip jie vertina šį reformos aspektą. Daugiau kaip pusė respondentų (24, 26 pav.) tai įvardijo kaip neigiamą mokinio krepšelio bruožą. Taip pat buvo klausama, „ar sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?“. Iš visų atsakiusiųjų, daugiau kaip pusė respondentų pastebėjo, kad mokyklų uždarymas nepagerino ugdymo kokybės (28 pav.). Iš to galima daryti išvadas, kad šis reformos tikslas lauktų rezultatų nedavė.

Dar vienas iš švietimo įstaigų reformos užsibrėžtų tikslų buvo – stiprinti mokyklų realų finansinį savarankiškumą. Kad šis tikslas būtų pasiektas, mokymo įstaigos turėjo įgauti teisę pačios savarankiškai valdyti jai skiriamas lėšas, turėjo išaugti mokyklų finansavimas. Iš gautų tyrimo

rezultatų (36, 39 pav.), galima teigti, kad respondentai itin stiprios nuomonės šiuo klausimu, neturėjo ir įvardijo kaip neigiamą „krepšelio“ bruožą, kadangi daugiau kaip pusė visų dalyvių atsakė tik iš dalies sutinkantys. Mokyklų finansavimo augimą, kaip teigiamą bruožą, paminėjo vadovai. Išvada, jog šis tikslas buvo pasiektas tik iš dalies.

Įvedus mokinio krepšėlį, vienas iš siekių buvo išspręsti vėluojančių mokytojų atlyginimų problemą, padidinti lėšas pedagogų kvalifikacijai kelti, ugdymo priemonių įsigyjimui. Vertindami šiuos teiginius, respondentai pateikė ir teigiamų, ir neigiamų nuomonių. Įvedus mokinio krepšėlį, padaugėjo lėšų, skirtų mokymo priemonėms, mokytojų darbo užmokesčiui, pedagogų kvalifikacijai kelti. Tai buvo numatyta ir „krepšelio“ metodikos pakeitimuose. Su tuo sutiko ir tyrime dalyvavę vadovai, (40, 41, 42, pav.). Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių vadovų pastebėjo, jog įvedus mokinio krepšėlį, pagerėjo aprūpinimas vadovėliais ir kitomis priemonėmis, skirtomis ugdymui, pagerėjo mokytojų kvalifikacijos sistemos finansavimas. Vadovai pažymėjo teigiamai, jog pedagogai laiku gauna atlyginimą. Dėl lėšų neformaliajam ugdymui (43 pav.), respondentai tik iš dalies įvardijo kaip teigiamą mokinio krepšelio bruožą.

Įvardydami teigiamus mokinio krepšelio bruožus, respondentai pastebėjo ir neigiamų bruožų. Ryškiausią bruožą, skirtingai nuo vadovų, pedagogai įvardijo lėšų trūkumą mokytojų atlyginimams.

Iš viso to kyla išvados, jog šis reformos užsibrėžtas tikslas nepasiteisino ir nebuvo pasiektas pilnai.

Pradedant vykdyti švietimo įstaigų reformą, buvo siekta labiau įtraukti tėvus į vaikų ugdymo procesą. Pagal gautus tyrimo rezultatus (30 pav.), dauguma respondentų sutiko su šiuo teiginiu ir įvardijo kaip teigiamą mokinio krepšelio bruožą. Ypač tai pabrėžė respondentai iš privačios mokymo įstaigos. Trečdalis tyrimo dalyvių tai įvardijo kaip neigiamą „krepšelio“ bruožą. Kadangi respondentų nuomonės išsiskyrė, galima daryti išvadas, kad ši problema pilnai dar nėra išspręsta.

Apibendrinant šį skyrių, galima sakyti, kad naujoji švietimo įstaigų finansavimo sistema turi nemažai teigiamų bruožų. Pasak respondentų, sumažėjo vaikų skaičius, nelankančių mokyklos, padidėjo vadovų atsakomybė už lėšų paskirstymą ir naudojimą, padidėjo tėvų galimybė pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui, geresnis mokyklų aprūpinimas mokymo priemonėmis, skaidresnė pedagogų kvalifikacijos kėlimo sistema, mokytojų atlyginimai išmokami visada laiku. Mokinio krepšelio dėka vadovai žino, kiek jų mokyklai bus skirta lėšų, to dėka gali planuoti veiklą, skirstyti lėšas visiems metams. Deja, buvo pastebėta ir neigiamų „krepšelio“ bruožų. Mokinio krepšelis nepadėjo sukurti palankių sąlygų, kad galėtų steigti privačios mokyklos. Mokyklų tinklo reorganizavimą respondentai taip pat įvardijo kaip vieną iš neigiamų bruožų. Dauguma vadovų pastebėjo, jog mokinio krepšelis yra per mažas ir neatitinka mokyklos poreikių.

IŠVADOS

1. Išanalizavus teorinius mokinio krepšelio taikymo principus Lietuvoje, vykdomos švietimo reformos kontekste, galima teigti, jog:
  - Pagrindiniai veiksniai, sąlygoję mokinio krepšelio įvedimą, buvo: neefektyviai naudojamos švietimui skirtos lėšos, neskaidri švietimo finansavimo sistema, neracionaliai sutvarkytas mokyklų tinklas, mokyklų finansinio savarankiškumo trūkumas.
  - Naujai įvestas mokinio krepšelis turėjo priversti konkuruoti mokyklas, sudaryti palankias sąlygas nevalstybinių švietimo įstaigų plėtojimui.
  - Švietimo finansavimas buvo reformuojamas taip, kad užtikrintų geresnį švietimo prieinamumą, kokybę, padėtų geriau prisitaikyti prie laisvosios rinkos sąlygų.
  - Mokinio krepšelis buvo įvestas, siekiant gerinti bendrą švietimo kokybę, užtikrinti lėšų pakankamumą ugdymui, mokinių pažintinei veiklai mokytojų atlyginimams, bei kvalifikacijai kelti.
  - Mokinio krepšelio metodika turėjo padėti į ugdymo procesą labiau įtraukti tėvus.
2. Atlikus empirinį tyrimą Kretingos rajono mokyklose ir atskleidus pedagogų bei administracijos požiūrį į švietimo sistemos pertvarką, grindžiamą mokinio krepšelio principu, ir iš to kylančias problemas, išaiškėjo, kad:
  - Vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes. Išaugo pedagogų profesionalumas, jaukesnė tapo mokymosi ir ugdymo aplinka, modernesnės ugdymo priemonės.
  - Sąlygos, steigti nevalstybinėms švietimo įstaigoms, nepalankios. Nors privačių mokyklų steigimasis verčia mokyklas konkuruoti, tačiau dėl didėjančios emigracijos ir vaikų mažėjimo mokyklose, joms sunku išsilaikyti.
  - Vykstanti švietimo reforma padidino švietimo prieinamumą, sumažino vaikų, nelankančių mokyklos, skaičių.
  - Tėvai, norintys savo vaikams užtikrinti geresnį ir kokybiškesnį ugdymą, suteikti jiems mokymąsi jaukioje ir saugioje aplinkoje, turi tam galimybę.
  - Mokyklų tinklo reorganizacija vertinama nepalankiai.
  - Galimybių, labiau įtraukti tėvus į ugdymo procesą, neatsirado.
3. Įvertinus Kretingos rajono mokyklų administracijos ir pedagogų nuomonę apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą mokyklose, išaiškėjo, jog:
  - Padidėjo vadovų atsakomybė už tikslingą lėšų panaudojimą, lėšos taupomos, pedagogų atlyginimai mokami laiku. Mokyklos vadovai žino, kiek lėšų jiems bus skiriama einamaisiais metais ir gali planuoti savo veiklą iš anksto.

- Po mokinio krepšelio įvedimo, švietimo įstaigų finansavimas išaugo, sumažėjo lėšų švaistymas, jos naudojamos efektyviai ir racionaliai.
- Mokyklos savarankiškumą įgavo tik iš dalies.
- Mokinio krepšelis yra per mažas, kad vykdytų kokybišką ugdymo programą, trūksta lėšų kokybiškam ugdymui užtikrinti, neformaliajam ugdymui, pedagogų atlyginimams.

REKOMENDACIJOS

Savivaldybės administracijai

- Skatinti mokyklų savarankiškumą, labiau pasitikėti mokyklų vadovais ir suteikti didesnę laisvę, perskirstant mokinio krepšelio lėšas.
- Glaudžiau bendradarbiauti su mokyklų vadovais. Pateikti įvairius pasiūlymus, o ne tik kontroliuoti jų veiklą dėl mokinio krepšelio lėšų panaudojimo.

Mokykloms

- Stengtis įgyti finansinį savarankiškumą.
- Bendraujant su tėvais, stengtis įgyti jų palankumą ir pasistengti juos labiau įtraukti į ugdymo procesą.
- Teikti kuo daugiau informacijos pedagogams apie mokinio krepšelio lėšų panaudojimą.

LITERATŪRA

1. 2014 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių projektų apžvalga. (2014). [žiūrėta 2014 10 19]. Prieiga per internetą:
http://www.finmin.lt/finmin.lt/failai/veiklos_kryptys_biudzetas/2014/Visas_2014_biudzetas/1_kng/4_sk.pdf
2. Ar reikia bijoti nevalstybinio ugdymo? (2010). *Švietimo problemos analizė, Nr. 1 (41)*, 1-5. [žiūrėta 2014 10 19]. Prieiga per internetą:
http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Sv_prob_1_Nevalstybinis%20ugdymas.pdf
3. Civinskas, R., Tolvaišis, L. Tarpbiudžetinis lėšų perskirstymas Lietuvoje; instituciniai interesai ir savivaldybių finansinis savarankiškumas. (2006). *Viešoji politika ir administravimas, Nr.16*, 87-100. [žiūrėta 2014 10 08]. Prieiga per internetą:
https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CB8QFjAA&url=https%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2Fen%2Fmokslo_darbai%2Fvpa%2Farchyvas%2Fdnw.php%3Fid%3D241566&ei=iYG-VK_OCtNuqW6gsAE&usq=AFQjCNGoQRTf005IWWGbBwx-6kLWA2e9TA&sig2=LHF_BXNpbJtVoW8h3rNENw&cad
4. Damijonaitis, G. Mokinio krepšelis, (2009). *Švietimo naujienos, 11 (286)*, 5
5. Dėl konferencijos „Lietuvos švietimas – šalies prioritetas ir jo identifikavimo bei įteisinimo problemos“ rezoliucijos. (2013). Lietuvos švietimo ir mokslo ministerija. [žiūrėta 2014 11 24]. Prieiga per internetą:
<http://www.svietimoprofsajunga.lt/images/default/source/attachments/smm%20atsakymas.pdf>
6. Jesinas, E. (2011). Ne krepšelis, o galvos skausmas. *Dialogas, 45 (970)*, 7
7. Juknaitė, V. (2001). Išmokti gyventi besikeičiančioje visuomenėje. Atviros Lietuvos fondas. Viešosios politikos projektai, 2. [žiūrėta 2014 10 13]. Prieiga per internetą:
http://politika.osf.lt/svietimas/eksperto_nuomone.htm
8. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. [žiūrėta 2014 11 16]. Prieiga per internetą:
<http://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>
9. Laurinčiukienė, L. (2000). Finansinės duobės ir vaikščiojantys krepšeliai. Atviros Lietuvos fondas. Viešosios politikos projektai, 30. [žiūrėta 2014 10 14]. Prieiga per internetą:
http://politika.osf.lt/svietimas/eksperto_nuomone.htm
10. Laurinčiukienė, L. (2003). Kaip vertinama švietimo finansavimo reforma? *Švietimo naujienos, 16*, 6-7.
11. Leontjeva, E. (2000). Bus griūčių bus ir pakilimų. Atviros Lietuvos fondas. Viešosios politikos projektai, 5. [žiūrėta 2014 10 08]. Prieiga per internetą: http://politika.osf.lt/svietimas/eksperto_nuomone.htm
12. Leontjeva, E. (2001). Naujos eros pradžia. Atviros Lietuvos fondas. Viešosios politikos projektai, 35. [žiūrėta 2014 10 08] Prieiga per internetą: http://politika.osf.lt/svietimas/eksperto_nuomone.htm
13. Lietuva. Švietimas regionuose. Švietimo valdymas. (2009). [žiūrėta 2014 11 08]. Prieiga per internetą:
http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fuploads%2Flawacts%2Fdocs%2F670_f09e3d53d19024676fdb4d27df2fa035.pdf&

[ei=CKhfVNa3B_SS7AavpoCQCg&usg=AFQjCNHiXAmpmy23XM44xLssCJ1pd4iOYQ&sig2=LTLsMGjRTQ83S978fQMx4A&bvm=bv.79189006.d.ZGU](https://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463228&p_tr2=2)

14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Valstybinės švietimo 2013-2022 metų strategijos patvirtinimo“. 2013 m. gruodžio 23 d. Nr. XII-745. [žiūrėta 2015 01 08]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas 2001 m. birželio 27 d. Nr. 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“. [žiūrėta 2014 11 04]. Prieiga per internetą: https://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCUQFjAB&url=https%3A%2F%2Fwww.e-tar.lt%2Frs%2Flegalact%2FTAR.E312BC1F0361%2Fformat%2FISO_PDF%2F&ei=Y4NfVP-pEcPfaIOHgdgH&usg=AFQjCNEf43vnHUyGcUHUOmtByyIPD0PRDQ&bvm=bv.79189006.d.d2s&cad=rja
16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl LRV 2001 m. birželio 27 d. nutarimo Nr. 785 „Dėl bendrojo lavinimo mokyklų finansavimo reformos priemonių įgyvendinimo“ pakeitimo, 2014 m. rugpjūčio 20 d. Nr.812. [žiūrėta 2014 11 04]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/MK%20Metodika%20nuo%202014-09-01%20%28lyginamasis%20darbinis%29%281%29.pdf>
17. Lietuvos švietimas Europos švietimo siekių kontekste. (2013). *Švietimo problemos analizė, Nr. 9 (95)*, 3-4. [žiūrėta 2014 10 22]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Leidiniai%202013/Lietuvos%20%C5%A1vietimas%20Europos%20%C5%A1vietimo%20sieiki%C5%B3%20kontekste%20%282013%2011%29.pdf
18. LR švietimo ir mokslo ministras. Įsakymas dėl švietimo ir mokslo ministerijos 2013 metų veiklos ataskaitos. 2014 m. gegužės 27 d. Nr. V-476. [žiūrėta 2014 12 27]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai-ir-studijos/%C5%A0vietimo%20ir%20mokslo%20ministerijos%202.pdf>
19. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2013 metų gruodžio 19 d. Nr. V-1254. [žiūrėta 2015 01 06]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=463228&p_tr2=2
20. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-23, 2014 m. sausio 15 d. [žiūrėta 2014 10 19]. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/Dotacij%20%20paskirstymas%20su%20priedais.pdf>
21. LR švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 1998 m. liepos 2 d., Nr. VIII – 854. [žiūrėta 2014 10 01]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.85CFB188C5F8>.
22. LR švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003 m. birželio 17 d., Nr. IX – 1630. [žiūrėta 2014 10 05]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?a=214236&b=>

23. Mackonis, A. (2009). *Kam mokyklai mokinio krepšelis*. [žiūrėta 2014 11 02]. Prieiga per internetą: <http://portalas.emokykla.lt/naujienos/Puslapiai/Naujiena243.aspx?Source=http://portalas.emokykla.lt/naujienos/Puslapiai/naujienuSarajas.aspx?category=Aktualijos&page=170&ID=287>
24. Mokinio krepšelio lėšų planavimo ir naudojimo vertinimas. 2012 m. balandžio 3 d. Nr. FA-P-34-1-2. Valstybinio audito ataskaita. Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. [žiūrėta 2014 11 10]. Prieiga per internetą: http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.vkontrolė.lt%2Ffailas.aspx%3Fid%3D2527&ei=iPxgVKbtLtGN7Aaj1YH4CA&usg=AFQjCNE5feXGacNSKuv_UTNk5w57-Emd7Q&bvm=bv.79189006,d.aWw
25. Mokyklų atnaujinama vis mažiau. (2013). [žiūrėta 2014 11 02]. Prieiga per internetą: http://www.respublika.lt/lt/naujienos/lietuva/verslas/mokyklų_atnaujinama_vis_maziau/.print.1
26. Mokyklų finansavimas taikant mokinio krepšelio principą. (2010). *Švietimo problemos analizė, Nr. 9 (49)*, 1-7. [žiūrėta 2014 09 28]. Prieiga per internetą: <https://www.google.lt/#q=MOKYKL%C5%B2+FINANSAVIMAS++TAIKANT+MOKINIO+KREP%C5%A0ELIO+PRINCIP%C4%84>
27. Nors ir iš lėto privačių mokyklų Lietuvoje daugėja. (2013). *Veidas. lt*. [žiūrėta 2014 11 10]. Prieiga per internetą: <http://www.veidas.lt/nors-ir-is-letu-privaciu-mokyklų-lietuvoje-daugeja>
28. Oficialios statistikos departamentas. Švietimo įstaigų finansavimas. (2014). [žiūrėta 2014 10 22]. Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/pranesimai-spaudai/?articleId=2657608>
29. Strazdas, V. (2009). Mokyklų finansavimo dieta: kūnui – mažiau, sielai – daugiau. *Dialogas*, 8 (837), 4, 7.
30. Švietimo finansavimas: kiek, kam ir kaip (2013). *Švietimo problemos analizė, Nr. 13 (99)*, 1-15. [žiūrėta 2014 10 26]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/tyrimai_ir_analizes/Leidiniai%202013/%C5%A0vietimo%20finansavimas%2C%20kiek%2C%20kam%20ir%20kaip%20%282013%2012%29.pdf
31. Švietimo finansavimo aspektai: čekiai, vaučeriai, krepšeliai. (2001). VU filosofijos fakulteto Švietimo politikos centras. Vilnius. [žiūrėta 2014 10 01]. Prieiga per internetą: http://www.logincee.org/remote_libraryitem/4496?lang=ks
32. Švietimo veiksmingumo didinimas ir kokybės gerinimas. Švietimo finansavimas. (2010). *Lietuvos švietimas. Tik faktai*. ISSN 2029-5219, 140-151
33. Vainienė, R. (2010). Du mokinio krepšeliai, šimtai ir milijardai. [žiūrėta 2014 10 19]. Prieiga per internetą: <http://www.balsas.lt/naujiena/498975/du-mokinio-krepšeliai-simtai-ir-milijardai>
34. Zabulionis, A. (2003). Lietuvos švietimo pyragas: kodėl vis susmenga? *Dialogas Nr. 35 (675)*, p.1, 7, 9.
35. Zabulionis, A., Želvys, R., Būdienė, R. (2003). *Švietimo politika ir monitoringas*. (pp.101-120). Vilnius.
36. Zaleckienė, L., Šaparnis, G. (2006). Mokinio krepšelio įtaka bendrojo lavinimo mokyklų veiklos organizavimui. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2 (9), 121-128. [žiūrėta 2014 10 28]. Prieiga per internetą: <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fetalpykla.lituanistikadb.lt%2Ffedora%2Fobjects%2FLT-LDB-0001%3AJ.04~2006~1367154790271%2Fdatastreams%2FDS.002.0.01.ARTIC%2Fcontent&ei=cyDFVIfZ>

Mdbiat-

[PgKAL&usg=AFQjCNG4XVjb4oAmOoDUmGEvg7D2OqRzUA&sig2=RomdEvVKOtyJ2p8GjPm8MQ&bvm=bv.84349003,d.d2s](#)

37. Želvys, R. (2000). *Švietimo vadyba ir kaita*. Vilnius. [žiūrėta 2014 09 31] Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/elvpu/17649.pdf>
38. Želvys, R. (2009). Visuomenės požiūris į švietimo reformą: kas pasikeitė per 20 metų. *Pedagogika*. 95, 24-27. [žiūrėta 2014 10 20]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2009/95/zel24-27.pdf>
39. Želvys, R., Zabulionis, A., Būdienė, V. (2001). Moksleivių tėvų požiūris į dabartines švietimo problemas. *Tyrimo ataskaita*. Vilnius. [žiūrėta 2014 10 24]. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/tevu_tyrimas_ataskaita.pdf
40. Žydžiūnaitė, V. (2011). *Baigiamojo darbo rengimo metodologija*. (p.79). Klaipėdos valstybinė kolegija. [žiūrėta 2014 12 08]. Prieiga per internetą: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Baigiamojo_darbo_metodologija.pdf
41. Žodžiai.lt. *Tarptautinių žodžių žodynas. (2009-2014)*. [žiūrėta 2014 12 20]. Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Kriterijus&wid=10892>

PRIEDAI

1 priedas

GERB. RESPONDENTE,

Esu Lina Stropuvienė, Kauno technologijos universiteto, socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto, politikos ir viešojo administravimo instituto, magistro studijų studentė. Rašau magistrinį baigiamąjį darbą tema „Bendrojo ugdymo finansavimo, taikant mokinio krepšelio principą, analizė“.

Atlieku tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti, mokyklų finansavimo, taikant mokinio krepšelio principą, galimybes ir problemas. Pateikta informacija bus konfidenciali ir naudojama tik šiam tyrimui atlikti. Jūsų nuomonė yra labai svarbi, todėl tikimės nuoširdžių ir atvirų atsakymų.

Svarbu anketą užpildyti iki galo.

Atsakymo žymėjimo pavyzdys X.

1. Jūs esate:

vyras;   moteris.

2. Jūsų išsilavinimas:

aukštesnysis;   aukštasis neuniversitetinis;   aukštasis universitetinis;
 magistrantūra;   kita.....

3. Jūsų mokykla yra:

valstybinė;   nevalstybinė (privati).

4. Jūsų mokyklos tipas:

gimnazija;   pagrindinė;   daugiafunkcinis centras;   pradinė.

5. Šioje mokykloje Jūs esate:

administracijos atstovas;   dalyko (dalykų) mokytojas;   kita .....

6. Ar pritariate šiems teiginiams?

Teiginiai	5 visiškai sutinku	4 sutinku	3 iš dalies sutinku	2 nesutinku	1 visiškai nesutinku
Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis.					
Vykdoma švietimo reforma išplėtė mokymosi galimybes (profesionalūs pedagogai, jaunesnė mokymo ir ugdymo aplinka, šiuolaikiškesnės ugdymo priemonės)					
Švietimo įstaigų tinklo optimizavimas padėjo pasiekti aukštesnės ugdymo kokybės					
Dabartinė švietimo situacija pateisina visuomenės lūkesčius					

7. Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra tikslinga steigti privačias švietimo įstaigas?

tikrai taip; taip; tikrai ne; ne; nežinau.

8. Kaip manote, ar šiuo metu rajone yra palankios finansinės galimybės steigti privačioms švietimo įstaigoms?

tikrai taip; taip; tikrai ne; ne; nežinau.

9. Kaip manote, ar rajone yra mažas vaikų skaičius, nelankančių mokyklos?

tikrai taip; taip; tikrai ne; ne; nežinau.

10. Kaip manote, ar rajone mokyklos pakankamai atitinka vaikų poreikius, kad vaikai noriai eitų į mokyklą?

tikrai taip; taip; tikrai ne; ne; nežinau.

11. Kaip manote, ar rajone padaugėjo pagrindinį bei vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunuolių?

tikrai taip; taip; tikrai ne; ne; nežinau.

12. Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino didesnę mokyklos vadovų atsakomybę už tikslingą lėšų panaudojimą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

13. Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas paskatino efektyvų ir tikslingą lėšų panaudojimą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

14. Jūsų nuomone, ar mokinio krepšelio įvedimas pagerino švietimo paslaugų kokybę rajono mokyklose?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

15. Kaip manote, ar po mokinio krepšelio įvedimo mokykloje sumažėjo lėšų švaistymas?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

16. Jūsų nuomone, ar mokyklai pakankamai skiriama lėšų, jog vykdytų kokybišką ugdymo programą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

17. Ar sutinkate su teiginiu, kad po mokinio krepšelio įvedimo lėšos mokykloms paskirstomos tikslingai?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

18. Ar sutinkate su teiginiu, jog mokinio krepšelio įvedimas ir tiesioginės subsidijos mokykloms padeda sutaupyti daug jėgų ir lėšų?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

19. Kaip jūs manote, ar rajone tėvai turi teisę pasirinkti mokymo įstaigą savo vaikui?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

20. Renkantis mokymo įstaigą tėvai atsižvelgia į (galimi keli atsakymai):

- mokymo kokybę;
- gyvenamą vietą;
- susisiekimo galimybes;

kita (įrašykite).....

21. Kaip jūs manote, ar pastarųjų metų švietimo įstaigų vykdoma reforma (mokyklų tinklo optimizavimas) rajone, vertinama palankiai?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

22. Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mokyklų reorganizavimą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

23. Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus mokyklos bendruomenių požiūris į mažų mokyklų uždarymą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

24. Ar sutinkate su teiginiu, jog sumažinus mokyklų skaičių, likusiose pagerėjo ugdymo kokybė?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

25. Jūsų nuomone, ar po mokinio krepšelio įvedimo švietimo įstaigų finansavimas išaugo?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

26. Kaip jūs manote, ar įvedus mokinio krepšėlį, mokykla įgavo realų finansinį savarankiškumą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

27. Mokinio krepšelio įvedimas lėmė, jog:

Teiginiai	5 visiškai sutinku	4 sutinku	3 iš dalies sutinku	2 nesutinku	1 visiškai nesutinku
Pakankamai skiriama lėšų pedagogų darbo užmokesčiui					
Pakankamai skiriama lėšų pedagogų kvalifikacija kelti					
Pakankamai skiriama lėšų ugdymo priemonėms įsigyti					
Pakankamai skiriama lėšų neformaliajam ugdymui					
Pakankamai skiriama lėšų mokinių pažintinei veiklai					

28. Jūsų nuomone, ar rajone vyrauja palankus požiūris į valdžios sprendimus dėl mokyklų pertvarkymo į tautines, t.y., kurios turi būti rusiškos, lenkiškos?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

29. Kaip jūs manote, ar rajone yra galimybė pasirinkti tikinčių šeimų vaikams bendrąjį išsilavinimą derinti su tikėjimo mokymu?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.

30. Ar sutinkate, kad įvedus mokinio krepšėlį, atsirado galimybė tėvus labiau įtraukti į ugdymo procesą?

visiškai sutinku; sutinku; iš dalies sutinku; nesutinku; visiškai nesutinku.